

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Isädeprivaation ja miehen mallin kokemus miesvankien näkökulmasta

-lapsuuden taustatekijöiden tarkastelua

Meriläinen, Matti

2013 Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

Isädeprivaation ja miehen mallin kokemus miesvankien näkökulmasta

- Lapsuuden taustatekijöiden tarkastelua

Meriläinen Matti
Rikosseuraamusala
Opinnäytetyö
Joulukuu, 2013

Meriläinen Matti

Isädeprivaation ja miehen mallin kokemus miesvankien näkökulmasta - Lapsuuden taustatekijöiden tarkastelua

Vuosi 2013

Sivumäärä 73

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää miesvankien kokemuksia isädeprivaatiosta eli sosiaalisesti tai psyykkisesti poissaolevasta isästä. Lisäksi tarkastellaan miesvankien haastatteluiden perusteella miehen mallin käsitettä, ja miten haastateltavat näkivät miehen mallin ilmenneen heidän elämässään. Opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimus on toteutettu haastatteleamalla seitsemää Jokelan ja Riihimäen vankilan vankia teema-haastattelumenetelmää käyttäen.

Opinnäytetyössä on tarkasteltu vankien kokemuksia kolmen teeman kautta, joista ensimmäinen keskittyy haastateltavien lapsuuden taustavaikuttajien, kuten kaverisuhteiden tarkasteluun. Toiseksi käydään läpi haastateltavan suhdetta biologiseen isään sekä mahdollisiin isäpuoliin äitisuhdetta unohtamatta. Kolmas teema käsittelee haastateltavan kokemuksia miehen malleista, sellaisista miespuolisista henkilöistä, joilla haastateltava on kokenut olleen vaikutusta elämänsä elämään.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys rakentuu isädeprivaatiota mahdollisesti aiheuttavien yhteiskunnallisten tekijöiden tarkastelulle. Lisäksi tarkastellaan, mikä merkitys ydinperheellä, isällä ja isän puutteella voi yksilölle olla. Teoriaosuudessa käsitellään lisäksi kehityksen ja elämänsä elämän kriminologiaa sekä pitkittäistutkimusta tutkimusmuotona, sillä näillä tutkimusmuodoilla on ollut merkittävä vaikutus rikollisuuden taustatekijöiden tunnistamisessa.

Haastatellut miesvangit eivät olleet homogeeninen ryhmä iän, rikoksen tai lapsuuden perherakenteen suhteen. Yhteistä heille oli kuitenkin esivalinnan tuloksena kokemus isähahmon ainakin osittaisesta puuttumisesta.

Tutkimustuloksista nousivat esiin isähahmon sosiaalisen poissaolon lisäksi myös psyykinen poissaolo. Lisäksi ongelmat koulussa, perheen päihteidenkäyttö, perheväkivalta, isovanhempien roolin merkitys sekä perheen vuorovaikutukselliset ongelmat tulivat aineiston tutkimustuloksista esille. Haastatellut miesvangit eivät nähneet niinkään pelkän isähahmon puuttumisen olleen merkittävin tekijä elämänsä elämisessä, mutta kokivat sen saattaneen vaikuttaa taustatekijänä. Toisaalta osa haastatelluista koki elämänsä elämän määrättyneen heidän omien valintojensa perusteella, mihin mitkään ulkoiset tekijät eivät ole vaikuttaneet.

Opinnäytetyön keskeinen tarkoitus on tuoda haastateltujen vankien kautta esille lapsuuden eri taustatekijöiden mahdollinen merkitys yksilön kasvulle ja kehitykselle.

Asiasanat: isädeprivaatio, isän puute, miehen malli, miesvangit

Meriläinen Matti

Experience of father deprivation and male role models in the male prisoners' point of view - Examining the childhood background factors

Year	2013	Pages	73
------	------	-------	----

The objective of this study was to investigate male prisoners' experiences of father/paternal deprivation meaning socially or mentally absent father figure. Investigating the significance of the male role model and how the prisoners had experienced it in their lives is also under the scope. The thesis is a qualitative research and the research method was half-structured interview. The material was analysed by themes. The research was conducted by interviewing seven male prisoners sentenced at Riihimäki and Jokela prisons.

The research focuses on three points of view where the first theme deals with prisoners' childhood background factors such as friends. Second theme is about the prisoners' relationship towards his biological father or stepfather if present. Thirdly this thesis focuses on the experience of the male role models that the interviewed male prisoners had had in their childhood.

The theoretical framework of the thesis consists of pointing out the possible reasons causing father deprivation in the society and the meaning of the nuclear family and father figure to a child. Criminological theoretical background focuses on presenting limited research data about some longitudinal studies and the theory of development and life course criminology of which both have helped revealing the possible causes for antisocial and later criminal behaviour.

The interviewed prisoners were not a homogenous group in terms of age, childhood family background or crime committed, but all of the seven prisoners had experienced father deprivation in some form.

It was discovered that father figure's, be it biological father or a stepfather, physical presence was not enough if he was mentally not available with the interviewee's life. Problems in school, parents alcohol abuse, family violence and family interactional problems were also factors how the male prisoners evaluated their experiences of their childhood. Some of the male prisoners evaluated that the lack of (good) father figure in childhood might have been at least a part-factor how their own life had evolved but more meaningful was the childhood experience as a whole. On the other hand it was pointed out that no outer factor has had a meaning in prisoners path of life, but their own freedom of choice.

The central purpose of this thesis is to bring forth via the inmates the possible meaning of the certain childhood background factors to an individuals life course.

Keywords: father or paternal deprivation, fatherlessness, male role models, male prisoners

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Yhteiskunnalliset lähtökohdat	8
2.1	Yhteiskunnan ja perhemallin muutos.....	8
2.2	Ydinperhe- ainoa oikea perhemalli?	9
2.3	Avioero ja yksinhuoltajuus	10
2.4	Isyys muutoksessa	11
3	Teoreettinen viitekehys- tausta ja rajaukset	12
3.1.1	Kriminologinen tausta	12
3.1.2	Teoriapohjan rajaukset	13
3.2	Käsitteet	13
3.2.1	Isädeprivaatio.....	14
3.2.2	Miehen malli.....	15
3.2.3	Isähahmo.....	16
3.2.4	Antisosiaalisuus	17
3.3	Lapsen deprivatio yleisellä tasolla.....	18
3.4	Vanhemmuuden riskitekijät	19
3.5	Isän merkityksestä pojalle.....	21
3.6	Sosiaalinen perimä	23
3.7	Kehityksen ja elämäntulon kriminologia.....	24
3.8	Pitkittäistutkimus kriminologiassa	26
4	Tutkimusasetelma	28
4.1	Tutkimustavoitteet ja tutkimuskysymykset	28
4.2	Tutkimusmenetelmän valinta	28
4.3	Tutkimuksen toteutus	30
4.4	Kohderyhmä.....	31
4.5	Aineiston analyysi	32
4.6	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	34
5	Tutkimustulokset.....	36
5.1	Taustatekijät.....	37
5.1.1	Koulu-aika ja kaveripiiri.....	37
5.1.2	Antisosiaalisen käytöksen alkamisesta	38
5.1.3	Perheen taloudellinen tilanne	39
5.1.4	Kasvu-ympäristön muutokset.....	40
5.1.5	Isovanhemmat	41
5.2	Biologinen isä, isäpuolet ja äiti.....	42
5.2.1	Suhde isään tai isäpuoleen	42

5.2.2	Haastateltavien näkemys hyvästä isästä	42
5.2.3	Isä tai isäpuoli - paikalla mutta ei kuitenkaan läsnä	43
5.2.4	Alkoholi	44
5.2.5	Väkivalta	45
5.2.6	Kokemus äidistä	46
5.3	Miehen mallit -malli mieheksi kasvamisesta	47
5.3.1	Hyvät ja huonot mallit	47
5.3.2	Auktoriteetti	49
5.3.3	Vaikutus elämäntapaan	50
5.3.4	Omat lapset - millainen perintö?	51
6	Johtopäätökset	52
7	Pohdinta	58
	Lähteet	62
	Kuviot	66
	Liitteet	67

1 Johdanto

Tarkastelen tässä opinnäytetyötutkimuksessa isädeprivaatiota ja miehen malleja sekä näiden tekijöiden mahdollista merkitystä poikalapsen kehitykselle. Opinnäytetyön keskeinen tavoite on selvittää miesvankien teemahaastattelujen avulla heidän lapsuus- ja nuoruusajan kokemuksia isän puuttumisesta ja miehen malleista sekä kokevatko he näiden puuttumisen merkitykselliseksi.

Aihetta on lähestytty ensin yleisen kirjallisuuden näkökulmasta, jonka jälkeen olen tuonut esiin niitä teoreettisia lähtökohtia, jotka olen katsonut tärkeiksi tämän opinnäytetyön kannalta. Opinnäytetyön avainasemassa ovat kuitenkin vankihaastattelut, joissa olen pyrkinyt selvittämään haastateltavien kokemuksia ja näkemyksiä isän puutteesta sekä miehen mallista ja peilata haastattelun tuloksia lähdekirjallisuuteen. Lähtökohtana opinnäytetyölle on oletta-
mus, että perhetekijöillä kuten isähahmon ja miehen mallin puutteella lapsuudessa ja nuoruudessa on merkitys elämäkulussa, sillä sitä tukee tietyin varauksin empiirinen tutkimusaineisto (ks. esim. Lamb 2006:5-18).

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jonka aineisto on kerätty touko-syyskuussa 2013 Jokelan ja Riihimäen vankiloiden miesvangeilta teemahaastattelumenetelmää ja aineistolähtöistä sisällönanalyysia käyttäen.

Teoriatausta rakentuu isädeprivaation merkityksen käsittelemisellä ja yhteiskunnan muutoksen aikaansaamilla vaikutuksilla ydinperheeseen sekä isädeprivaation monisyiselle problematiikalle. Yhteiskunnallisen viitekehyksen ymmärtäminen on ensiarvoisen tärkeä tekijä siirryttäessä kriminologiaan ja rikosseuraamusalaan liittyvien rikollisuutta selittävien taustatekijöiden pohtimiselle, johon olen pyrkinyt muodostamaan sellaisen kokonaisuuden, joka on lukijalleen helposti lähestyttävä aiheen laajuudesta huolimatta. Lisäksi huomiota teoriaosuudessa on kiinnitetty viime vuosikymmeninä yleistyneen kehityksen ja elämäkulun kriminologian tutkimuksen tarkasteluun, jolla on ollut merkittävä vaikutus rikoskäyttäytymisen kehityksen ja riskeiltä suojaavien tekijöiden tunnistamiselle ihmisen eri kehitysvaiheissa.

Opinnäytetyön aihe oli lopulta itselleni hyvin helposti perusteltavissa, sillä usean vuoden lastensuojelutyön kokemuksella isän puuttumisen ja erityisesti poikalasten "isännälän" mahdollinen taustayhteys esimerkiksi käytöshäiriöihin, auktoriteettiongelmiin ja ei-toivottuihin käyttäytymismalleihin on tullut kokemuspärisesti todettua, vaikka syyt ovatkin lähes aina monen taustavaikuttajan yhdistelmiä. Isän merkitys poikalapsen elämässä on melko laajalti tutkittu aihe, mutta kriminologiseen kontekstiin liitettäessä erityisesti puutteellisen isä tai isäpuolisuhteen kokeneiden kokemusasiantuntijuus on jäänyt vähälle huomiolle. Pinnallinen koke-

mukseni miesvangeista harjoitteluiden ja työn kautta on riittänyt tuomaan ilmi saman problematiikan läsnäolon monen vangin taustatekijänä: rikkonainen isäsuhde, vääränlainen miehenmalli ja hajonnut ydinperhe. Tämä opinnäytetyö pyrkii kaikin tavoin kuitenkin välttämään mustavalkoista ajattelutapaa, jossa muutamien yhtenevien taustatekijöiden summa riittäisi selittämään yksilön tai suuremman joukon taipumuksia tietynlaiseen elämäntapaan. Ajatuksena se on kuitenkin kiehtova ja mielenkiintoinen.

Opinnäytetyöni mieskeskeisyyden ja isällisten piirteiden ei pidä sokaista lukijaa käsittämään äidin, tytön tai naisvankien olevan opinnäytetyön kirjoittajan mielestä jollain tavalla vähempiarvoinen aihe, sillä tiedostan samankaltaisten ongelmien liittyvän myös heihin. Oodi vai joutsenlaulu isille ja miehille? Sen päättäkööt lukijat.

2 Yhteiskunnalliset lähtökohdat

Seuraavissa alakappaleissa pyrin pohjustamaan problematiikkaa liittyen opinnäytetyöni aihepiiriin. Yhteiskunnallinen konteksti, perhesiteet ja miessukupuolen ominaispiirteiden esille tuominen liitettynä isädeprivaation käsitteeseen on syytä tehdä hienovaraisesti, sillä perhesuhteiden haasteet koskettavat suurta osaa ihmisistä ainakin välillisesti eikä sen kohdalla voi kattavia yleistyksiä tehdä.

2.1 Yhteiskunnan ja perhemallin muutos

Jo yhden sukupolven aikana voi tapahtua merkittäviä muutoksia, jotka vaikuttavat yhteiskunnan läpi aina perhe-elämään saakka muuttaen perinteisiä käsityksiä siitä, miten perheen arki käytännössä rakentuu. Esimerkiksi Suomessa 1960-luvulla voimakkaasti yleistynyt kaupungistuminen (ks. esim. Karisto 1998.) ja tämän jälkeen tapahtuneet taloudelliset muutokset globalisoitumisineen ovat pakottaneet perinteisen perhemallin läpikäymään radikaalin muutoksen nopeasti kehittyvässä yhteiskunnassa. (ks. esim. Yesilova 2009)

Kehitys, jolla tässä tapauksessa tarkoitetaan kaupungistumista, tuo yleensä mukanaan myös lieveilmiöitä, joista yhtä keskeisintä Jorma Myllärniemi(2010) käsittelee kirjassaan mainitessaan nykypäivän jatkuvasti muutoksen alla elävistä markkinavoimista. Muutos ja muutosvalmius merkitsee Myllärniemen mukaan pakkoa ylläpitää työsuhteissa yhä yleistyvää määrääikäisyyttä ja pätkätyöläisyyttä, joka voi olla taustatekijänä perheiden taloudellisen turvattuuden tuojana.

Pysyvyyden käsitettä on haasteellista pitää yllä nykyaikana. Pysyvyys on kuitenkin perheen kontekstissa usein se tekijä, joka luo perustaa turvallisuudelle. Pysyvyyden menettämisen

myötä perinteinen perhemalli on ajautunut muutokseen, josta uusperheet toimivat esimerkkinä. Uusperheissä lapsella voi olla biologisen vanhemman lisäksi äiti- tai isäpuoli sekä biologisia tai ei-biologisia sisaruksia, jolloin vanhemmuus ja perheen jäsentyminen toimivaksi tapahtuu uudelleen ja voi tuoda mukanaan vaikeasti purettavia jännitteitä. (Myllärniemi 2010.) Perhemallin ja vanhemmuuden ilmiön käsittely on ollut Hoikkalan ja JP Roosin (2000) mukaan pakkomielle koko 1900-luvun kaunokirjallisuuden ja kasvatustieteiden teemoissa: siinä missä 1800-luku keksi äitiyden, 1900-luku otti esiin isyyden eri ulottuvuudet. Isyyden merkitystä korostettiin muun muassa isänpäivän ottamisella erityiseksi kalenterijuhlaksi jo 1930-luvulla. Tällöin hyvän isän katsottiin olevan neuvova, ohjaava sekä perhettään suojaava mieheyden ilmentymä. Palaan tähän ihannekuvaan opinnäytetyön edetessä.

2.2 Ydinperhe- ainoa oikea perhemalli?

Ydinperheen käsite on ollut merkittävin perhekeskustelua viitoittava käsite 1800-luvulta lähtien aina nykypäivään. Ydinperheen keskeinen ajatus on oletus miehen ja naisen toisiansa täydentävistä vastakappaleista, käytännössä isän ja äidin roolin eriyttämisestä. (Ståhlberg 2012:10)

Ihanne ydinperheestä, siis avioliitossa elävistä vanhemmista ja heidän yhteisistä lapsistaan, on edelleen vallassa oleva perhemalli, mutta muut perhemallit ovat yleistyneet. Yksinhuoltajaperheet, uusperheet ja avioliitossa elävien perhemuodot ovat kasvattaneet osuuttaan voimakkaasti viime vuosikymmeninä. Muutos ydinperheestä uusiin perhemalleihin ei kuitenkaan ole estänyt ihmisiä sitoutumasta perinteisen perhekäsitteen ihanteisiin huolenpidosta ja kasvatuksesta. (Yesilova 2009.)

Perinteisen kahden vanhemman avioitunut perhe jaettuine huoltajuuksineen lapsen hoidosta on harvinaistunut länsimaisessa yhteiskunnassa, vaikka se on edelleen vallitseva perhemuoto. Tämä on johtanut tietyin varauksin tehtyyn arvioon siitä, että jopa puolet lapsista elää ainakin jossain elämänvaiheessa yksinhuoltajaperheessä, siis käytännössä äitijohtoisessa yksinhuoltajuudessa. Seurauksena tästä on kasvava määrä isiä, jotka elävät syystä tai toisesta kokonaan tai osittain erossa biologisista lapsistaan ja toisaalta taas lisääntynyt sosiaalisten isien kuten isäpuolien määrä. (Sauvola 2001:15.)

Tutkimusten mukaan kahden biologisen vanhemman luona kasvavalla on todennäköisesti vähemmän kognitiivisia, emotionaalisia ja sosiaalisia ongelmia verrattaessa yksinhuoltajaperheiden lapsiin. Ydinperhemallissa lapsilla on korkeampi elintaso ja he eivät joudu henkisesti kuormittaviin olosuhteisiin niin usein kuin rikkoutuneissa perhemalleissa. (Suomen Mielenterveysseura 2007:91-109.)

Tähän opinnäytetyöhön liittyen ydinperheen käsite voidaan liittää sosiaalisen pääoman käsitteeseen tietyin varauksin (sosiaalisesta pääomasta tarkemmin Kivivuori & Salmi 2005: 70-107). Sosiaalista pääomaa pidetään rikollisuutta hillitsevänä tekijänä, sillä mitä korkeampi yksilön sosiaalinen pääoma on, sitä pienempi riski hänellä on syyllistyä rikoksiin. Joidenkin tutkimustulosten mukaan sellainen perhemalli, jossa molemmat vanhemmat ovat läsnä lapsen kasvatuksessa, tarjoaa enemmän sosiaalista pääomaa kuin yhden huoltajan perhe. Käytännössä panostus olisi ainakin periaatteessa kaksinkertainen. (Kivivuori & Salmi 2005.) Läheisesti yhteydessä tähän on sosiaalisen perimän käsite, josta jäljempänä opinnäytetyössä.

2.3 Avioero ja yksinhuoltajuus

Avioero ja yksinhuoltajuus tulevat tässä opinnäytetyössä vankihaastatteluiden taustoissa ilmi, joten käyn läpi koostetusti siihen liittyvää taustaa. Katson tarpeelliseksi pohjustaa teemaa sillä olettamuksella, jota Gottfredson ja Hirschi (1990) ovat tietyin varauksin aiemmin pohtineet: sellaiset perhetekijät, kuten avioerojen, naisjohtoisten kotitalouksien sekä sitoutumattomien yksilöiden suuri lukumäärä ovat voimakkaita rikollisuutta ennustavia tekijöitä (Gottfredson & Hirschi 1990:103).

Sodanjälkeisessä Suomessa avioerot ovat kasvaneet merkittävästi. Lisäksi tilastokeskuksen tilastojen (2011) mukaan 1950-luvulta lähtien tarkasteltuna yksinhuoltajien määrä on kasvanut avio- ja avoerojen takia. Samojen tilastoiden tarkastelussa voidaan havaita yksinhuoltajaperheiden lukumäärän olevan nykyään hieman alle 180000, joista noin 150000 on yksinhuoltajajäitejä. Perhetyypeistä yksinhuoltajajäitien määrä on 17 prosenttia. (Forssén & Haataja & Hakovirta 2009). Kaikista syntyneistä lapsista vielä 1980 -luvun lopussa 19 prosenttia syntyi avioliiton ulkopuolella kun 2000 -luvulle siirryttäessä luku oli lähempänä 40 prosenttia. Suurin osa näistä lapsista syntyi kuitenkin avoliittopareille. (Väestöliitto 2002). Tilastojen tarkastelussa on huomioitava, että mikään niistä ei yksittäin tai edes yhdessä anna täysin selkeää kuvaa siitä miten isädeprivaation problematiikka on läsnä suomalaisessa yhteiskunnassa.

Forssénin ym. (2009) mukaan perinteisen käsityksen mukaan yksinhuoltajuus on ollut sidoksissa leskeksi jäämiseen tai äitiyteen avioliiton ulkopuolella. Sotavuosien jälkeen koettiin kuitenkin perhepolitiikassa muutos, jonka yhtenä seurauksena asenteet avioliiton ulkopuolella saatuihin lapsiin muuttuivat. Seuraava muutos tapahtui 1970 -luvulla avioerojen määrän kääntyessä kasvuun Suomessa muiden länsimaiden tapaan. Samaan aikaan sallivampi asenne avoliittoja kohtaan yleistyi, jolla voidaan katsoa olevan merkitystä yksinhuoltajajäitien määrän lisääntymiseen, sillä avoliitto on juridisesti helpommin purettavissa (ks. avioliittolaki 1988). Nykyään lähes puolet vuosittain solmittavista noin 30000 avoliitoista päättyy avioeroon (tilas-

tokeskus 2010) ja jos karkeasti arvioiden yhtä liittoa kohden on noin kaksi lasta, niin voidaan päätellä vuosittain avioeron kokevien lasten määrän olevan noin 30000. Keskeistä yksinhuoltajuuden kasvussa on myös huomioida naisten parempi taloudellinen itsenäistyminen, joka on poistanut avio- tai avoliiton koossa pitämisen pelkin taloudellisin perustein. (Forssén ym. 2009.)

Avioliittojen hajoaminen ja yksinhuoltajaperheiden määrän kasvaminen on virheellisesti liitetty joissain tapauksissa yksittäisiksi selittäviksi tekijöiksi tutkittaessa rikollisuuden taustatekijöitä. Avioero tapahtumana on huomattavan usean rikoksesta tuomitun taustalla lapsuuden perheessä, mutta todellisuudessa avioeroa voidaan pitää vain oireena ja lopullisena päätepiteenä jollekin, mikä on jo aiemmin lähtenyt etenemään väärään suuntaan. Suuntaa antava yhteys avioeron ja rikollisuuden välillä voidaan tehdä vain jos sitä tutkitaan avioeron taustalla olevien tekijöiden kautta. (Cullingford 1999.)

Avioeron, yksinhuoltajuuden ja isädeprivaation yhteys ei ole suoraan yhdistettävissä toisiinsa, mutta on huomioitava, että suuri osa avio- tai avoeroista tapahtuu riittävästi. Ristiriidat johtavat useimmiten isän ainakin osittaiseen poistumiseen perheestä, joka heijastuu lapseen usein negatiivisella tavalla (Myllärniemi 2010). On silti huomioitava, että toisinaan isän poistuminen perheestä voi myös olla perhettä rauhoittava tekijä ja tasapainoinen lapsuus ilman (huonoa) isää voi olla parempi vaihtoehto lapsen kannalta.

2.4 Isyys muutoksessa

Isyyden tutkimus on ollut toissijainen tutkimuskohde 1980-luvulle asti, jolloin se nousi omaksi tutkimussuunnakseen 1960-luvulta alkaneesta kiinnostuksesta tarkastella isän ja lapsen suhdetta ja sen ominaispiirteitä. Ydinperheen käsite (ks. luku 2.1) on muovannut merkittävästi käsitystä isyydestä ja toiminut sen määrittelijänä: ydinperheen isä on lapsen biologinen, sosiaalinen ja psykologinen isä. Isyyteen on perinteisesti liitetty kyseenalaistamaton auktoriteettiasema ja päätöksenteon oikeutus sillä perusteella, että isä on ollut perheen elättäjä. Lisäksi perinteisen käsityksen mukaisesti isän rooli lapsen moraalikehityksen tukijana on merkittävä, jolloin isyyden merkitykseen liitetään roolimallina ja auktoriteettina oleminen. (Ståhlberg 2012:1-9).

Tarkoitukseni ei ole tehdä tästä opinnäytetyöstä kuitenkaan historiakatsausta, joten lainaan Miia Ståhlbergin sosiaalipolitiikan pro-gradu tutkielmaa: "Tutkimus isistä ja pojista. Arjen toimijuus isyyskokemuksien ytimessä". Seuraavaan lainaukseen on täydellisesti tiivistetty tämän opinnäytetyön isyysproblematiikan historian kannalta olennainen osa suomalaisen miehen isyydestä:

"...Isä-poika-suhteita tutkineen Åströmin mukaan maatalousyhteiskunnassa isän tehtävä määrittyi työnteon opettajaksi, kun pojat seurasivat isiään työmaalle, jossa he oppivat taidot perheen elättämiseen. Yhteiskunnan teollistumisen myötä isyys muuttui sunnuntai- isyydeksi: sunnuntaista tuli kodin ulkopuolella työssäkäyvien miesten velvoitteeton vapaapäivä, jolloin lapsilla oli mahdollisuus viettää aikaa heidän kanssaan. Elintason nousemisen ja työajan lyhenemisen seurauksena isien vapaa-aika lisääntyi, jolloin isyys kehittyi vapaa-ajan isyydeksi. Vapaa-ajan isät toteuttavat vanhemmuuttaan aktiivisesti harrastusten parissa, viikonloppuina ja lomilla. Viimeisin, ja Åströmin mielestä vallankumouksellisin, isyyden muutos johtaa arjen isyyteen. Arjen isä on täysivaltainen toimija arjen alueella. Uuden toimijuutensa seurauksena mies on toisaalta menettänyt etuoikeutensa kotiin lepopaikkana, mutta toisaalta hän saa mahdollisuuden tiiviimpään yhdessä olemiseen ja suhteeseen lastensa kanssa. Åström näkee isyyden muutoksen vaiheet kehänä, jossa esiteollinen isyys ja arjen isyys muodostuvat samankaltaisiksi kun kriteerinä on isän integraatio lapsen arjessa." (Ståhlberg 2012:13)

Opinnäytetyössäni isyys ja osin myös vanhemmuus näyttävät kokolailla negatiivisena aiheena valitun teeman mukaisesti, mutta lukijan on viimeistään tässä vaiheessa havahduttava lopullisen tarkoituksen olevan käänteinen.

3 Teoreettinen viitekehys- tausta ja rajaukset

Teoriaosuudessa on aluksi selitetty opinnäytetyön kriminologista taustaa koostetusti sekä perusteluja rajatulle näkökulmalle. Näiden jälkeen käsitteistön ymmärtäminen on keskeistä, joten sitä on avattu seuraavassa alakappaleessa. Jäljempänä tullaan pohtimaan näkökulmia rikollisuutta synnyttäviin tekijöihin ja erityisesti lapsuus- ja nuoruusajan perhetekijöiden mahdollista vaikutusta yksilön käyttäytymiseen. Isän puuttuminen perheestä on teemana keskeinen, mutta sitä käsiteltäessä ei voida jättää muita perhe- ja kasvuympäristön tekijöitä läpikäymättä.

Lisäksi kehityksen ja elämänkulun kriminologian sekä pitkittäistutkimuksen merkitys kriminologisessa tutkimuksessa on jäljempänä tarkasteltavana, sillä pitkittäistutkimuksella on laajat perinteet alan tutkimustiedon kartuttajana ja kehityksen ja elämänkulun kriminologia on viime vuosikymmeninä vastannut osittain pitkittäistutkimuksesta heränneisiin kysymyksiin uusilla tutkimusmenetelmillä.

3.1.1 Kriminologinen tausta

Kansainvälisten tutkimusten mukaan pojilla, jotka ovat eläneet nuoruusvuotensa vailla isää voi olla suurempi riski rikolliseen käyttäytymiseen nuoruus- ja aikuisiässä kuin niillä poikalapsilla, joilla isähahmo on ollut säännöllisesti läsnä lapsuudessa ja nuoruudessa. Tutkimukset

ovat osoittaneet yhteyden isän puuttumisella ja rikoskäyttäytymisen riskiin ainakin välillisesti esimerkiksi perhetekijöiden kautta ja vähäisenä kontrollin läsnäolona siitä huolimatta, että monet tutkimuksista ovat olleet hyvin rajallisia tietyn ryhmän tai kaupungin sisäisiä (Elonheimo 2010:17-25, Farrington & Loeber 2001, Harper 2004:370-372, Blokland 2006:210-213). Suomalaisten aihealueeseen liittyvän tutkimustiedon määrä on melko vähäistä, mutta kansainvälisiä tutkimustuloksia tukee esimerkiksi maineikas vuonna 1966 aloitettu Pohjois-Suomen syntymäkohorttitutkimus, jonka tuloksista myös kriminologia on hyötynyt (Kempainen 2001, Sauvola 2001).

3.1.2 Teoriapohjan rajaukset

Teoriapohjaan voisi halutessaan lisätä merkittävän määrän lisää kriminologian keskeistä käsitteistöä ja teoriaa, mutta olen todennut sen olevan epätarkoituksenmukaista ottaen huomioon opinnäytetyön laajuuden ja asetetut tavoitteet. Opinnäytetyön teoriaosuudesta on jätetty käsittelemättä esimerkiksi yksilön biologisten ja perintötekijöiden mahdollinen vaikutus rikolliseen käyttäytymiseen sekä teoriaosuudessa on yleisestikin kiinnitetty huomiota luettavuuteen ja siihen, että lukijalla on mahdollisuus lähestyä aihetta matalalla kynnyksellä. Kiintymyssuhdeteoriaa ja itsekontrolliteoriaa on sivuttu sosiaalisen perimän sekä vanhemmuuden riskitekijöitä käsittelevissä kappaleissa. Lisäksi differentiaalinen assosiaatioteoria, jossa lähipiirin kuten perheen kautta opitut käyttäytymismallit ovat pääosassa, tulee välillisesti opinnäytetyössä käsitellyksi (ks. tarkemmin esim. Kivivuori 2008). Esille tuotu teoriapohja on mielestäni riittävän laaja pohjustaakseen opinnäytetyötutkimuksen aihealuetta.

3.2 Käsitteet

Väärinkäsityksien syntymisen estämiseksi esitellään tässä kappaleessa opinnäytetyön kannalta keskeisimmät käsitteet ja mitä niillä opinnäytetyössä tarkoitetaan. Määriteltyjä käsitteitä avatessa on huomioitava, että tutkimuksesta ja tutkijasta riippuen halutut merkitykset ovat hieman erilaisia. Olen poiminut käsitteistä niistä yleisesti mielletyn kuvan sekä isäperivaation kohdalla olen ulottanut tarkastelun pintaa syvemmälle. Seuraava kuva havainnollistaa opinnäytetyön aihepiirin käsitteistöä.

Kuvio 1. Käsitteet

3.2.1 Isädeprivaatio

Isädeprivaatio (englanniksi father tai paternal deprivation) eli isän puute voi tarkoittaa joko sosiaalista poissaoloa tai omalle sukupuolelle epätyypillistä käyttäytymistä (Yesilova 2009). Wardin (2009:43-55) mukaan isädeprivaatio ilmenee, kun lapselle ei ole saatavissa riittävää maskuliinista vanhemmuutta siten, että lapsi voisi kehittää persoonallisuuttaan tasapainoisesti. Tämän opinnäytetyön kannalta isädeprivaation käsite on jaettu kaksiosaiseksi: sosiaaliseen sekä psyykkiseen isättömyyteen. Sosiaalinen eli konkreettinen isättömyys voi olla läpi lapsuuden ja nuoruuden kestänyttä tai käsitellä tiettyä ajanjaksoa yksilön elämässä. Toisaalta psyykkisen isättömyyden kokemukset ovat myös tarkastelun alla tässä opinnäytetyössä, johon liittyy olennaisesti kysymys isän ja pojan suhteesta ja läheisyyden sekä vuorovaikutuksen ta-
sosta.

Vaikka isä olisi fyysisesti läsnä, voi lapsella olla tunne isän psyykkisestä poissaolosta. Usein poissaolevalla isällä tarkoitetaan juuri psyykkisellä tasolla puuttuvaa isää. (Korhonen 1999). Isädeprivaation kokemus toteutuu jos isä ei ole tunnetasolla saatavilla tai muutoin tekemisissä lapsen kanssa. Isä-poika- suhteen syntymisessä isän on tehtävä myös tunnetasolla suhde lapseen, joka voi konkreettisesti tarkoittaa esimerkiksi merkityksellisten keskustelujen käymistä tai hellyydenosoituksia. Ilman näitä lapselle voi jäädä tunnetasolla vajavaisuuksia, jotka vaikeuttavat elämässä selviytymistä (Ward 2009:45-47).

Harvalla isällä on tarkoituksenaan kohdella kaltoin lastaan, vaan usein väärin kohtelu (isädeprivaatio) on lähtöisin isän epäterveistä käyttäytymismalleista, joiden linjalle lapsi on joutunut. Isän fyysinen poissaolo tarkoittaa aina myös automaattisesti jonkinasteista isädeprivatiota (Ward 2009:45-47).

Tässä opinnäytetyössä isädeprivaation ilmenemistä ei ole rajattu pelkästään biologisen isän poissaoloon, vaan sitä on tarkasteltu kokonaisvaltaisesti kattaen biologisen isän, isäpuolen ja isähahmon roolit haastatteluihin osallistuneiden vankien elämässä.

Tutustuin opinnäytetyötä varten alan lähdekirjallisuuteen syventääkseni tietämystäni isädeprivaatiosta ja törmäsin populaarikirjallisuuden klassikkoon, kirjaan nimeltä Rautahannumatka miehuuteen (alkuperäinen teos Iron John, Robert Bly 1990). Kirja käsittelee isännäköä ja miehen malleja. Tiivistän kirjan teeman tähän kohtaan isädeprivaatiosta, sillä se on osuva.

”Not seeing your father when you are small, having a remote father, an absent father, a workaholic father, is an injury(...)perhaps the most damaging of all.”
(Bly 1991: 31)

3.2.2 Miehen malli

Miehen malliin viitataan toistuvasti, kun käsitellään isyyttä ja pojan kasvua. Vaikka malli miehestä on vain osittain kirjoista ja mediasta opittavissa on opinnäytetyön kannalta tärkeää määritellä, mitä sillä tässä työssä haetaan. Myös malli mieheydestä on muuttunut ja kasvanut joustavammaksi käsitteeksi eri aikakausina, mutta tämän opinnäytetyön puitteissa historiakatsaus jää pitämättä (ks. Huttunen 2001 ja Aalto 2012:234).

Käsitteenä miehen malli nousi erityisesti 1990-luvun isyyskeskustelussa ajankohtaiseksi, kun isän sukupuolierityisyyttä lähdettiin pohtimaan vanhemmuuden näkökulmasta. Miehen mallin antavan isän tuli toimia pojan sukupuoli-identiteetin mallintajana, johon poika voisi samastua. Lisäksi miehen mallin käsite liitettiin keskusteluun naisvaltaisten kasvatustieteiden hallitsemasta asemasta ja miehen mallien puutteesta koulujen ja päiväkotien arjessa. (Aalto 2012:232.)

Isyyskeskustelussa miehen mallille on annettu kaksisuuntainen merkitys; sillä on tarkoitettu biologista isän korviketta ja toisaalta miehen mallilla on kuvattu tapaa, jolla isä antaa pojalleen mallin miehenä olemiseen. Perheen lisäksi miehen mallin käsitteen syntyminen liittyy

vahvasti poikien kasvatuselinpiiriin (esimerkiksi koulu) ja sillä on läheinen yhteys roolimalli käsitteeseen. (Aalto 2012:232-234.)

Miehen malli voi myös olla jokin muu kuin biologinen isä ja juuri poissaolevan isän aiheuttaman tyhjiön korvaamisen tarkasteleminen on tämän opinnäytetyötutkimuksen teemahaastatteluiden kannalta tärkeää. Mistä miehen malleja sitten on löydettävissä? perinteisesti niitä voisivat olla sukulaismiehet, valmentajat, opettajat, työpaikan esimiehet tai armeijan upseerit. Jätän tämän opinnäytetyötutkimuksen haastateltavien varaan päätettäväksi sen, mitä he miehen mallilla käsittävät. Näin ollen käsitystä miehen mallista voidaan laajentaa kattamaan kasvun tai elämänkulun kannalta haitallisetkin kokemukset, vaikka perinteisesti miehen malli mielletään positiivisiin kokemuksiin.

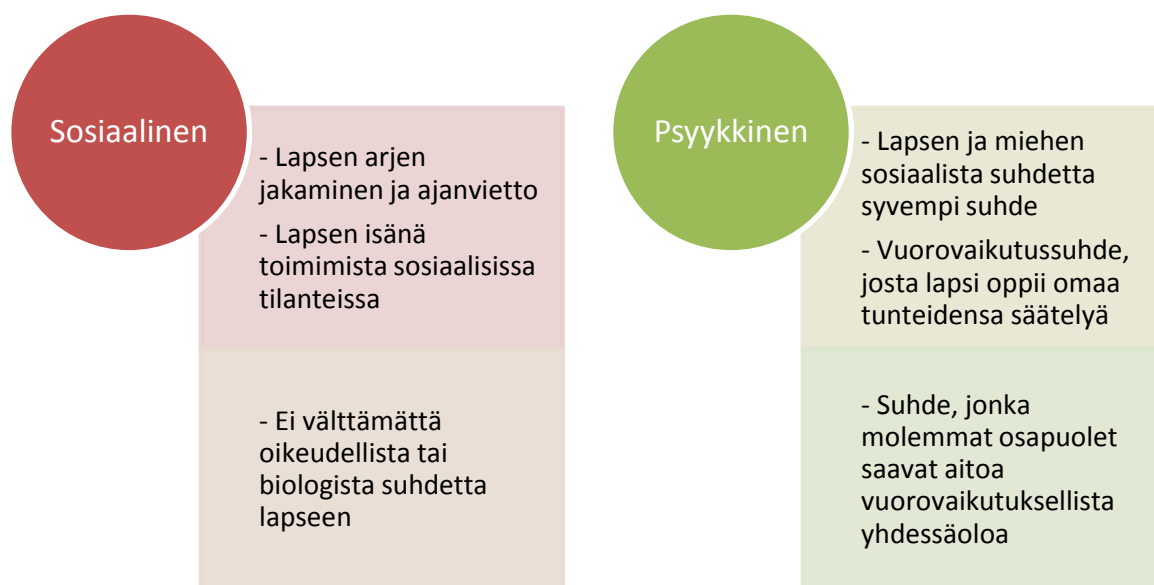
3.2.3 Isähahmo

Perinteisesti (hyvän) isän on katsottu olevan neuvoa antava, suojaava, hoivaava ja perhettään elättävä johtohahmo. Isähahmo on yleensä iältään vanhempi mieshenkilö, johon lapsi voi samaistua psyykkisellä tasolla ja luoda turvallisen tunnesiteen. Isähahmo ei välttämättä ole rajoittunut biologiseen isyyteen, vaan sillä voidaan tarkoittaa myös muuta lapsen vanhemmaksi kokemaa mieshenkilöä. (Hoikkala 1997:131.)

Mitään yksittäistä isähahmokäsitettä ei voida pitää ainoana oikeana esimerkkinä isähahmosta, vaan merkityksiä on useita. (Huttunen 2001). Opinnäytetyötutkimukseni kannalta perinteisen isähahmokäsitteen sosiaaliset ja psykologiset mielikuvat ovat haastatteluaineiston keskeiset tarkastelunäkökulmat. Lisäksi lainsäädännöllä on ollut keskeinen asema isähahmon määrittämiseen oikeudellisessa näkökulmassa, mutta sen käsittely ei ole tässä opinnäytetyötutkimuksessa tarkoituksenmukaista. (Isyyslaki 1975).

Huttusen (2001) mukaan sosiaalinen isyys on tyypillistä miehille, jotka ovat tulleet lapsen elämään mukaan esimerkiksi uusioperheen tai sijaisvanhemmuuden kautta. Lisäksi Huttunen määrittelee sosiaalisen isyyden arjen perustarpeiden antamisena lapselle. Sosiaalinen isyys voi lopulta kehittyä psykologiseksi isyydeksi.

Psykologinen isyys syntyy isän ja lapsen molemminpuolisesta kiintymyksestä, joka on sidoksissa isän kykyyn vastata lapsen tarpeisiin. Psykologinen isyys edellyttää säännöllistä läsnäoloa ja läheisyyttä, mutta biologinen suhde ei ole edellytyksenä psykologisen suhteen syntymiselle. (Huttunen 2001). Seuraavassa kuvassa on eritelty sosiaalisen ja psyykkisen isähahmon piirteitä.

Kuvio 2. Sosiaalinen ja psykologinen isähahmo Huttusta (2001) mukaillen.

Isähahmon käsite ei ole aina kuitenkaan sidottu vain miessukupuoleen, vaan sillä voidaan käsitellä myös esimerkiksi yhteiskunnallisissa merkittävässä rooleissa olevia naispuolisia henkilöitä tai sitten yksilön lähipiirin isällisiä piirteitä omaavia hahmoja. Yhteistä isähahmoille on kuitenkin se, että heiltä odotetaan kykyä rajanvetoon ja rajoittamiseen silloin, kun siihen on tarve ja lisäksi aikuismaista vastuunkantoa sekä oikean suunnan näyttämistä. (Aaltonen & ym. 2004.) Tämän opinnäytetyötutkimuksen kannalta isähahmon käsite on kuitenkin käytännön syistä rajattu miessukupuolta käsitteleväksi piirteeksi.

Sinkkosen (2012:68) mukaan sellaisessa perheessä, jossa läsnä oleva biologinen isä tai isäpuoli toteuttaa isähahmon positiivisia piirteitä ilmenee vähemmän käytösongelmia ja häiriökäyttäytymistä poikalapsilla. Tämä korostuu erityisesti vähävaraisissa perheissä, joissa isähahmo on sitoutunut kasvatukseen.

3.2.4 Antisosiaalisuus

Opinnäytetyöni kannalta antisosiaalisuuden tai epäsosiaalisen käytöksen kehitystä ja merkitystä on syytä käsitellä perhetekijöiden kautta. Yksilölliset tekijät kuten geneettinen taipumus antisosiaaliselle käytökselle on jätetty taka-alalle.

Antisosiaalisella käytöksellä tarkoitetaan sellaista käytöstä jota ei voida pitää yhteiskunnassa hyväksyttävänä tai joka aiheuttaa häiriötä ja rasitusta elinympäristölle. Perhetekijöiden ja antisosiaalisen käytöksen kehitystä lapsen elämässä on tutkittu melko paljon ja havaituiksi mahdollisiksi tekijöiksi antisosiaalisen käytöksen taustalla on löydetty muun muassa autoritääriinen ja laiminlyövä vanhemmuus, puutteellinen valvonta ja avioero tai vanhempien konflikti. Erityisesti puutteellinen valvonta vanhempien toimesta voi olla keskeinen antisosiaalista käytöstä aiheuttava tai laukaiseva tekijä ja lisäksi ero toisesta vanhemmasta (yleensä isästä) voi merkitä antisosiaalisen persoonallisuuden kehittymistä aikuisiällä, vaikka se ei suoraan tarkoita rikollista käyttäytymistä. (Farrington & Coid 2003.)

Isän negatiivinen vanhemmuus on tutkimusten mukaan yksi merkittävistä riskeistä lisäämään antisosiaalista käyttäytymistä lapsella. Toisaalta on havaittu, että isovanhemmillä saattaa olla mahdollinen rooli antisosiaaliselta käyttäytymiseltä suojaavana tekijänä. (Suomen Mielen-terveysseura 2007:95.)

Tutkimusten mukaan antisosiaalisuudella on jatkumon kaltainen taipumus siirtyä lapsuudesta aikuisuuteen eivätkä ne välttämättä ole pelkkiä rikollisia tekoja tai oikeusjärjestelmässämme tuomittaviksi katsottavia rikoksia. Rikollinen käyttäytyminen on vain yksi osa antisosiaalista käyttäytymistä, johon voi kuulua myös muuta riskikäyttäytymistä tai muuten vahingolliseksi katsottavia tekoja. Lisäksi antisosiaalisuuden muodot eri kehitysvaiheissa vaihtelevat runsaasti: esimerkiksi eläinten vahingoittaminen lapsena, varkaudet murrosiässä ja vakavammat rikokset aikuisena. Tämä ei tietenkään tarkoita, että lapsena eläimiä rääkänneestä tulisi automaattisesti rikollinen myöhemmällä iällä. (Elonheimo 2010:22.)

3.3 Lapsen deprivatio yleisellä tasolla

Jo aiemmin määritellystä isädeprivatian käsitteestä huolimatta katson tarpeelliseksi tuoda esiin tarkemmin deprivatian merkitystä lapsen kasvulle. Tämän kappaleen on tarkoitus johdattaa lukija syvällisemmin opinnäytetyötutkimukseni teemaan ja aihealueeseen. Lääketieteellinen määrittely on jätetty taka-alalle. (ks. Suomen Lääkärilehti 2001/6 657-660).

Lapsen kehityksessä deprivatian käsite ilmenee riittämättömänä fyysisenä hoivana tai sosiaalisten vuorovaikutusten puutteena. Deprivatian käsite lapsen kasvussa liitetään usein äidin puolelta tulevaan deprivatioon (maternal deprivation), mutta tässä opinnäytetyössä siihen viitataan vain sivullisesti. Deprivatio ei käsittele pelkästään puutteita kasvatuksessa, vaan se voidaan liittää myös varsinaiseen laiminlyöntiin kasvatuskäytännöissä, esimerkiksi lapsen henkisenä tai fyysisenä pahoinpitelynä. Deprivatian vaikutukset ovat aina yksilöllisiä ja haasta-

vistakin olosuhteista (tässä tapauksessa isädeprivaation kokemus) selviäminen tukiverkon, kuten ystävien ja sukulaisten avulla on mahdollista. (Suomen Lääkärilehti 2001.)

Lapsen itsenäistymisen ja yksilöitymisen kehitys voi vaarantua jos lähihuoltajat eivät ole riittävän luotettavia. Deprivaation kokemus voi ilmetä erityisesti vaikeuksina kehittää ja ylläpitää sosiaalisia ja tunne-elämän taitoja. Lisäksi tunteiden säätely voi vaarantua jos lapsella ei ole mahdollisuutta oppia niitä vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. (Suomen Lääkärilehti 2001.)

Vanhemmuuden ja deprivaation käsitteeseen voidaan liittää erilaisia vanhemmuusrooleja, joiden puuttuminen tai riittämätön ilmeneminen voi aiheuttaa haasteita lapsen kehityksessä. Vanhemmuuden päärooleja ovat esimerkiksi huoltaja ja rajojen asettajan rooli sekä näihin liittyvät lukuisat alaroolit. Näiden kasvuun liittyvien roolien puuttuminen vaikuttaa suoraan lapsen kasvua vaarantavasti ja voi aiheuttaa tukiverkkojen puuttuessa psyykkisen kehityksen ongelmia. (Suomen Lääkärilehti 2001.)

Lapsuudesta alkanut deprivaatio voi jatkua myös aikuisena ja siirtyä yli sukupolvien, jolloin puhutaan deprivaatiokehästä. Deprivaatiokehässä lapsuuden epäsuotuisat olosuhteet heijastuvat aikuisuuteen. Myöhemmin vanhemmuudessa isän tai äidin omat huonot lapsuudenkokemukset siirtyvät lapselle ja saattavat johtaa syrjäytymiseen jos deprivaatiokehän katkaisemiseksi ei löydy keinoja. (Forssén, ym.2004: 82-85.)

3.4 Vanhemmuuden riskitekijät

Käsittelen tässä kappaleessa vanhemmuuden mahdollisia vaikutuksia silloin kun se on ollut jollain tasolla riittämätöntä. Kuten aiemmin opinnäyteyössä on todettu, vanhemmuus on muuttunut ja joutunut sopeutumaan eri aikakausina uusiin tilanteisiin ja sukupolvien vaihtuessa. Isyyskeskusteluun liittyen vanhempien sukupolvien ihanne isästä saattoi liittyä elättäjyyteen ja kunnollisten kansalaisten kasvattamiseen, mutta nuorempi sukupolvi on saattanut nähdä tärkeämmäksi isän läsnäolon lasten kanssa. Uusi sukupolvi ei ole enää voinut välttämättä hyödyntää ja soveltaa sitä, mitä vanhemmilta on aiemmin opittu. (Suomen mielenterveysseura 2004.) Lisäksi kasvu ympäristön muita riskitekijöitä on käyty läpi koostetusti.

Lapsen perherakenne on havaittu yhdeksi keskeiseksi tekijäksi erityisesti nuorisorikollisuutta ennustavissa tutkimuksissa. Vanhempien asuinpaikan vaihtuminen ja yksinhuoltajuus ovat olleet ennustavia riskitekijöitä rikolliselle käyttäytymiselle. Eri tutkimuksissa on todettu lapsen perheen avio-ongelmien, huolenpidon ongelmien sekä taloudellisen tilanteen yhteys rikollisuutteen erityisesti silloin, kun ongelmat ovat kasautuneet samaan perheeseen. Perheen

huonon taloudellisen tilanteen merkitys yhtenä riskitekijänä hyvinvointipalveluiden karsimisen yhteydessä sekä kaupallisten vapaa-ajanviettomahdollisuuksien lisääntyessä on kasvanut. (Elonheimo 2010:57.)

Riittämättömän vanhemmuuden vaikutukset saattavat joskus näkyä lapsen antisosiaalisena oireiluna. Ratkaisu epävakaiden kotiolosuhteiden aiheuttamille mahdollisille lisäongelmille on joskus kotoa poistuminen esimerkiksi sukulaisten luokse tai lastensuojelun puuttuminen asiaan. Usein lapsi, vanhemmat tai pelkkä yksinhuoltaja kuitenkin jatkavat samassa taloudessa vältellen toisiaan fyysisesti tai henkisesti, jolloin kontakti lapseen katkeaa, vaikka se näennäisesti olisikin olemassa. Riittämättömän vanhemmuuden ja lapsen antisosiaalisen käytöksen välillä on yhteys, mutta vanhemmuuden ongelmia ei voida pitää ainoina tekijöinä lapsen oireilun taustalla. (Cullingford 1999:173.)

Haapasalon (2006:124) näkemyksen mukaan kasvuympäristön ja samalla vanhemmuuden riskitekijöitä lapsen antisosiaaliselle käyttäytymiselle ovat muun muassa perheväkivalta, teinivanhemmuus, vaihtuvat parisuhteet, vanhempien oma antisosiaalisuus sekä lapsen kaltoin kohtelu. Suoriksi riskitekijöiksi, jotka voivat laukaista rikollisen käyttäytymisen alkamisen on tutkimusten mukaan havaittu lapsen emotionaalisten tarpeiden laiminlyönti ja hyljeksivä kasvatustyö. Lisäksi joidenkin tutkimusten mukaan isän puuttuminen perheestä on toisinaan ollut yhteydessä lapsen rikolliseen käyttäytymiseen, mutta toisaalta tulokset eivät ole yleistettävissä.

Cullingfordin (1999:170-173) mukaan hyvää vanhemmuutta voi oppia ja huonoista vanhemmuuden käytänteistä voi päästä eroon. Keskeisessä osassa on kyky dialogisuuteen suhteiden luomisessa. Lisäksi pysyvyys vanhempien välisissä suhteissa sekä ympäristössä luo Cullingfordin mukaan lapselle sellaisen ympäristön, jossa hänellä on mahdollisuus saada perustarpeensa varmemmin tyydytetyiksi.

Auktoriteettiset vanhemmat ovat samanaikaisesti vaativia ja ymmärtäväisiä. Heillä on kyky ymmärtää suhde moraalien ja henkilökohtaisten tekijöiden välinen suhde päätöstenteeossa, jotta tasapaino säilyisi. Liiallinen autoritäärisuus vanhemmuudessa on merkki väliinpitämättömyydestä ja laiminlyönnistä lapsen kasvatuksessa, jolloin tarvittavaa vuorovaikutusta lapsen kehityksessä ei voi turvata. Autoritäärisen vanhemmuuden ja sääntöjen asettamisen epäsuhta sekä varsinaisen uhan luominen perheen dynamiikassa on tätä kasvatustyyliä toteuttavien vanhempien mielestä muusta vastuusta vapauttava kasvatustyyli. Tosiasiassa todellinen vuorovaikutussuhde jota lapsi kaipaisi, jää puuttumaan. (Cullingford 1999:170-173.)

Gottfredssonin ja Hirschin (1990:89-90) Itsekontrolliteorian mukaan yksilö kehittää itsekontrollin, jonka avulla hän kykenee pidättäytymään rikollisesta käyttäytymisestä. Tärkein itsekontrollia kehittävä elämänvaihe on lapsuus ja kasvatuskäytännöt, joille lapsi on altistettu. Itsekontrolliin liittyviä piirteitä ovat muun muassa mieltymys riskinottoihin ja impulsiivisuus. Gottfredssonin ja Hirschin itsekontrolliteorian keskeinen kritiikki syntyy mahdollisten geneettisten tekijöiden sivuuttamisesta, jolloin kodin kasvatuksen puutteet eivät enää selitä mahdollista rikollista käyttäytymistä (ks. esim. Laine 2008:224).

3.5 Isän merkityksestä pojalle

Kriminologisesta näkökulmasta voidaan tuoda esiin isän suojaava vaikutus lapsen aggressioiden hallinnassa. Lapsi oppii isältään säätelemään omaa aggressiokäyttäytymistään. Tutkimusten mukaan isän tai isähahmon puuttumisella on merkitystä nuoruusiän käytöshäiriöiden ilmenemisessä. Lisäksi samankaltaisia merkityssuhteita on löydetty isän ja vanhempien väkivaltaisuuksien ja lapsen aggressiivisuuden välillä. Isän merkitys perheessä sellaisen ilmapiirin luojana, jossa lapsella on mahdollisuus ilmaista turvallisesti omia luonnollisia aggressioitaan ja oppia vuorovaikutuksellisia toimintamalleja, on keskeinen. Positiivinen isäsuhde voi siis toimia eräänlaisena kilpenä lapsen opetellessa hallitsemaan impulssejaan. (Sinkkonen & Kalland 2011.)

Cullingfordin (1999:153-174) mukaan isän poissaolot eivät ole niin vakavia seurauksiltaan kuin sen psyykkiset vaikutukset. Tunne siitä, että isä ei ole läsnä voi olla sosiaalista elämää vaikeuttava tekijä, sillä isä on erityisesti poikalapselle se henkilö jota vastaan lapsi harjoittelee selviytyäkseen sosiaalisessa maailmassa. Tämä tukee edellisessä kappaleen Sinkkosen & Kallandin käsitystä.

Isättömillä pojilla voi ilmetä lisäksi taipumuksia kompensoida vaillinaiseksi kehittyneitä miehisyyttään aggression kautta. Kun isän vuorovaikutuksellinen suhde lapseen on ollut vajaa tai muutoin väärienlainen, voi lapselle kehittyä käsitys miehisyyden merkitsevän vain kovuutta ja erilaisia aggressiivisia käyttäytymistapoja. Aggressiivisuus on usein miessukupuoleen liitetty ominaisuus ja jos lapselta uupuu aiemmin tässä luvussa mainittu "kilpi", johon peilata käytöstään, niin tulokset voivat olla hyvinkin negatiivisia yksilön ja yhteiskunnan kannalta. (Kosonen & Jousimäki 2009: 200.)

Joidenkin tutkimusten mukaan avioriidat näkyvät enemmän poikalasten oirehtimisena kuin tyttöjen. Avioriidoissa stressaantunut isä saattoi olla poikansa kanssa vähemmän tekemisissä ja kommunikaation taso oli heikompi verrattuna aiempaan tilanteeseen. Lisäksi isät saattoivat käyttää kovempaa kuria ja epäjohdonmukaisempaa vanhemmuutta poikiaan kohtaan. Näiden

tutkimusten yhtenä johtopäätöksenä on pitkittyneiden avioriihtojen suurempi negatiivinen vaikutus poikalapseen. (Lamb 2004:341-368.)

Lambin (2004) mukaan isän poissaolon laatu ja ajankohta on merkittävä tekijä määritettäessä lapsen käyttäytymistä ja mahdollisia ongelmia vertaisryhmissä: ne lapset, joiden isä on usein pois pitkiä aikoja, ovat suuremmassa riskissä joutua epäsuosioon vertaisryhmissä. Epäsuosio saattaa ilmetä kiusaamisena tai muuna hyljeksimisena. Yhtenä mahdollisena syynä on esitetty sitä, että näillä lapsilla on vähemmän mahdollisuuksia oppia isän poissaolon takia niitä kulttuurisia tekijöitä, jotka auttaisivat lasta selviämään paremmin vertaisryhmissä. Ujous ja arkuus ovat Lambin mukaan tietyn varauksin yhdistettävissä näiden lasten luonteenpiirteisiin.

Toisaalta isän, erityisesti pysyvän isän, merkitystä voidaan pohtia pysyvyyden tunteen kautta. Isäsuhteen jatkuvat muutokset voivat vaikeuttaa tutkimusten mukaan pysyvien suhteiden muodostamista aikuisiällä. Samat johtopäätökset pätevät myös äitisuhteen tai jatkuvan asuinpaikan muutoksen suhteen. Pysyvyyden tunne on olotilana monen rikollisen elämässä poissaoleva elementti. (Cullingford 1999:32-49.)

Tässä opinnäytetyössä isäpuolen ja pojan positiiviset suhteet jäävät tutkimustulosten ja valitun teeman vuoksi taka-alalle. Niitä on silti käsiteltävä kappaleen verran. Lambin (2004:358) mielestä isäpuolen ja lapsen positiivista suhdetta tukevat isäpuolen alkuvaiheen pidättäytyminen autoritäärisestä ja kuria pitävästä isästä. Toisaalta isäpuolen ja lapsen biologisen äidin hyvä suhde ja biologisen äidin rooli positiivisen suhteen edistäjänä on keskeinen tekijä. Lisäksi isäpuolen ja lapsen yhteiset aktiviteetit tai harrastukset tukevat positiivista vuorovaikutusta. Lapsen ja hänen biologisen (poissaolevan) isän suhde ei ole ristiriidassa tai muutoin merkitsevä isäpuolen ja lapsen välillä.

Sosiaalisen pääoman käsite ja isän merkitys on yhdistettävissä toisiinsa perhetekijöiden kautta. Sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan sosiaalisen rakenteen yksilölle merkityksellisiä tekijöitä, esimerkiksi sosiaalisten verkostojen ja normien rakentumista. Korkean sosiaalisen pääoman omaavat yksilöt voivat helpommin toimia vuorovaikutuksessa muiden kanssa. (Ruuskanen 2001:1-15). Vaikka isäpuolella on lähtökohtaisesti vähemmän sosiaalista pääomaa kuin biologisella isällä, voi isäpuoli parhaassa tapauksessa vaikuttaa lapsen kasvuun ja kehitykseen positiivisesti. Isäpuolen merkitys lapsen elämässä voi muodostua hyvinkin suureksi. (Lamb 2004:356-359).

3.6 Sosiaalinen perimä

Yksilön kehitykseen vaikuttaa kasvuolosuhteiden lisäksi ympärillä oleva maailma ja tärkeimpänä osa-alueena perhe. Näiden tekijöiden summa muodostaa sosiaalisen perimän. Opinnäytetyötutkimukseni aiheen takia sosiaalisen perimän merkitystä on syytä käsitellä sen negatiivisesta ulottuvuudesta, jotta lukija tiedostaa sen merkityksen opinnäytetyöni taustavaikuttajana.

Kärkkäisen (2004) mukaan sosiaalisen perimän merkitys kiteytyy yksilön henkisen, sosiaalisen ja aineellisen voimavaran siirtymisenä sukupolvelta seuraavalle (ks. Kärkkäinen, 2004 29-35). Yksilön elämänvaiheisiin ja selviytymiseen vaikuttavat ne olosuhteet, joiden ympäröimänä hän on lapsuudessa ollut. Jos olosuhteet ovat olleet huonot, on vaarana syrjäytyminen. Esimerkiksi taloudellinen turvallisuus lapsena on negatiiviselta perimältä suojaava tekijä. (Suomen Mielenterveysseura 2007).

Negatiivista sosiaalista perimää voi aiheuttaa vaikea perhe-elämän ristiriita, esimerkiksi vanhempien avioerotilanne. Avioerossa lapsen suhde vanhempiin häiriintyy olosuhteiden muutoksesta ja vanhempien voimavarojen kanavoituessa muualle. Lapsi saattaa tällöin jäädä paitsi niistä tarpeista, joita hänellä on kehityksensä ja oppimisensa suhteen. Negatiivisen sosiaalisen perimän synty-ympäristössä yhdistyvät laiminlyövä vanhemmuuden liiallinen sallivuus, sääntöjen epäjohdonmukaisuus sekä kommunikaation puute. (Kärkkäinen 2004.)

Kiintymyssuhdeteoria, vanhemmuus ja sosiaalinen perimä ovat yhteyksissä toisiinsa. Kiintymyssuhdeteoria tutkii niitä tekijöitä, joilla lapsi rakentaa käsitystään itsestään ja vertaisryhmiin. Keskeistä kiintymyssuhdeteorialle on, että se ei ennalta määrää esimerkiksi yksilöä huono-osaiseksi, vaan muutoksen mahdollisuus huono-osaisuudesta toisaalle on mahdollista. Tärkeimmässä asemassa on jälleen aikuisen rooli lapsen turvana ja kasvun sekä kehityksen tukena. Kiintymyssuhteen syntymisessä molemmilla vanhemmilla, myös isällä, on tärkeä rooli mahdollisimman vahvan kiintymyssuhteen syntymisessä. Kiintymyssuhdeteorian mukaan lapsen tullessa murrosikään, voidaan vielä vaikuttaa ratkaisevasti kiintymyssuhteen laatuun, sillä murrosiässä lapsen ajattelu ja muut kognitiiviset kyvyt ovat vielä kehitysvaiheessa ja alttiita vaikutteille. Yhteiskunnallisesti ajateltuna keskeinen kysymys on tutkimusten mukaan perhesuhteiden ylläpidossa tapahtunut määrällisen ajankäytön väheneminen ja täten kiintymyssuhteen vaarantuminen vanhempien ja lapsen välillä. Uhkana on isättömien ja äidittömien lapsien syntyminen työelämän paineissa. (Suomen mielenterveysseura 2007:15-16.) Kuten lukija tulee huomaamaan, tämä ilmenee osin opinnäytetyöni tutkimusaineistossa psyykkisen isädeprivaation kokemuksina.

3.7 Kehityksen ja elämäntalon kriminologia

Kehityksen ja elämäntalon kriminologia (developmental and life-course criminology) on teorian kehittänyt vasta viime vuosikymmenten aikana ja se keskittyy erityisesti tarkastelemaan kolmea näkökulmaa yksilön elämässä; rikoskäyttäytymisen ja antisosiaalisen käyttäytymisen kehittymistä läpi yksilön elämäntalon, aina kohdusta hautaan asti. Toisena keskeisenä näkökulmana se käsittelee suoja- ja riskitekijöitä eri ikävuosina ja kolmanneksi merkittävien elämäntapahtumien vaikutusta yksilön käyttäytymiseen. (Farrington 2005.)

Kehityksen ja elämäntalon kriminologian tutkimuksellinen teoreettinen ja empiirinen pohja käsittää edellisen kappaleen näkökulmien lisäksi muun muassa seuraavat avainkohdat: (Farrington 2005:9)

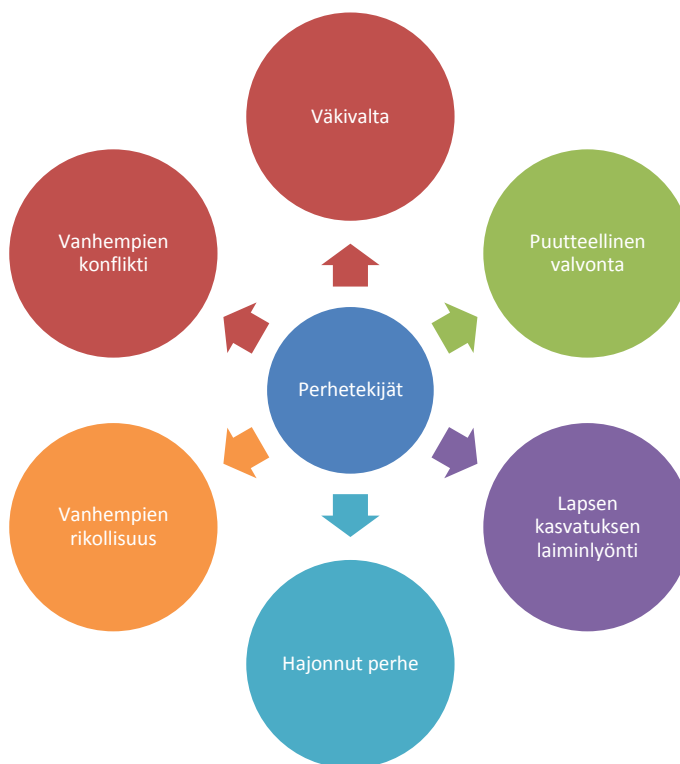
- Miksi ihmiset aloittavat rikollisen toiminnan?
- Miksi nuoruudessa alkanut rikollinen käyttäytyminen jatkuu aikuisena?
- Mitkä tekijät rohkaisevat tai hillitsevät rikollista toimintaa?

Kehityksen ja elämäntalon kriminologia mahdollistaa uudenlaisen näkökulman perinteisten kriminologisten teorioiden rinnalle. Taustavaikuttajana pitkittäistutkimuksella on ollut rooli perustan luojana tälle kriminologian suuntaukselle, joka vastoin perinteisiä teorioita ei tutki vain tietyssä ikävaiheessa esiintyvää rikollisuutta ja niiden välisiä yksilöllisiä eroja. (Pulkkinen 2011:1-7.)

Perinteinen kriminologia on keskittynyt selittämään yksilökohtaisia eroja rikollisuudessa kuten miksi alempiluokkaiset pojat tekevät enemmän rikoksia kuin ylempiluokkaiset. Muutoinkin staattisuus on vallitseva käsitys klassisten teorioiden kohdalla, joista esimerkkinä mainittakoon Hirschin 1969 sosiaalisen kontrollin teoria tai Gottfredsonin ja Hirschin (1990) teoria itsekontrollista. Staattisten tekijöiden tarkastelulla kriminologiassa voidaan lisäksi tarkoittaa yksilön epäsosiaalisten tai rikollisten taipumusten vaikutuksia jatkumona hänen elämäntalon muuttamiseen. (Blokland & Nieuwebeerta 2006:16-21)

Teoriatasolla kehityksen ja elämäntalon kriminologia yhdistyy jo olemassa oleviin perinteisempiin kriminologisiin teorioihin liittyen esimerkiksi yksilön elinpiirin vertaishenkilöihin, naapurustoon ja perhetekijöihin pyrkien näin laaja-alaisempaan aiheen käsittelyyn (Farrington 2005.)

Tämän opinnäytetyötutkimuksen kannalta erityisesti perhetekijöihin liittyvä osuus on keskeisessä osassa. Perhetekijöiden vaikutuksesta rikollisen käyttäytymisen riskitekijänä on laajalti tutkittu aihe ja seuraavaan kuvaan on mallinnettu niistä keskeisimmät. (Farrington 2005.)

Kuvio 3. Keskeiset perheen riskitekijät

Farringtonin (2005:7-8) mukaan edellä mainittujen riskitekijöiden tarkasteluun on kuitenkin suhtauduttava varauksin, sillä yksilötason syy-seuraussuhteet (tässä tapauksessa tiettyjen perhetekijöiden yhteys rikolliseen käyttäytymiseen) ei yksinään riitä selittämään jotakin tiettyä käyttäytymismallia. Esimerkiksi puutteellista kasvatusta tulisi Farringtonin mukaan tutkia tietyin ajanjaksoin ja verrata sitä ajanjaksoon, jolloin yksilö on saanut hyvien kasvatustapojen mukaista huolenpitoa. Näitä ajanjaksoja vertailemalla voitaisiin havainnoida, onko yksilön rikollinen tai antisosiaalinen käyttäytyminen lisääntynyt, kun kasvatustapa on ollut puutteellista.

Kehityksen ja elämänkulun kriminologian mukaan avioeron ja perheen rikkoutumisen syntyvällä on eniten merkitystä liitettynä rikollisen käyttäytymisen riskitekijöihin: Perheissä, jotka hajoavat riitojen vuoksi on suurempi riski synnyttää rikollista käyttäytymistä kuin perheissä, jotka ovat hajonneet toisen huoltajan (luonnollisen) kuoleman vuoksi. Toisaalta on huomiotava riittaisankin avioeron ja perheen hajoamisen positiiviset vaikutukset niissä tapauksissa,

joissa perheestä poistunut vanhempi on esimerkiksi rikollisesti aktiivinen tai päihteiden väärinkäyttäjää. (Farrington 2005: 82-112.)

Kriminologisista teorioista (ks. esim, Farrington 2005) osa on luonteeltaan dynaamisia kuten teoria mallioppimisesta, mutta ne eivät juuri käsittele kehityksen ja elämäntieteen kriminologian kannalta avainasemassa olevia tekijöitä. Dynaaminen teoria ottaa kantaa menneiden tapahtumien yhteyteen yksilön nykytilaan kausaliteetin eli syy-seuraussuhteen avulla. (Blokland & Nieuwebeerta 2006.)

Aiemmat teoriat ovat vaikuttaneet kriminologian kehitykseen tieteenalana merkittävästi, mutta yksikään niistä ei varsinaisesti ole ollut "kehityksellinen" eli yksilön elämäntietoa aivan lapsuudesta vanhuuteen seuraava (Farrington 2005). On toisaalta huomioitava, että pitkittäistutkimuksilla on aiemmin voitu tarkastella tietyn ikäjoukon elämäntietoa haastattelemalla heitä eri ikäkausina, mutta tutkimusmuotona se ei vastaa kehityksen ja elämäntieteen kriminologian keskeisiin tutkimuskysymyksiin. (Pulkkinen 2011:1-7.)

Perinteisesti valtaosa kriminologisesta tutkimuksesta on keskittynyt nuoruusiän rikollisuuden tutkimiseen, sillä nuoruus- ja murrosiän tiedetään olevan merkittävässä osassa rikollisen elämäntieteen määrittelijänä ja valtaosa rikollisuudesta tapahtuu murrosiässä (ks. tarkemmin Caspi ja Moffit 1995:493.) Elämäntieteen tutkimisen kannalta esiin nostettu käsite rikollisesta urasta tavallisen työuran tapaan on herättänyt tarpeen keskittyä tarkastelemaan rikollisesti käyttäytyvän henkilön taustatekijöitä ja toisaalta rikollisuudesta pois johtavia tapahtumia uudessa valossa. (Ekrem & Eker 2011:148-150.)

3.8 Pitkittäistutkimus kriminologiassa

Pitkittäistutkimuksen luonteen vuoksi tätä opinnäytetyötä varten on tarkoituksenmukaista ottaa esille rajatusti pitkittäistutkimuksen yleinen ja kriminologinen näkökulma. Aiemmin esitellyt mukaisesti tavoitteenani on ollut pohjustaa ja perustella niitä lähtökohtia, joita opinnäytössäni käsitellen.

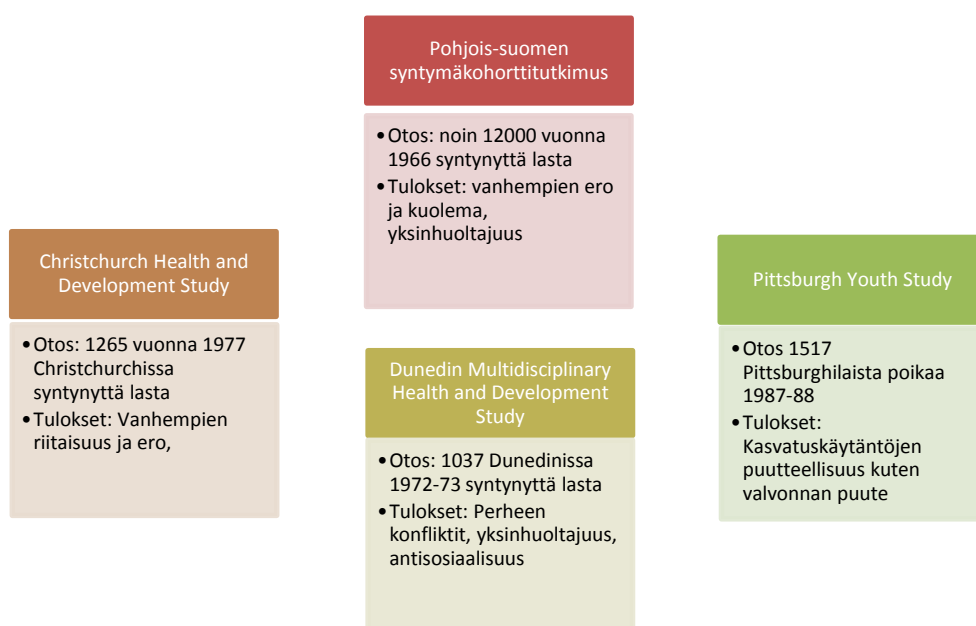
Pitkittäistutkimus on menetelmänä hyödyllinen silloin, kun halutaan selvittää tutkittavan ilmiön kehittymistä pitkällä aikavälillä, yleensä lapsuudesta aikuisuuteen. Esimerkiksi kasvatustieteissä yleisimpiä pitkittäistutkimuksen aiheita ovat olleet erilaiset koulukokeilut. (Hirsijärvi 2007:173.)

Edellisessä kappaleessa käsitelty kehityksen ja elämäntieteen kriminologia on 1990-luvulta lähtien antanut lisätietoa rikoskäyttäytymisen kehittymisen ja muun muassa elämäntapahtumien

vaikutuksesta yksilön elämään, mutta ennen 1990-lukua pääosassa olivat poikittais- sekä pitkittäistutkimukset. Pitkittäistutkimuksen suurin arvo on mahdollisuudessa eri muuttujien ajallisen suhteen selvittämiseen, vaikka varsinaisesta suorasta kausaalisuhteen selvittämisestä ei voidakaan puhua. (Elonheimo 2010.)

Pitkittäistutkimusten avulla on esimerkiksi havaittu kouluikässä ja ennen sitä alkavan aggressiivisen ja uhmakkaan käytöksen vuoksi aiheutuvien ongelmien ennustavan alkavaa antisosiaalista käyttäytymistä ja myöhempää mahdollista rikollista aktiivisuutta. (Haapasalo 2006:123.)

Henrik Elonheimon (2010:17-22) väitöskirjassaan julkaisema kattava katsaus tärkeimmistä kotimaisista ja ulkomaisista kriminologisista pitkittäistutkimuksista on seuraavan kuvan innoittajana. Kuvaan on poimittu niitä pitkittäistutkimuksia, jotka liittyvät opinnäytetyöni teemaan isädeprivaatiosta, perherakenteesta ja kasvatuksen sekä valvonnan puutteesta. Tulokset -kohdassa on tarkoitettu keskeisiä rikollisuuden psykososiaalisia taustatekijöitä pojilla, jotka tukevat tätä opinnäytetyötä.

Kuvio. 4 Keskeiset pitkittäistutkimukset

Yhdistävinä tekijöinä edellä mainituille pitkittäistutkimuksille on tutkimusten luonne lapsuudesta aikuisuuteen jatkuvina, mahdollisimman hyvin koko väestöpohjaa edustavia tutkimuksia, joiden avulla on kerätty tietoa poikien ja miesten rikollisuuden mahdollisista taustatekijöistä. Esimerkiksi Pohjois-suomen syntymäkohorttitutkimus on alun perin tehty muun kuin

kriminologian tieteenalan tutkimuksena, mutta sen tuottamat tiedot on voitu myöhemmin hyödyntää myös tällä alalla. Lisäksi esiteltyjen tutkimusten kriteerinä on ollut kattavien taustatietojen kerääminen sekä rekisteröinti. (Elonheimo 2010: 17-22.)

4 Tutkimusasetelma

Luvun alkuun on esitelty opinnäytetyötutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset. Tutkimusmenetelmä, toteutustapa ja kohderyhmä on selostettu seuraavissa alaluvuissa siten, että erityisesti kohderyhmän ominaispiirteet tulisivat helposti lukijalle selville. Viimeisissä alaluvuissa olen selostanut aineiston keruuseen ja analysointiin liittyviä tekijöitä sekä tuonut esiin niitä eettisyyteen ja luotettavuuteen kohdistuvia seikkoja, jotka oli otettava huomioon tätä opinnäytetyötutkimusta tehdessä.

4.1 Tutkimustavoitteet ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyötutkimukseni tavoitteena on tutkia haastatteluaineiston avulla vankien näkemystä isädeprivaatiosta ja siihen liittyvästä vanhemmuuden sekä muiden tekijöiden merkityksestä. Pyrin tarkastelemaan haastatteluaineiston avulla vanhemmuuden rooleja ja erityisesti isähahmon ominaisuuksia ja sellaista isähahmoa, jonka vanki olisi kokenut tarvitsevänsä. Isähahmo ja miehen malli on läheisesti käsitteenä yhteydessä toisiinsa, joten opinnäytetyötutkimuksen tavoitteena on lisäksi tutkia, minkälaisia miehen malleja haastateltavat vangit ovat kokeneet. Opinnäytetyötutkimuksen tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

- Millä tavoin ja missä muodossa isädeprivaatio ilmenee haastatteluryhmän vangeilla?
- Miten miehen mallin käsite tulee haastatteluaineistosta näkyville?
- Kokevatko haastateltavat isäsuhteen ongelmat merkityksellisiksi elämänsä osalta vai liittyykö siihen muita taustavaikuttajia?

Lisäksi aineiston avulla on tarkoitus etsiä niitä taustatekijöitä, jotka tukevat olemassa olevaa teoreettista tutkimusaineistoa.

4.2 Tutkimusmenetelmän valinta

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus. Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimusote määritellään Jorma Kanasen (2012) mukaan sellaiseksi tutkimustavaksi, jolla pyritään löytämään vastauksia ilman tilastollista menetelmän käyttöä. Laadullisessa tutkimuksessa avainasemassa ovat sanat ja lauseet eikä siinä pyritä yleistyksiin. Keskeistä on saada tutkittavasta asiasta sellainen tulkinta joka antaa mielekkään lopputuloksen.

Mielekäs lopputulos ei kuitenkaan tarkoita tutkijan täydellistä vapautta tulkita aineistoa mielivaltaisesti tai vääristellen. Toisin kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa, kvalitatiivinen tutkimusote tarjoaa tutkijalle mahdollisuuden muokata tutkimusmenetelmää ja tutkimusongelmaa työn edetessä. (Hakala 2010.)

Tavoitteenani oli valita tutkimusmenetelmä, joka mahdollisti haastateltavien vankien kokemusperäisen tiedon keräämisen ja mahdollisuuden vapaamuotoiseen keskusteluun ilman tiukasti rajattua kysymystenasettelua. Teemahaastattelu oli paras valinta tämänkaltaiseen tutkimukseen. Teemahaastattelulla tarkoitetaan aihealueeltaan tarkennettua melko vapaamuotoisesti etenevää haastattelua, jossa haastattelun aiheet on etukäteen päätetty, mutta itse kysymysten ja haastattelun tarkka kulku saattavat vaihdella. Keskeistä teemahaastattelulle on edetä mahdollisimman tasapuolisessa keskustelusuhteessa, jossa haastattelun kohteen omat kokemukset ja tulkinnat tulevat parhaalla tavalla esille. (Hirsjärvi & Hurme 2010.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen tyypilliset piirteet ovat Hirsjärven ym. (2007:160) mukaan muun muassa:

- Tutkimus on kokonaisvaltaista ja aineiston keruu tapahtuu luonnollisessa ympäristössä
- Käytetään laadullisia tutkimustapoja, kuten teemahaastattelua
- Haastatteluryhmä on valittu tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisvalintana
- Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen muoto voi muuttua tutkimuksen edetessä ja aineistoa käsitellään ainutlaatuisena kokonaisuutena

Teemahaastattelun avulla tutkitaan ilmiötä eri aihealueista ja pyritään saamaan siitä kattava kuvaus. Yksilöhaastatteluina toteutettu teemahaastattelu antaa mahdollisuuden tarkemaan ja kattavampaan kuvaukseen ilmiöstä kuin ryhmähaastattelu. Teemahaastattelulle on keskeistä valita haastateltavat niin, että tutkittava aihe on yhteydessä heihin. Määrällisesti laadullisen tutkimuksen haastattelua on hankala määrittellä etukäteen, mutta eräänlaisena mittarina voidaan pitää kohtaa, jossa haastateltavien vastaukset alkavat toistaa itseään. Puhutaan satuaatiopisteestä. (Kananen 2012.)

Haastatteluryhmän koko ei kuitenkaan ole merkittävä kriteeri laadullisessa tutkimuksessa, vaan se määrittyy yksilöllisesti tutkittavan aiheen ja menetelmän mukaisesti. Kvantitatiiviseen eli määrälliseen tutkimukseen verrattuna otanta on kuitenkin pieni. (Eskola & Vastamäki 2010). Tässä opinnäytetyössä aineiston koko ja muoto tarkentui alkuperäisestä melko paljon, mutta siitä jäljempänä.

4.3 Tutkimuksen toteutus

Hain opinnäytetyötutkimustani varten Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksiköltä tutkimuslupaa, joka myönnettiin keväällä 2013. (liite 1) Tätä ennen olin yhteydessä kohdevankiloiden apulaisjohtajiin saadakseni suostumuksen opinnäytetyötutkimuksen tekoa varten. Lisäksi hankin kohdevankiloista yhteyshenkilöt, joiden avulla vankihaastattelut konkreettisesti mahdollistuivat.

Haastattelut tehtiin yksilöhaastatteluina. Jokelassa haastattelutilana toimi kuulustelu - ja tapaamishuone ja Riihimäellä osaston ryhmäopetustila. Molemmat tilat sopivat erinomaisesti haastatteluiden tekemiseen ja mahdollistivat häiriöttömän vuorovaikutustilanteen. Jokaisen haastattelun aluksi selitin vangille haastattelun tarkoituksen ja miten tulen haastattelua käyttämään. Toin vielä suullisesti esille haastattelun vapaaehtoisuuden ja luottamuksellisuuden, jotta epäselvyyksiä ei syntyisi. Lisäksi pyysin allekirjoituksen suostumuslomakkeeseen (liite 3)

Haastatteluiden tallennus tapahtui nauhurilla jokaisen vangin erillisellä suostumuksella. Ensimmäisessä haastattelussa tapahtui inhimillinen virhe ja tallennetta ei syntynyt. Korjasin asian kuitenkin uusintahaastattelulla. Muutoin erinomaisen nauhurin ja hyvien haastattelutilojen ansiosta syntyneet tallenteet olivat laadukkaita ja helposti hyödynnettäviä. Keskimäärin haastattelut kestivät noin 35-40 minuuttia lyhimmän ollessa 25 minuutin ja pisimmän tunti kymmenen minuuttia pitkä. Varsinaista ulkoisesti asetettua aikarajaa ei suurimmassa osassa haastatteluita ollut, vaan pituus määrittyi haastateltavan tuottamasta sisällön määrästä. Haastattelut voitiin poikkeuksetta tehdä keskeytyksettöminä kokonaisuuksina ilman ulkopuolisia häiriötekijöitä.

Keskeistä haastatteluille oli luoda niistä keskustelunomaisia tilaisuuksia ja mahdollistaa haastateltavalle sellainen ilmapiiri, jossa hänellä olisi riittävä määrä tilaa muodostaa näkemys haastattelun teemoista. Tiedostin tämän opinnäytetyön teeman koskettavan arkojakin ja paikoin traumaattisia elämänvaiheita haastateltavan elämänpolulla, joten katsoin tarpeelliseksi mahdollisuuksien mukaan antaa haastateltavalle jo etukäteen teemahaastattelun rungon. Sarajärvi ja Tuomi (2009) suosittelevat kirjassaan, että haastateltavat voisivat tutustua kysymysrunkoon ja teemaan etukäteen mahdollisimman kattavan ja laadukkaan haastattelun aikaansaamiseksi.

Lisäksi kiinnitin erityistä huolellisuutta itse haastattelutilanteessa haastateltavien omiin tarpeisiin purkaa tyytymättömyyttään tai pahaan oloaan elettyä elämää kohtaan, enkä varsinaisesti kiirehtinyt heti palaamaan käsiteltävään teemaan siitä osin lipsuttaessa. Lopputulos oli

välillä yllättävä. Tutkijan pahin virhe tämänkaltaisessa teemahaastattelussa olisi unohtaa vuorovaikutus haastateltavaan ja pakonomaisesti pidättäytyä esivalituissa teemoissa:

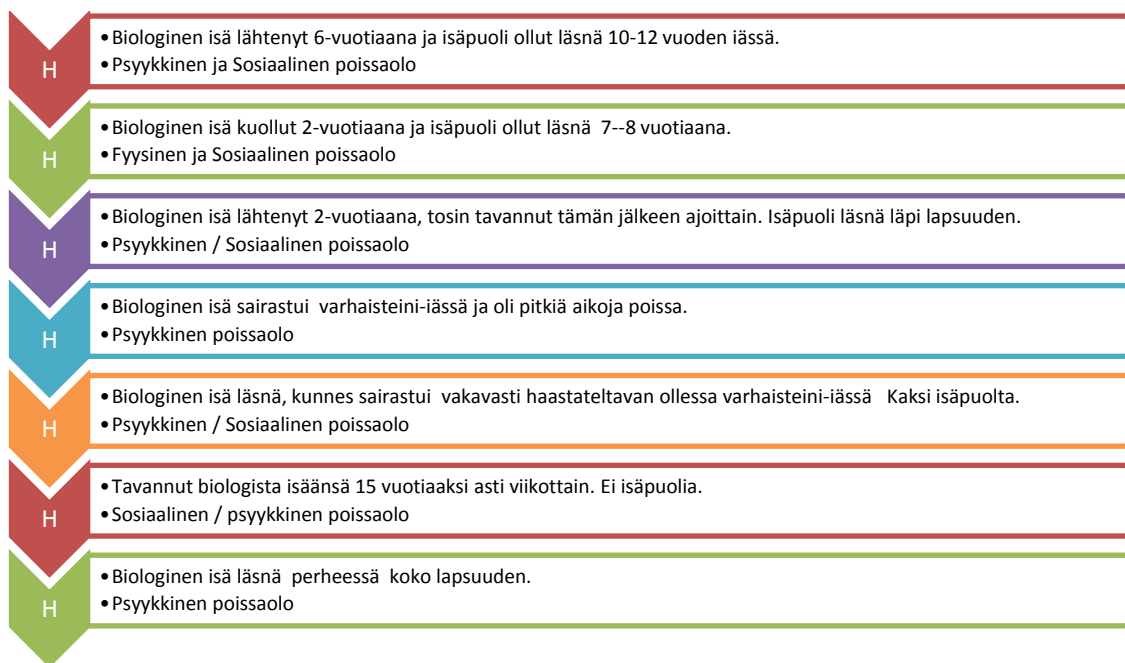
"Tutkija tekee usein virheen siinä, että hän suunnittelee etukäteen teemat ja jopa yksittäiset kysymykset, jotka hän sitten latelee haastateltavalla ilman sen kummempaa vuorovaikutusta ja reflektiota haastateltavan kanssa". (Kananen 2012:103).

4.4 Kohderyhmä

Haastateltavat valikoituivat kohdevankiloista yhteyshenkilöiden kautta osastoille jaettujen ilmoitusten avulla (liite 4). Lisäksi olin yhteydessä vankiloiden sosiaali- ja ohjauspuolen henkilöstöön ja pyysin heiltä apua mahdollisten haastateltavien löytymiseksi.

Alkuperäinen tavoite noin kymmenen vangin haastattelusta osoittautui epärealistiseksi. Lopulta katsoin läpi alkukesän 2013 jatkuneen haastatteluprosessin venyvän epätarkoituksenmukaisesti liian pitkäksi ja lopetin haastatteluiden keräämisen syyskuuhun seitsemänteen toteutuneeseen haastatteluun. Haastattelukäyntejä oli yhteensä viisi; kolme Jokelan vankilassa ja kaksi Riihimäen vankilassa. Näin ollen haastateltavien lukumäärä kertaan kohden pysyi maltillisena ja helposti hallittavana kokonaisuutena. Tein haastattelut varsin venyvällä aikataululla riippuen halukkaiden haastateltavien löytymisestä ja henkilökohtaisista syistäni.

Katsoin tarpeelliseksi tiedustella vankien taustoja vain perustietojen osalta ja heiltä itseltään, mitään tarkistamatta. Opinnäytetyötutkimukseni kannalta taustojen laajempi selvitys tai vangin kertoman varmistus ei ollut tarkoituksenmukaista. Perustietojen, kuten iän ja vankilakertaisuuden kysymiseen riitti vangin itse kertoma, jotta haastatteluryhmän muoto tulisi riittävän selville tässä opinnäytetyössä. Isäsuhteen muoto on vankihaastattelujen tärkein taustatekijä ja seuraavaan kuvaan on selvennetty haastateltavien vastausten ja kokemuksen perusteella tulkintani isäsuhteen poissaolon laadusta sosiaalisiksi tai psyykkisiksi, joista ensiksi mainittu korostuneemmin.

Kuvio 5. Haastateltavien taustat isän ja isäpuolen suhteen

Jouduin lopulta tekemään kompromissin alkuperäisistä tavoitteistani haastatteluryhmän kriteerien suhteen ja seitsemän vangin taustat muodostuivat iän ja vankilakertaisuuden suhteen kovinkin vaihteleviksi. Nuorin haastateltava oli vain hieman yli 20-vuotias ja vanhin lähes 60-vuotias. Ääripäät pois luettuina muiden haastateltavien keski-ikä oli kuitenkin noin 40 vuotta. Lisäksi vankilakertaisuuden suhteen neljä oli ensikertalaista ja kolmen osalta vankilakertaisuus vaihteli kolmen ja seitsemän välillä. Taustojen osalta katsoin vielä mahdollisesti lisäarvoa tuovaksi tekijäksi kysyä rikoksen laatua. Neljän osalta tuomio oli seksuaalirikoksesta, kahdella haastateltavista kyseessä oli elinkautinen sekä yhden kohdalla väkivaltarikos. Jokaisella haastateltavalla oli monivuotinen vankeusrangaistus.

4.5 Aineiston analyysi

Tutkijalla on käytettävissään useita eri analysointitapoja laadullisessa tutkimuksessa löytääkseen keräämästään aineistosta haluamansa tiedon ja keskeiset tutkimuskysymyksiin vastaavat kohdat. Tärkeintä laadullisen aineiston analyysitapoja tarkasteltaessa on kuitenkin havaita, että analysointivaiheessa erilaiset analysointitavat kietoutuvat usein toisiinsa. Aineistoa analysoitaessa varsinainen tutkimuskysymys ja lopullinen suunta voivat vielä tarkentua. (Eskola & Suoranta 2003.) Lisäksi keskeistä on valita sellainen tutkimustapa, joka tuo parhaiten esiin vastauksen tutkimuskysymyksiin. (Hirsjärvi, Remes, & Sajavaara 2007:219).

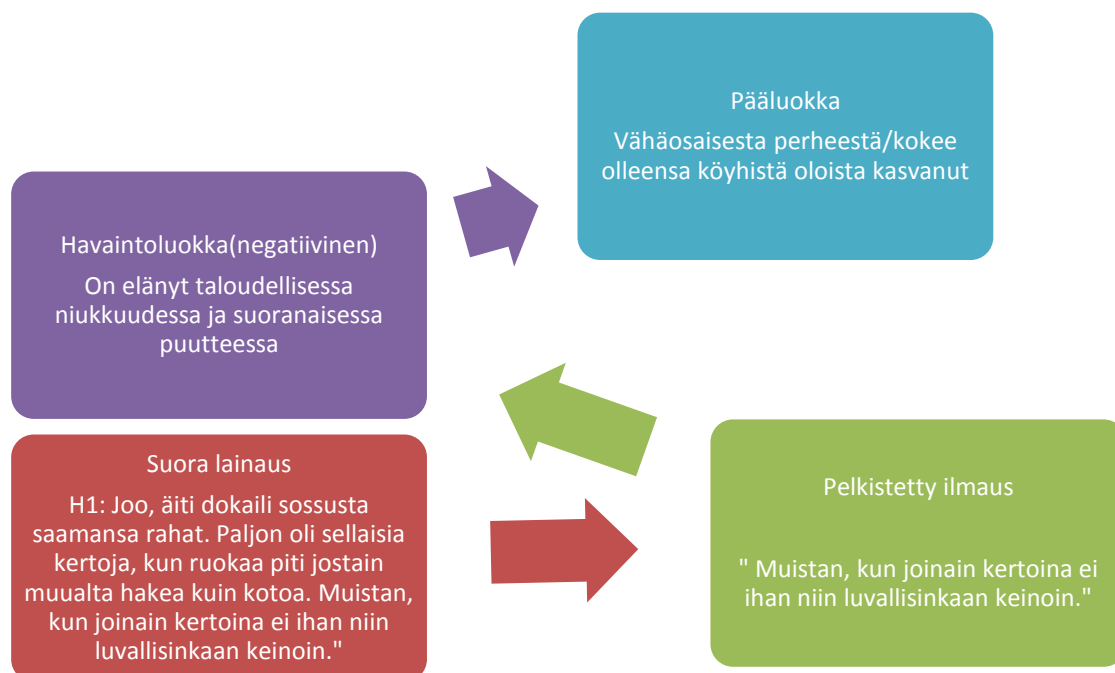
Tämän opinnäytetyön aineiston analyysissä on käytetty sisältölähtöistä analysointitapaa, joka on yksi kvalitatiivisen tutkimuksen lajeista (Hirsjärvi, ym. 2007:158). Sisällönanalyysityyppiä

on teoriapohjainen ja aineistolähtöinen analysointitapa. Tässä opinnäytetyössä on hyödynnetty teoriaan pohjautuvaa sisällönanalysointia, mutta teoreettinen analysointiotiede on ollut enemmänkin taustatukena mahdollistamassa yksilöllisemmän lähestymistavan.

Varsinaista analysointivaihetta edeltää litterointi: aineiston puhtaaksi kirjoittaminen. Litterointi on mahdollista tehdä eri tarkkuusasteilla joko koko aineiston laajuudelta tai valikoitujen teemojen mukaisesti. Yksityiskohtaisia ohjeita litteroinnista ei ole, vaan tutkijan on ennen litterointiprosessin aloittamista tiedettävä, minkälaista analyysiä hän on lähtemässä tekemään (Hirsjärvi, ym. 2007:217). Tämän opinnäytetyön haastatteluiden litteroinnissa on toimittu soveltaen sanasta sanaan litterointitapaa sekä vapautta jättää litteroimatta haastattelua niiltä osin, jotka eivät liity edes epäsuorasti opinnäytetyöni teemaan. Tämänkaltaisia teemaan kuulumattomia litteroimattomia osuuksia olivat esimerkiksi vangin esiin tuoma tyytymättömyys vankilahenkilökuntaan tai yksityiskohtainen kerronta tehdystä rikoksesta. Katsoin näiden jättämisen litteroinnin ulkopuolelle turvaavan myös vangin anonyymiyttä. Hirsjärven & ym. (2007) mukaan ei myöskään ole mahdollista eikä tarpeen hyödyntää ja analysoida kaikkea aineistosta esiin nousevaa.

Tutustutin itseäni aineistoon lukuisia kertoja niin kuunteluvaiheessa kuin analysointivaiheeseen. Aineiston litterointi- ja tutustumisprosessi kesti lukumääräisesti useita kuukausia, joten ajallisesti oli mahdollista käydä aineisto läpi perusteellisesti. Varsinainen aineiston analyysi tapahtui teemahaastattelurungon kysymysten avulla, joista muodostin oman taulukon tietokoneelle jokaista kysymystä varten. Tämän jälkeen muodostin kokonaisista suorista lainauksista alaluokat ja lopulta pääluokat kuvaamaan käsiteltävää teemaa. Analyysirungossa määriteltyjen luokkien tulee olla selkeitä, jotta väärinkäsityksiltä vältytään. (Eskola & Suoranta 2003).

Analysointivaiheen jälkeen tutkijan on muistettava, että tehdyt tulkinnat ja havainnot saattavat olla täysin erilaisia jonkin toisen tutkijan toimesta, vaikka aineisto olisikin sama. Tutkija tekee havainnot omasta näkökulmastaan. Analysointi ei vielä yksistään riitä tulosten esiin saamiseksi, vaan tulosten avulla olisi laadittava pääseikat kokoavia vastauksia tutkimuskysymyksiin. (Hirsjärvi, ym. 2007:224-225.) Seuraavassa kuvassa on havainnollistettu analysointivaiheen työskentelyä.

Kuvio 6. Esimerkki aineiston analyysistä.

4.6 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen eettisyyttä on tarkasteltava jo suunnitteluvaiheessa ja haettaessa tutkimuslupaa rikosseuraamuslaitokselta sekä suullista lupaa vankilan johtajilta. Tutkimuslupa oli vapaamuotoinen, johon liitettiin tutkimussuunnitelma. Sain tutkimusluvan alkukevästä 2013(liite 1), jolloin olin valmis aloittamaan haastatteluprosessin. Koin tutkimuksen tärkeäksi, koska vastaavanlaisia vankihaastatteluihin perustuvia tutkimuksia oli olemassa vähän tai ne käsittelivät teemaa eri näkökulmasta. Tämä havainto perustelee osin tutkimuksen eettistä tarpeellisuutta ja suorittamista laadullisin menetelmin.

Kuulan (2006) ohjeiden mukaisesti olen mahdollistanut haastateltaville riittävän tiedon opinäytetyötutkimuksen teemasta sekä suullisesti kerrottuna että kirjallisena tiedonantona. Lisäksi kaikki haastateltavat ovat olleet etukäteen tietoisia haastatteluiden nauhoittamisesta ja mainitsin siitä myös jokaisen haastattelun alussa. Kerroin vangeille tunnistettavuuden peittämisestä ja kaiken sellaisen tiedon salaamisesta varsinaisesta oppinäytetyöstä, joista vanki olisi tunnistettavissa.

Pyrin kaikin keinoin olemaan aiheuttamatta haittaa vankilaorganisaatiolle tai vangille ja pohdin jo etukäteen oman tietämykseni rajoissa mahdollisia seuraamuksia, jotta voisin varautua ja välttää ei-toivottuja ilmiöitä. Jokaisen haastatellun vangin olisi ollut helppo kieltäytyä haastattelusta tai jättää se kesken ilman pelkoa oman asemansa huononemisesta vankilassa,

sillä ulkopuolisena yksityishenkilönä en ollut virkasuhteessa rikosseuraamuslaitoksella. Yksikään haastattelu ei kuitenkaan keskeytynyt tai peruuntunut.

Olen noudattanut opinnäytetyöprosessissa vaitiolovelvollisuutta enkä ole jakanut saamaani luottamuksellista tietoa ulkopuolisille henkilöille. Pysin kaikin keinoin välttämään mitään viralliseen kuulemiseen tai kuulusteluun liittyvää lähestymistapaa, sillä opinnäytetyön teema oli osalle haastateltavista vaikeasti lähestyttävä aihe. Toisaalta olettamuksena oli haastateltavan vangin halu jakaa kertomuksensa tässä opinnäytetyössä, sillä mitään pakottavaa ulkoista tekijää ei haastatteluprosessissa ollut.

Haastatteluaineisto on tallennettu digitaalisesti ja sitä on säilytetty salasanoin suojatussa ympäristössä tietokoneelle sekä ulkoiselle tallentimelle (usb-tikku). Vain opinnäytetyötutkimuksen tekijä on ollut tekemisissä haastattelumateriaalin kanssa. Tutkimuksen valmistuttua koko haastatteluaineisto hävitetään. Anonymiteetin säilyminen oli avainasemassa läpi haastatteluiden eikä tunnistettavuus ole tullut ilmi tekstimuotoon analysointivaiheessa. Epäsuorien tunnistetietojen kohdalla, kuten syntymäpaikka ja koulutustausta kohdalla voidaan litteroinnissa tehdä anonymisointia tai karkeistusta (Ruusuvoori & Nikander 2010:453.), sillä ne tiedot eivät ole olennaisia tämän tutkimuksen kannalta. Näin olen myös toiminut. Haastateltavat on lisäksi numeroitu satunnaisjärjestyksessä, jotta anonymiteetti säilyisi.

Eettisyyttä oli pohdittava myös niissä tilanteissa, joissa tein tarkentavia kysymyksiä saadakseni lisätietoa aiheesta. Koin välillä, että oli kyseenalaista jatkaa tarkentavia kysymyksiä jos haastateltava oli haluttoman oloinen jatkamaan kyseisestä aiheesta. Tarkoitukseni ei ollut aiheuttaa haastateltavalle epämiellyttävältä tuntuvia lisäkysymyksiä. Näissä tilanteissa katsoin aihealueen olevan sellainen, että haastateltava ei tässä halua siitä puhua. Kunnioitin haastateltavan näkemystä oman elämänsä asiantuntijana ja tehdyistä ratkaisuksista enkä esittänyt paheksuntaani vaikealtakin tuntuissa tilanteissa. Tutkijan tehtävä ei ole kyseenalaistaa haastateltavan elämäntapahtumia tai näkemyksiä. (Kuula 2006).

Molemmat vankilaympäristöt (Jokela ja Riihimäki) olivat minulle tuttuja, mutta haastatteluun osallistuneet miesvangit yhtä lukuun ottamatta minulle aiemmin tuntemattomia. Kokemukseni vankilasta auttoi käytäntöjen ja tapojen suhteen ymmärtämään paremmin vankien käyttämää puhekieltä sekä tiedostamaan miesvankien ominaispiirteitä. Edellä mainittujen tekijöiden ansiosta kynnys sopivan haastatteluilmapiiriin oli mahdollisimman matala.

Tutkimuksen luotettavuusnäkökulmaa tulee tarkastella erityisesti siltä osin, miten totuudenmukaista tutkimustietoa on tuotettu. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa luotettavuutta on arvioitava läpi tutkimuksen tekovaiheen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa keskeistä on jokaisen tut-

kimuksen yksilöllisyys ja tilanteeseen sidonnaisuus. Luotettavuuden tärkein arvioija tämänkaltaisessa tutkimuksessa on tutkija itse. (Alasuutari 1999.)

Tämä tutkimusprosessi kesti kokonaisuudessaan lähes vuoden ja irrottauduin työni sekä muiden henkilökohtaisten asioiden vuoksi prosessista useaan kertaan. Näiden irtiottojen jälkeen minulla oli uusia lähestymistapoja sekä näkökulmia, joten prosessin venyminen näin pitkäksi ei ole ainakaan koitunut luotettavuuden kannalta haitalliseksi tekijäksi. Prosessin aikana pala- sin toistuvasti aineistoon ja poimin uusia aiemmin havaitsematta jättämiä seikkoja hyödyn- tääkseni mahdollisimman kattavasti kerätyn aineiston.

Opinnäytetyöprosessi on ollut itsenäinen kokonaisuus ja olen tehnyt sitä ohjaavaa opettajaa lukuun ottamatta yksin. Peilaus tutkijaparin kanssa olisi paikoin ollut tarpeellista, mutta toi- saalta se ei ole vaarantanut luotettavuutta missään vaiheessa. Isädeprivaation problematiikka on työkokemuksen kautta tuttua ja olen kokenut tutkittavan aiheen mielenkiintoiseksi koko- naisuudeksi, joka on ollut keskeinen taustatekijä suhtautumisessani koko opinnäytetyöproses- siin ja erityisesti haastatteluihin osallistuneisiin miesvankeihin.

Aineiston luotettavuutta parantaa myös se, että siihen ovat osallistuneet vain ne henkilöt, joilla on kokemusasiantuntijuuden rooli sekä lähtökohtaisesti halu kertoa tapahtumista. Silti on huomioitava, että toisinaan haastateltavilla voi olla taipumus antaa sellaisia vastauksia, mitä haastattelija haluaa kuulla (Hirsijärvi & Hurme 2010). Luotettavuuden parantamiseksi haastattelukertoja olisi voinut olla useampi, sillä moni haastateltava päätyi siihen että yhdel- le kertaa sanottavaa oli liiaksi ja liian paljon jäi toisaalta sanomatta. Toisaalta opinnäytetyö- prosessi olisi venynyt ja laajentunut epätarkoituksenmukaisen pitkäksi.

5 Tutkimustulokset

Tämä luku käsittelee aineiston analyysissä muodostuneiden luokkien avulla haastatteluiden keskeistä antia. Olen tuonut aineiston pääkohdat esille kolmen osa-alueen kautta, joista en- simmäinen on vankien taustatekijöiden, kuten kaveripiirin ja koulun kokemus lapsuudessa. Seuraavaksi esiteltävänä on haastatteluista esiin nousseiden isäkokemuksien esittely, mutta sitä ei voida tehdä sivuuttamatta kokemusta äidistä. Viimeinen osio käsittelee niitä mieshen- kiöitä, jotka haastateltavat ovat kokeneet merkityksellisiksi miehen malleiksi lapsuudessa (positiivisessa ja negatiivisessa mielessä).

5.1 Taustatekijät

Selvitin haastateltavien lapsuuden ja nuoruuden taustatekijöitä valitsemieni teemojen kautta siten, että havainnoin haastateltavien vankien kokemuksia koulusta, ystävistä ja perheen taloudellisesta tilanteesta. Käsittelen myös isovanhempien roolia taustatekijänä, vaikka osalla haastateltavista heidän rooli on ollut hyvinkin keskeinen. Se toimikoon pohjustuksena seuraavaan kappaleeseen. Näiden tekijöiden merkitystä on sivuttu teoriaosuudessa.

5.1.1 Koulu-aika ja kaveripiiri

Kysyttäessä haastateltavien kokemuksia kouluajasta ja lapsuudenaikaisista kaverisuhteista, sain odotetusti hyvin vaihtelevia vastauksia. Havaintoluokat muodostuivat siten, että seitsemästä haastateltavasta viisi koki koulumenestyksensä olleen huonoa tai ainakin osittain heikkoa. Kahdella haastateltavalla oli positiivinen näkemys omasta kouluajastaan, vaikka varsinaisen arvosanoilla mitattava menestyminen ei olisi kiitettävää tasoa ollutkaan. Osa haastateltavista tyytyi kuvailemaan koulu-aikaansa hyvin suppeasti tai luokittelemaan koulu-aikaansa puhtaasti arvosanoilla.

"Täällä vankilassa olen yrittänyt peruskoulun numeroita korottaa. 5,5 oli keskiarvo kun pääsin ulos (...) Olin koulukiusattu"(H5)

"Ei oikein mitään miellyttävää. Maalaiskansakoulu, neljä luokkaa kävin siinä ja sen jälkeen kaupungin keskustassa yhteiskoulua. En ollut hyvä koulussa, mutta mielestäni olin liian viisas niille. Aineet, opiskelijat ja oppilaat olivat tyhmiä. En ollut kiinnostunut koulunkäynnistä..." (H7)

Kaverisuhteiden osalta vain yksi haastateltava koki olleensa läpi lapsuuden hyvän ja runsaan ystäväpiirin ympäröimänä. Muun kuuden haastateltavan kokemuksista välittyi pääosin vääränlainen kaveripiiri tai sitten suoranaisten ystävien puute, yksinäisyys. Vähäisten tai vääränlaisien kaverisuhteiden lisäksi yksi haastateltava koki olleensa koulukiusattu. Haastatteluaineisto muodostui tältä osin hyvin rikkaaksi ja vaihtelevaksi.

"...Olin aina hyvän kaveripiirin ympäröimänä. Lapsuus ja nuoruus oli poikkeuksetta kaveririkasta aikaa..." (H6)

"...Et mulla ei ole ikinä ollut kavereita (...) olen aika paljon joutunut pettymään ystävien suhteen" (H2)

"Kaverit veivät muualle ja jotenkin ne samantyylliset tyytit vain aina löysivät toisensa (...) Jalkapalloharrastuksesta jäi ehkä ne pysyvimmät kaverisiteet, mutta muuten vaihtelua oli paljon."

Haastateltavat määrittivät kokemuksiaan kouluajasta aluksi pääsääntöisesti muistelemalla arvosanoilla mitattavaa menestystään ja jaottelivat tällä perusteella koulukokemuksensa hyväksi tai huonoksi. Hyväkin koulumenestys saattoi kuitenkin olla haastateltavalle toissijainen tekijä jos kaverisuhteet olivat jääneet vähäisiksi tai puuttuneet kokonaan. Jo kysymyksenasettelu mahdollisti vaihtelevat kannanotot kysymykseen kouluajasta ja kaveripiiristä. Pyrkimyksenä oli havainnoida haastateltavan kokemus kouluajan onnistumisesta, ei niinkään arvosanoilla mitattuna, vaan yhdistettynä ystäväpiiriin ja vertailemalla sitä suomalaisen peruskoulumaailmaan. Suomalainen peruskoulu on jokaiselle käsitteenä ainakin periaatteessa helposti mielletävissä ja tasavertainen osa jokaisen lapsen tai nuoren elämää paikkakunnasta riippumatta. Haastateltavien vaihtelevista vastauksista huolimatta valtaosalla oli enemmän negatiivisia kokemuksia peruskouluajastaan ja he yhdistivät tämän kokemuksen pääsääntöisesti kavereiden vähyyteen, eivät automaattisesti omaan (usein heikkoon) koulumenestykseensä.

5.1.2 Antisosiaalisen käytöksen alkamisesta

Kolmen vangin kohdalla rikosten teko eli antisosiaalinen käytös oli alkanut jo lapsena tai viimeistään varhaisteini-iässä ja se oli lopulta johtanut rikollisen toiminnan jatkumiseen myös aikuisiällä.

"...Lapsena tosiaan jotain melko pientä ilkivaltaa, mutta kai se näkyi jo osin silloin, että tänne joskus joudutaan istumaan. Ei ehkä vielä nelivuotiaana, mutta myöhemmin murrosiässä (...) 17 vuotiaana sitten jäin isommasta rikoksesta kiinni ja oikeastaan siitä lähtien on vankilakierre ollut päällä." (H1)

"Meitä oli kahta eri porukkaa, toiset elettiin rikoksilla, koska ei ollut rahaa ja toisilla oli rahaa, ne suuntautuivat toisaalle. Kävi koulut loppuun..

K: Nuoruusaikana, rikoksista, koska aloitit ja mitä niistä muistat?

Ihan lapsena varasteluna. " (H3)

"Olen aloittanut 14 vuotiaana rikosten teon. Sinänsä jo ylä-asteella huomasin, että minulla on jokin pielessä. Jotkut yrittivät auttaa, mutta en ymmärtänyt." (H5)

Haastateltavat kertoivat ystäväpiiriin olleen keskeinen tekijä rikosten teon aloittamiselle, mutta näkivät osin myös perheen heikon taloudellisen tilanteen osatekijäksi. Turhautuneisuus muihin ympäristötekijöihin, kuten perheen ongelmiin oli myös yhden vangin mielestä osin vaikuttamassa käyttäytymiseen.

"Kaverit veivät muualle ja jotenkin ne samantyylliset tyypit vain aina löysivät toisensa. Porukassa liikkui niitä vanhempia joiden tekemisiä seurattiin ja tehtiin sitten tietysti perässä (...) pääosin syyt olivat siinä, että halusi purkaa pahaa oloaan ja toisaalta olla osa sitä kaveriporukkaa mihin tuntui aina ajautuvan."(H1)

"Meitä oli kahta eri porukkaa, toiset elettiin rikoksilla, koska ei ollut rahaa ja toisilla oli rahaa, ne suuntautuivat toisaalle. Kävi koulut loppuun..."(H3)

" Ei varsinaisesti mitään suurrikkoksia, vaan selviytyäkseen arjen kuluista.."(H5)

Haastateltujen miesvankien antisosiaalinen käyttäytyminen ja rikollinen toiminta sai alkunsa lapsuudessa ja nuoruudessa poikkeuksetta hyvin pienillä ja vähäisinä tekoina, joihin lähipiiri ja muu ympäristö ei syystä tai toisesta puuttunut. Niissäkin tilanteissa, joissa esimerkiksi vanhempi tai viranomaiset puuttuivat tilanteeseen, antisosiaalinen käyttäytyminen saattoi tauon jälkeen jatkua kehittyen isommaksi ongelmaksi.

5.1.3 Perheen taloudellinen tilanne

Haastatteluiden perusteella vain kahdella vangilla oli kokemuksensa mukaan puutteita johtuen perheen taloudellisesta tilanteesta lapsuudessa ja nuoruudessa. Perustarpeet, kuten riittävä ruoan määrä ei aina tullut kotona tyydytetyksi. Näiden kahden vangin haastatteluista ilmenee tarve hankkia tyydytystä perustarpeisiin rikollisin keinoin.

"Joo, äiti dokaili sossusta saamansa rahat. Paljon oli sellaisia kertoja, kun ruokaa piti jostain muualta hakea kuin kotoa. Muistan, kun joinain kertoina ei ihan niin luvallisinkaan keinoin." (H1)

Loput viisi vankia kokivat taloudellisen tilanteen olleen siinä määrin hyvä, että varsinaisia puutteita ei ollut. Toisaalta perheen hyväkään taloudellinen tilanne ei peittänyt alleen perheen sisäisessä vuorovaikutuksessa tai isä-poika- suhteessa koettuja puutteita. Kahden alla kuvatun vangin isädeprivaation kokemus oli psyykkisellä tasolla yhtäläinen, mutta taloudellisista seikoista tarkasteltuna lähtöisin hyvin eri lähtökohdista: toisella poissaoloa korvattiin leluilla ja toinen koki jääneensä isän saituuden vuoksi paitsi sellaisista perustarpeista, joita lapsella olisi ollut.

"Taloudellinen tilanne oli hyvä. Isä oli myyntijohtaja ja palkka oli hyvä. Pulaa ei perheessä ollut. Yhteistä aikaa korvattiin jollakin lelulla tai siltä se ainakin tuntui (...) Tältä se tuntui jo nuorena 14 v iässä, mutta jälkeenpäin vielä ajatus siitä on vahvistunut, että yhteisen ajan puutetta korvattiin lahjoilla"(H2)

"Rahaa oli perheessä kyllä. Ei sitä koskaan puuttunut.. Mutta rahankäyttö oli sellaista, että kaikessa (isä) oli hirveän nuuka. Mihinkään ei saanut rahaa käyttää. Se oli sellainen yksi määräävä juttu siinä perhe-elämässä. Jos jotakin piti ostaa, niin hirveän kiukuttelun kautta ne sitten sai. Joululahjatkin oli sellaisia (...) Syyllistämistä ja sellaista, että ei me lapset mitään ansaittasi"(H7)

Päädyn haastattelujen analyysissä viiden vangin kohdalla taloudellisesti turvattu lapsuus- ha- vaintoluokan muodostamiseen.

"Siinä mielessä lapsuus oli turvattu, että me oltiin vähän niinkuin etuoikeute-
tussa asemassa. Mummi oli tuomarina ja vaikka minulla ei ole isää itselläni ol-
lut, mutta meillä oli lastenhoitaja ja kotiapulainen kokoajan.(H2)

Taloudellisten perustarpeiden tyydyttäminen lapsuudessa ei ole kuitenkaan suojannut haasta-
teltuja vankeja niiltä puutteilta, jotka vanhemmuudessa ovat ilmenneet. Lisäksi näiden viiden
vangin kohdalla, joilla taloudellinen turvallisuus oli taattu, kolmella on haastatteluiden pe-
rusteella ollut verrattain korkea elintaso, mutta sekään ei ole riittävässä määrin kompensoinut
vaillinaisia perhesuhteita tai viime kädessä joutumista paikkaan, jossa haastattelut tehtiin.

5.1.4 Kasvuympäristön muutokset

Lapsuuden elinpiirin muutoksia käsiteltiin konkreettisesti fyysisten muuttojen kautta. Haasta-
teltavilta vangeilta kysyttiin, vaihtuiko elinpiiri usein esimerkiksi muuttojen takia? Toissijai-
sesti kysyttiin haastateltavan kokemusta, oliko elinpiirin osalta muita muuttujia? Viidellä van-
gilla ei ollut mielestään merkittäviä tai usein tapahtuvia muutoksia lapsuudessa elinpiirin suh-
teen. Toisaalta yksi edellä mainituista viidestä oli varhaisteini-iässä siirretty koulukotiin ja
hän ei kokenut tätä merkittävänä tekijänä. Haastatelluista vain yhdellä oli useiden muuttojen
sävyttämä lapsuus ja nuoruus, jonka hän lisäksi koki häirinneen normaalielämää.

"Välillä olisi kai toivonut, että ei tarvitsisi muuttaa kokoajan (...) Ehkä sitä olisi
toivonut toisenlaista tai sellaista vakaampaa lapsuutta, mutta tilanne oli mikä
oli." (H1)

Vaikka haastateltavan lapsuus ja nuoruus olisikin mennyt ilman muuttoja, silti kokemus vaih-
tuvasta elinpiiristä saattoi olla läsnä. Yhdellä haastateltavalla lapsuudenkodin ympäristö oli
ystävien ja muiden perheiden osalta taajaan vaihtuvaa, ja hän koki tämän haitanneen pysyvi-
en ystäväsuhteiden muodostumista.

"Sillä lailla muuttojen takia, että ensin ihan nuorena pihapiirissä asui paljon ka-
vereita, mutta sitten he lähtivät muuttamaan pois. Lähistöllä oli sellainen rau-
tatienrakennusprojekti ja työläiset perheineen muuttivat sitä mukaa kun rata
eteni. Muutaman vuoden välein muuttivat eteenpäin, kun saivat työt valmiiksi."
(H5)

Yhden vangin kohdalla lapsuuden elinpiiri muuttui ainoastaan kerran, mutta sitäkin merkittä-
vämmiin. Vangin tie vei koulukotiin, jossa hän vietti usean vuoden.

"En ole muuttanut koskaan. Tai puolitoistavuotiaana muutimme siihen kotiin
mistä sitten 13 vuotiaana lähdin koulukotiin (...) Minut haettiin villeyden takia
pois."(H3)

Kasvu ympäristön muutoksia käsittelevällä kysymyksellä hain niitä elinpiiriin vaikuttaneita konkreettisia tekijöitä, muuttoja, joiden takia haastateltava olisi joutunut vaihtamaan esimerkiksi koulua, kaveripiiriä tai joutunut erilleen sukulaisistaan. Pysin selvittämään vankien näkemystä elinympäristön muutosten merkityksellä elämänkulkuun, mutta haastattelujoukko muodostui tältä osin verrattain vakaaksi kokonaisuudeksi.

5.1.5 Isovanhemmat

Isovanhempien merkitys haastateltavalle oli usean vangin kohdalla hyvinkin suuri. Merkitys vain korostui jos varsinaiset vanhemmuuden tekijät olivat jostain syystä vaillinaisia. Yhdistin aineiston analysointivaiheessa neljän vangin kertomuksen perusteella mummon ja/tai papan kasvattajan rooli - alakäsitteeseen. Kriteereiksi kasvattajan roolistatukselle otin luonnollisesti vangin kokemuksen isovanhemman merkityksestä kasvattajana, mutta myös määrällisen osallistumisen arjen hoitamiseen mikäli haastateltava kuvasi sitä määrällisesti.

”Pappa oli tärkeä osa lapsuuden viikonloppuja. Mummo toki myös. Vietin veljen kanssa paljon viikonloppuja mummolassa ja viikonloput oli varmaan sellaista perusarkea mitä olisi viikonpäivinäkin pitänyt olla.”(H1)

”Äiti kävi töissä ja mummo hoiti. Mummo oli oikeastaan se läheisin ihminen (...) Mummo tuntui enemmän äidiltä kuin oikea äiti.”(H5)

Yhden haastateltavan kokemus isovanhemmista sopii hyvin mihin tahansa perinteiseen kuvaukseen isovanhempien roolista ydinperheen tukena kasvatuksessa ja arjen hoidossa.

”(Äidin isä) Hoiti minuakin jos äiti tai isä oli töissä. Isällä oli välillä niin kiirettä töissä ettei ehtinyt hakemaan tarhasta, pappa haki silloin.”(H5)

Kokemus yksinäisyydestä ja muun suvun tuen vähyydestä isovanhemmat mukaan luettuna tuli esiin kahden vangin haastatteluissa. Molemmissa oli yhteistä lapsuudessa koettu yksinäisyys, tuntemattomaksi tai lähes puuttumaan jääneet kontaktit isovanhempiin ja muun suvun pois-saolo.

”..Mitään kontaktia kasvatuksen osalta ei isovanhemmilla ole ollut. Isän puolen suku on muutenkin vasta nyt aikuisiällä tullut tutummaksi.” (H6)

Isovanhempien rooli kasvattajana oli merkittävä tekijä monen haastateltavan kertomuksissa. Tilanteissa, joissa toinen tai molemmat biologiset kasvattajat olivat syystä tai toisesta kykenemättömiä hoitamaan tehtäväänsä, monen haastateltavan kohdalla tuli esiin ainoiden pysyvyyttä ilmaisevien kasvattajien eli isovanhempien rooli, johon heillä oli mahdollisuus turvautua. Pysyvien ihmissuhteiden merkitys juuri sukulaissuhteiden kautta koettiin usean vangin

kohdalla merkitykselliseksi ja se ilmeni myös kokemuksina serkkujen, enojen ja setien tapamisina, jotka nimettiin monissa tapauksissa myös merkitseviksi miehen malleiksi.

5.2 Biologinen isä, isäpuolet ja äiti

Suhde biologiseen isään ja isäpuoliin on opinnäytetyötutkimuksessa tutkimustuloksista se osuus, jonka avulla tulen johtopäätöksissä ja pohdinnassa käsittelemään sen tärkeintä teemaa teoriaosuuteen peilaten: isädeprivaatiota. Opinnäytetyöni kannalta äitisuhde on jätetty takalalle, mutta sitä ei voi silti jättää kokonaan käsittelemättä, sillä teemojen kautta suhde äitiin on lopulta hyvinkin keskeinen tekijä.

5.2.1 Suhde isään tai isäpuoleen

Haastatteluryhmän perusominaisuudet isään ja isäpuoleen on havainnollistettu edellisen kapaleen kuviossa numero 5. Jo esivalinnan perusteella suhteen isään tai isäpuoleen, jos sellainen oli edes läsnä, saattoi olettaa olleen vaikea.

"Se oli sellainen ihan mitäänsanomaton isäsuhde ja hieman katkerakin olen välillä ollut asian suhteen. Vanhemmiten asia on tasoittunut (...) Hänellä ei ollut kovin kummoista roolia kasvattajanani eikä hänen sanomisilla ollut merkitystä minulle." (H1)

"Isäpuoli oli täysi luupää. Emme saaneet leikkiä kotona ja aina piti olla hiljaa. Piti aina mennä ulos. Opin elämään jo lapsena kadulla, kun minut potkittiin pihalle."(H3)

Isäsuhteen ongelmille löytyi taustalta väkivalta, päihteet, sukupolvien välinen kuilu, koko perheen dynamiikan ongelmat ja muut vuorovaikutukselliset puutteet. Isäpuolien kohdalla nämä ongelmat usein vain korostuivat ja saattoivat ilmetä jopa fyysisinä yhteenottoina ja aggressioina.

5.2.2 Haastateltavien näkemys hyvästä isästä

Haastatteluiden aluksi tavoittelin "lämmittelykysymyksen" avulla haastateltavaa vankia orientoitumaan alkavaan teemahaastatteluun. Ymmärsin kuitenkin, että ensimmäisen kysymyksen avulla pääsin jo ainakin osin tavoitteeseeni selvittää miesvankien kokemuksia isädeprivaatiosta. Tulkintani mukaan se, miten haastateltava kuvasi omaa ihannettaan hyvästä isästä, oli juuri sellainen kuvaus, josta hän oli itse jäänyt paitsi.

”Kyllä kai hyvä isä on sellainen niin sanottu kaveri. Luotettava, jolle voi kertoa kaikki asiat. Saa jonkunlaisia ratkaisuvaihtoehtoja keskustelun kautta. Isän elämäkokemus on tietysti se mitä lapselle pitäisi välittää.” (H4)

”Sellainen joka on kiinnostunut pojan elämästä, pojan asioista, pysyy itse kaidalla tiellä, edellyttää tai toivoo sitä myös pojalta. Käyttää aikansa työn tekoon sekä perheen kanssa olemiseen, niin että pystyy jakamaan aikaa. Välittää ja näyttää myös sen, että välittää. Pystyy näyttämään tunteet.” (H2)

”Semmonen, joka potkii poikaa eteenpäin, kannustaa loppuun asti. Tukee siinä mitä poika itse haluaa tehdä. Jos haluaa urheilla, niin potkii loppuun asti, kannustaa kaikin mahdollisin tavoin. Tai jos haluaa opiskeluun, kannustaa sinne. Neuvoo ja auttaa omalla tietämyksellään jos itsellä on jostain tietystä asiasta kokemusta.” (H3)

Jokaisen vangin vastauksista on poimittavissa niitä perushyveitä, joilla hyvän isän määritelmää on perinteisesti kuvattu. Yhtenä toistuvana vastauksena nousi esiin oikeudenmukaisuuden ihanne hyvän isän kohdalla. Hyvän isä tuli lisäksi jakaa aikaansa tasapuolisesti perheen lasten kanssa sekä olla läsnä arjessa välittävänä isänä.

”Sellainen oikeudenmukainen esikuva (...) Pitäisi antaa sellaisia myönteisiä kasvamisen edellytyksiä” (H7)

”Sellainen, että tukee elämää kaikkina aikoina vauvasta aikuisuuteen. Ei ole välttämättä läsnä mutta on mukana elämässä. Kiinnostunut lapsesta.” (H6)

Haastateltavien näkemys hyvästä isästä piti sisällään hyvin monipuolisen kuvauksen isän roolista läsnä olevana isänä, joka on aidosti kiinnostunut ja kannustava sekä tunteensa näyttävä isä. Tärkeäksi koettiin myös se, että isä antaa lapselle riittävän valinnanvapauden sekä tarpeeksi tilaa muodostaa omaa identiteettiään, jossa isän rooli nähtiin tärkeänä tukena.

Keskeisenä yhdistävänä tekijänä jokaisessa haastattelussa tämän kysymyksen osalta oli se, että siihen vastattiin viivytyksittä ja enemmän kuin yhdellä lauseella. Tällä havainnolla saatetaan olla tekemistä sen kanssa, että vanki on pohtinut asiaa aiemmin ja tiedostanut sekä tunnistanut niitä puutteita omassa lapsuudessaan ja kääntänyt ne tavoiteltaviksi hyveiksi hyvää isää määriteltäessä. Mahdollisuuksien mukaan pyrin jakamaan teemahaastatteluaineiston jo etukäteen, mutta se ei selitä tätä jokaisen haastateltavan kohdalla tapahtunutta havaintoa.

5.2.3 Isä tai isäpuoli - paikalla mutta ei kuitenkaan läsnä

Haastatelluilla vangeilla oli runsaastikin kokemuksia perheessä sosiaalisesti mukana olevasta isästä tai isäpuolesta, mutta osa koki silti jääneen paitsi oikeanlaisesta läsnä olevasta isästä.

Kahden haastatteluun osallistuneen vangin kohdalla kokemus isädeprivaation psyykkisestä ulottuvuudesta on erittäin hyvin tunnistettavissa.

”Isä kyllä kai jäi etäiseksi lapsena (...) Yhteistä aikaa korvattiin jollakin lelulla tai siltä se ainakin tuntui joskus (...) Ei se oikein riitä että annetaan lahjoja tai rahaa hyvitykseksi poissa olemisesta. Enkä nyt puhu pelkästään siitä, että isä olisi aina ollut poissa vaan, että hän oli kotonakin ollessaan vähän poissaolevan tuntuinen. Ei ollenkaan läsnä...”(H4)

”Kaikenlainen hyvänäpito oli kiellettyä, samaten kaikenlaiset hyvän olon tunteen osoitukset olivat äärimmäisen kiellettyjä, samoin pahan olon” (H7)

Haastateltavien näkökulmasta isäpuoli nähtiin lähes poikkeuksetta etäisenä tai muutoin negatiivisena hahmona eikä isäpuolesta ollut useinkaan täyttämään sitä vajetta, mitä perheen maskuliinisen vanhemman roolissa olisi ollut. Tämä ilmeni myös psyykkisellä tasolla.

”Isäpuolia en pystynyt yhtäkään hyväksymään ja heidän sanomisillaan ei ollut merkitystä minulle. Pidin heitä enemmänkin äidin miesystävinä, en isäpuolina.”(H5)

Yhdelle vangille isän sekä äidin aiheuttamat psyykkisen tason traumat olivat niin vahvoja, että hän koki tarpeelliseksi ilmaista näkemyksensä vielä vanhempien kuoleman jälkeenkin. Toisaalta vasta vanhempien kuoleman jälkeen traumojen käsittely oli tullut mahdolliseksi.

”Ensimmäisen kerran kävin isän haudalla, kun äiti haudattiin. Sen jälkeen aloin käymään kusella isän haudalla. Äidin puolelle en kussut. Ravintolasta tullessa aina tein näin, kun se osui kohdalle. Täällä (vankilassa) huomasin sen, että kun olen terapiassa käynyt, tästä lähtien kusen myös äidin puolelle.” (H7)

Tasapuolisuutta? (K)

”Joo, vasta myöhemmällä iällä olen huomannut, että äidissä oli ihan yhtä paljon vikaa kuin isässäkin.” (H7)

Kolmen haastateltavan kohdalla isäpuoli oli ollut perheen osana vain hyvin lyhyen aikaa tai isäpuolet olivat vaihtuneet usein lapsuudessa. Haastatteluista ei tullut suoraan ilmi, mutta lyhyet ajanjaksot tai satunnaiset isäpuolien vierailut eivät todennäköisesti ole olleet riittävän pitkiä, jotta välittävää ja vuorovaikutuksellista suhdetta olisi voitu rakentaa. Toisaalta isäpuolien kanssa koettuja ongelmia on käsitelty seuraavissa alakappaleissa, jotka osaltaan selittänevät psyykkisenkin poissaolon ongelmia.

5.2.4 Alkoholi

Keskusteltaessa perheestä ja isästä tai isäpuolesta kysyin, oliko päihteidenkäytöllä ollut roolia kasvattajavanhempien arjessa. Neljä haastateltavaa kertoi kokeneensa, että ainakin yhdellä

kasvatuksen suhteen päävastuussa olleista oli ollut ongelmakäyttöä alkoholin kanssa. Ääritapauksessa ongelmakäyttö tarkoitti yhden haastateltavan kohdalla päihdeperheessä kasvua ja sitä, että äidillä, isällä ja isäpuolella oli kaikilla ollut alkoholiongelma.

"(isä) Kova ryypäämään ja jotenkin se siihen ammattiin kai tuntui kuulu van(...) Joo, äiti dokaili sossusta saamansa rahat (...) faijapuolella oli myös ongelmia alkoholin kanssa."(H1)

Toinen ääripää olivat perheet, joissa alkoholiin suhtauduttiin kielteisesti molempien vanhempien osalta tai alkoholinkäyttö oli muutoin niin vähäistä, ettei haastateltava kokenut sillä olleen merkitystä kasvatuksellisesta näkökulmasta. Puhuttiin niin sanotusta normaalikäytöstä.

"Ei oikeastaan ollenkaan. Muutaman kerran olen isän nähnyt juovuksissa. Se oli niin nuuka ettei raaskinut, mielelläänhän se olisi sitä juonut. Joi jos ilmaiseksi sai."(H7)

Alkoholin lisäksi muu päihdekäyttäytyminen ei haastatteluissa tullut esille eikä siitä erikseen kysytykään. Kokonaisuutena seitsemän haastatellun vangin perhetausta ja kasvattajien suhde alkoholiin vaihteli hyvin paljon molempien ääripäiden tullessa esiin aineistossa. Haastateltavista kolme nimesi biologisen isänsä käyttäneen alkoholia ongelmatasolle asti. Isäpuolten osalta kolmella oli haastateltavien mukaan alkoholiongelmaan viittaavaa käytöstä ja yhden osalta asia jäi aineiston osalta epävarmaksi.

5.2.5 Väkivalta

Haastateltavien vankien kuvaukset vanhempien, erityisesti isän tai isäpuolen väkivaltaisuudesta muodostivat analysointivaiheessa alaluokan perhettä käsittelevälle pääluokalle. Usealla vangilla oli kokemus biologisen isän tai isäpuolen käyttämästä väkivallasta joko haastateltavaa itseään kohtaan tai sitten väkivalta on kohdistunut perheen muuhun jäseneseen, usein äitiin.

"Molemmilla oli väkivaltaisia taipumuksia ja biologinen isä oli hyvinkin kova-kourainen äitiä kohtaan ennen lähtöään. Isäpuolen kanssa sitten itselläni oli ongelmia. Molempien lähtö oli tavallaan kuitenkin helpotus, et ei tarvinnut ainakaan kotona pelätä mitään väkivaltaa tai muuta sellaista enää." (H1)

Fyysisen väkivallan sijaan yksi haastatelluista vangeista toi esille kokemuksensa siitä, kuinka isä oli kohdistanut henkistä väkivaltaa perheen äitiä kohtaan. Haastateltava oli kertomansa mukaan ollut äitinsä tukena siinä määrin, että pyrki kannustamaan häntä avioeroon, jotta tilanne helpottuisi.

"Ehkä se, joskus 12 vuotiaana isä harjoitti henkistä väkivaltaa äitiä kohtaan. Mikään ei ollut koskaan isällä hyvin ja se oli äidin vika (...) Syy miksi isä teki

äidille näin, luulen että se johtui syövästä minkä hän sai. Syöpä oli estänyt hänen urakehityksen ja oli siinä mielessä pettynyt elämäänsä ja purki sitä äitiin, joka oli lähimpänä." (H4)

Kaksi haastateltavaa vankia kuvaili lisäksi tarkemmin omaa osuuttaan isäpuolen kanssa tapahtuneisiin fyysisiin yhteydenottoihin. Lisäksi yhdellä vangilla perheen sisarusten välinen fyysinen väkivalta oli yltenyt siihen pisteeseen, että poliisi oli joutunut puuttumaan tilanteeseen, vaikka muutoin vastaavanlaisissa tilanteissa konfliktit oli hoidettu perheen sisällä.

"Minulla oli isäpuoli kenen kanssa vain tapeltiin (...) isäpuoli yritti hyppiä minunkin silmille (...) jouduin näyttämään hänelle jo silloin leipäveistä..."(H3)

"Otin kerran yhtyeen isäpuolen kanssa, tuli käsirysy ja hän otti minusta kiinni. Yritin saada häntä lyömään minua ja äiti oli vieressä yrittäen hillitä tilannetta (...) Aina joku löi toista (...) ja poliisi tuli katsomaan, että mitä on tapahtunut"(H5)

Vaihtelevista kertomuksista huolimatta keskeistä on se, että seitsemästä haastatellusta vangista vain kahdella ei ollut lapsuuden ja nuoruuden ajalta kokemusta fyysisestä tai henkisestä väkivallasta perheessä. Muilla haastatelluilla oli vakavimmillaan fyysisiä yhteenottoja isän tai isäpuolen kanssa tai he olivat muutoin joutuneet todistamaan perheväkivaltaa.

5.2.6 Kokemus äidistä

Haastatteluiden perusteella olisi hyvin mahdollista kerätä toinen opinnäytetyötutkimuksen aineisto vaikeasta äitisuhteesta. Neljän vangin kohdalla analysointivaiheessa korostuivat selkeästi puutteellinen tai muutoin vajaa äitisuhde jo huonon isäsuhteen lisäksi. Yhdellä haastateltavalla äidin kyvyttömyys vastata perustarpeisiin voitiin liittää suoraan päihdeongelmaan, mutta haastateltavien kohdalla pikemminkin puutteellinen vuorovaikutus on ollut syynä kokemuksesta vaikean äitisuhteen syntymiselle.

"Vanhempien ajatusmaailmat olivat aivan muualta kuin omani (...) Sitten se, että eihän sellainen itsepäisyys, lähtökohtainen jääripäisyys, ole hyvä lähtökohta asioiden hoitamiseen. Tämä korostui ehkä äidin puolella vielä enemmän(...) Äiti ei halunnut tätä (sovintoa) laisinkaan vaan pysyi aina tiukkana" (H4)

"Äiti on hyvin aikaisessa vaiheessa kieltäytynyt koskemasta minuun. Ihan jostain kolmen vanhasta lähtien se on välttänyt koskettamasta" (H7)

Päihdeongelmainen äiti ja päihdeperheessä kasvanut vanki koki joutuneensa jo varhaisessa vaiheessa ottamaan vastuun nuoremman veljen ja itsensä hoidossa, sillä äidille ei ollut siihen aina edellytyksiä.

”Äidistä ei aina ollut huolehtijaksi ja silloin otin itseni lisäksi vastuun pikkuveljestä.” (H1)

Vaikeista elämäntilanteista huolimatta kolmen vangin kokemus hyvästä äiti-lapsi siteestä välittyi huolenpidon ja perusarjen hoitamisen kautta.

”Hän on ollut tuki ja turva. Tietysti on ollut aikoja, jolloin olen ollut vähemmän tekemisissä ja riitojakin on tullut...”(H5)

Psyykkisesti poissaolevan isän problematiikka nousi esiin myös vaikeaa äitisuhdetta kuvanneiden vankien kertomuksissa, vaikka perhe olisi muutoin ollut kokonainen. Isädeprivaatio käsitteenä on näiden haastatteluiden perusteella tietyin varauksin rinnastettavissa perheen puutteelliseen vuorovaikutukseen ja mahdollisiin ongelmiin myös äidin kanssa. Äitiä kuvattiin joidenkin vankien kertomuksissa osasyynä huonoihin kokemuksiin vanhemmuudesta, mutta toisaalta myönteiset lapsuusmuistot äidistä olivat myös läsnä. Äitiä pidettiin hoivaajana ja vaikeista elämänvaiheista ja konflikteista huolimatta suuri osa vangeista koki äidin merkityksen olleen suuri.

5.3 Miehen mallit -malli mieheksi kasvamisesta

Tutkimustulosten viimeinen osio käsittelee niitä miehen malleja, miespuolisia esikuvia ja auktoriteetin miespuolisia ilmentymiä, joiden haastatellut miesvangit katsoivat vaikuttaneen elämään. Miehen mallia on tässä opinnäytetyötutkimuksessa käsitelty myös negatiivisesta näkökulmasta, vaikka se mielletään yleensä positiivisena esikuvana lapsen kasvussa.

5.3.1 Hyvät ja huonot mallit

Miesvangit käsittelevät miehen mallin teemaa kokonaisuuteen nähden laaja-alaisesti, vaikka osa haastatelluista näki sen vaikeasti lähestyttävänä aiheena. Pyysin haastatteluissa vankeja nimeämään niitä mieshenkilöitä, joiden hän katsoi vaikuttaneen elämään hyvällä tai huonolla tavalla. Sisällytin kysymyksenasetteluun pääsääntöisesti aina johdattelun sukulaismiehiin tai koulumaailmaan, mutta katsoin sen olevan sopivaa jos haastattelun kulussa oli jo aiemmin tullut ilmi näiden tekijöiden mahdollinen vaikutus. Koin, että vanki olisi joka tapauksessa nimenyt näiltä alueilta henkilöitä.

”Vanhemmat olivat ainoita lapsia ja sukua ei ollut. Muutama pikkuserkku. Naapurustostakaan tai koulusta ei mitään merkittävää ole jäänyt näin äkkiseltään mietittynä. Näitä on tietysti näin vanhempana jo miettinyt, että millaista se olisi voinut olla jos olisi ollut isompi suku ja muita lähisukulaisia paikkaa massa sitä mikä kotona ehkä uupui. Vaikka nyt niitä isän puutteita. Aika tyhjä paikka on siinä kohtaa päätä, mitä lapsuuden miehenmalleihin voisi laittaa.” (H4)

Vaikeasta isäsuhteesta huolimatta kaksi vankia nimesi myös positiiviseksi malliksi biologisen isänsä. Nämä kaksi vankia olivat tutkimusryhmän ainoat, joilla biologinen isä oli ollut sosiaalisesti läsnä koko- tai ainakin suurimman osan lapsuusaikaa.

"Isä tietysti nyt jonkinlaisena kaikesta huolimatta. Olihan siinä miehessä hyviäkin puolia, kai se täytyy näin vanhemmiten myöntää jo. (H7)

"Kyllähän se kuitenkin kaikesta huolimatta on isä. Hyvässä ja pahassa. Mui- ta ei oikein ollut. (H4)

Yksi haastatelluista vangeista kuvaa rikkautena sitä, että on voinut nähdä erilaisia miehen malleja elämässään ja saanut vertailupohjaa sekä perspektiiviä muodostaakseen omaa identi- teettiään.

Olen nähnyt kaikenlaisia miehenmalleja, hyviä ja huonoja. Koen, että mi- nulla on aika laaja kuva erilaisista persoonista. (H6)

Jos isää ei ollut saatavilla tai perheessä läsnä ollut isäpuoli oli ollut huono, kuva miehen mal- lista oli silloin muodostunut muita kanavia pitkin joko tiedostamatta tai tietoisesti esikuvia hakien. Keskiöön nousivat tällöin sukulaismiehet, perhetutut, koulun opettajat ja harrastus- toiminnan kautta tutuiksi tulleet miehet, jotka koettiin jollain tavalla hyväksi esikuviksi.

"Perhetuttu (...) Hän on ollut jonkinlainen auktoriteetti. On yrittänyt tuoda minulla isän hahmoa ja mallia miten kasvaa aikuisemmaksi mieheksi. Hän on ollut isän parhaita kavereita. Hän on ollut vaippaikäisestä lähtien elämässäni mukana." (H5)

"Pihapiirissä tutustuin 10vuotiaana erääseen vanhempaan mieheen, joka on kertonut elämästään, kuinka aallonharjalta on tultu alas ja kovaa päihteiden käytön maailmaan. Häneltä olen oppinut paljon. Hänen kanssaan olen käynyt sellaisia keskustelua mitä voisin kuvitella isän kanssa käytävän. Hän auttoi asi- oissa, joissa äidin apu ei olisi tullut kyseeseenkään." (H6)

"Kiitos sen luokanvalvojan, joka raahasi minut takaisin kouluun (...) Lisäksi on ollut muutama henkilö, jotka ovat olleet neuvomassa ja opastamassa nuoruus- dessa uravalinnassa. Olisi ehkä pitänyt kuunnella heitä joissakin valinnoissa tar- kemmin. He ovat olleet miespuolisia kaikki ja heitä voisin pitää jonkinlaisina miehenmalleina tai esikuvina. Lähinnä menestymisen osalta ja tavoitteena on ollut päästä pidemmälle kuin he. Kunnianhimo on sellainen, jonka olen heiltä saanut (...) Kummisetä on ollut se, jolla on ollut merkittävä rooli. Lisäksi eräs toinen vanhempi mieshenkilö erityisesti, joka on voimakkaasti vaikuttanut sii- hen miehen kuvaan, jonka olen saanut." (H2)

Käänsin miehen mallin käsitteen tätä opinnäytetyötutkimusta varten ylösalaisin ja pyysin miesvankeja pohtimaan sellaisia malleja, joilla on ollut huono vaikutus heidän elämäänsä.

Vangit eivät yksilöineet negatiivista mallia tiettyyn henkilöön, vaan pikemminkin toivat esiin positiivisten mallien uupumisen.

"Miten voi koulukodissa olla miehenmalleja jos siellä tulee turpaan joka päivä?" (H3)

"Kai sitä joskus ajattelematta otti mukana olleista miehistä jotain mallia, mutta en ole kyllä yrittänyt samaistua kehenkään. Tilanne tekee sen mitä te kee..." (H4)

"Negatiivisessa mielessä kaikenlaisia juoppoja ja retkuja tuli nähtyä kylällä. Sitä en olisi halunnut nähdä. Sellaisia negatiivisia oli paljonkin." (H7)

Kokonaisuutena haastatelluilla oli selkeä kuva siitä, millaisia esikuvia ja miehen malleja heillä on lapsuudessaan ollut. Miehen mallin käsitettä ei mielletty mitenkään tietoisesti etsityksi, vaan ne mieshenkilöt, jotka haastatteluissa mainittiin, olivat olleet läsnä haastateltavien elämässä monen tekijän kautta. Miehen mallin puutteesta ei kokenut kärsivänsä varsinaisesti yksikään haastatelluista, vaikka osa niitä tarkemmin ajateltuaan olisi voinut kaivatakin.

5.3.2 Auktoriteetti

Auktoriteetti liittyy miessukupuoleen läheisesti, joten katsoin tarpeelliseksi havainnoida haastatteluiden perusteella vankien näkemyksiä sellaisista henkilöistä, joihin he sanan auktoriteetti yhdistivät.

"Yhdellä oli ihan asiallista auktoriteettia, mutta toisella taas ei. Tämän yhden kanssa, jolla hermo piti minun kanssani, tulin hyvin toimeen. Hän ei varsinaisesti yrittänyt tulla liian lähelle, vaan ymmärsi oman roolinsa." (H5)

Auktoriteetti - sanaan yhdistyy usein kurin käsite ja yhden vangin ytimekäs pohdinta kodin olosuhteista kattaa myös tämän osa-alueen.

"Oli suhteellisen tiukka (kuri ja auktoriteetti). Oli turha sanoa vastaan mistään isälle." (H4)

Toisaalta yhden miesvangin kertomus auktoriteetin puutteesta perheen biologisen isän toimesta tuli esiin toiveena selkeämpiin rajoihin ja johdonmukaisuuteen. Hän ei mieltänyt auktoriteetin käsitettä negatiivisena, vaan koki jääneensä paitsi oikeanlaisesta auktoriteettia käyttävästä isähahmosta.

"Ei oikein. Olisin kaivannut enemmän sellaista (auktoriteettia). Aina oli vaikeata, kun isä ei sanonut suoraan, että tee niin tai näin. Lapsille pitäisi antaa selvät määräykset, neuvot ja ohjeet mitä tehdään ja lisäksi valvoa niitä. Meillä näin ei ollut. Jos ei huvittanut, niin ei huvittanut ja sain olla missä olin. Isältä

puuttui se jonkinlainen kontrolli. En tiedä, eikö hän ymmärtänyt vai välittänyt. Minusta se oli outoa. Toisilla lapsilla oli selkeästi paremmat rajat.”(H7)

Näkökulma auktoriteettiin vankien kertomana pohjaa sen mahdollisille positiivisille vaikutuksille ja sille, että haastateltava vanki on kokenut kyseisen miespuolisen henkilön sellaiseksi, jota tulee kuunnella ja josta voi ottaa (miehen) mallia. Huonoista isäsuhteen kokemuksista huolimatta hyvä auktoriteetti miellettiin vastausten perusteella pääosin biologiseen isään. Konfliktit isäpuolien kanssa liittyivät osin siihen, että haastateltava ei tullut toimeen isäpuolen kanssa, joka yritti ottaa autoritääristä roolia perheessä.

5.3.3 Vaikutus elämäntapaan

Haastatellut vangit pohtivat elämäntapaan haastatteluiden edetessä, mutta osan kohdalla olen kysynyt suoran tarkentavan kysymyksen, miten vanki itse kokee lapsuusajan vaikuttaneen aikuisiän (negatiivisiin) tapahtumiin. Joidenkin haastatteluiden luonteen vuoksi ja toisaalta teemahaastattelun mahdollistamana kysymyksenasettelu saattoi vaihdella hieman riippuen aiemmista vastauksista. Ääritapauksessa haastatteluun osallistunut seksuaalirikoksesta tuomittu vanki näki suoran yhteyden lapsuuden kokemuksiensa ja oman rikoksensa välillä.

”Tuota, on se vaikuttanut aika ratkaisevasti. Koska nyt on selvinnyt se, että tänäpäivänä vanhempiani syytettäisiin lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä (...) Minulla on kaikenlaisia S/M -juttuja semmosia mitä itse haluan tehdä, alitamista ja täysin pidätteettä olen kokeillut kaikenlaisia seksijuttuja, niin kyllä minä olen sitten, olen siviilissäkin käynyt terapiassa ennen kuin tänne (vankilaan) tulin. Olen huomannut, että sillä on ollut vaikutusta, että minkälaisia seksitoiveita ja toteutuksia ihmisellä voi olla. Olen ymmärtänyt, että näillä lapsuuden kokemuksilla on ihan selkeä vaikutus ollut. On jotain rajaa mitä ei ole sopivaa tehdä, kunhan sen tekee salaa ja pimeässä niin sitten se on ok. Näin olen oppinut.” (H7)

Toisaalta viiden vangin kokemus muodostui ennako-oletusten mukaiseksi. He eivät nähneet suoraa eivätkä epäsuoraa yhteyttä lapsuusajan tapahtumien ja joutumista rikosseuraamusjärjestelmän asiakkaaksi aikuisiällä. Keskeistä oli kokemus oman elämäntapansa määrääjänä eikä ulkopuolisten tekijöiden sanelemana.

”Tuntui, että ei sitä kulkua olisi kukaan tai mikään enää pysäyttänyt. Kaveripiiri vei mennessään (...) Omillaan selviytyminen on ollut kai tärkeää jo nuoresta lähtien (...) Ehkä sen takia on jotain vääriäkin valintoja tullut tehtyä. itse olen elämänpolkuni kuitenkin valinnut ja en syytä ketään muuta tästä miten asiat on menneet.”(H1)

”Voi kyllä sanoa, että ne olivat täysin harkittuja. Ja olin täysin tietoinen mitä tein sekä siitä että niistä tulee linnareissu. Vankilassa olo ei liity nuoruuteen tai sillä ei ole juuria sinne.”(H2)

”Henkirikoshan on kyseessä. Elämän alamäen päätteeksi näin kävi. Sitten tietysti päihteet liittyvät asiaan niin kuin yleensä (...) Sinänsä mitä lapsuudessa tapahtui tai millainen koti oli, niin ei sillä tämän asian kanssa ole tekemistä kuitenkaan. Monen tekijän summa tämä (vankila) nyt on ja tavallaan ihan luonnollinenkin päätepiste kaikelle alamäellä mitä on tullut koettua.”(H4)

Osa haastatelluista vangeista pohti kuitenkin, miten elämä olisi saattanut olla toisenlainen jos lapsuuden kasvuympäristö olisi ollut vakaampi. Yhden vangin omatulkinta itsestään valtion tuotteena viittaa kuitenkin hänen mielestä osin muidenkin tekijöiden kuin oman tahdon vaikuttaneen elämänsä määräytymiseen.

”Ehkä sitä olisi toivonut toisenlaista tai sellaista vakaampaa lapsuutta, mutta tilanne oli mikä oli...” (H1)

”Minähän jouduin laitoksiin jo 13 vuotiaana. Olen koulukotien kasvatti periaatteessa. Valtion tuote...” (H3)

”Vankila on opettanut paljon, vaikka olisi isähahmo vieressä niin ei se ehkä olisi voinut vaikuttaa.” (H5)

Kokonaisuutena tämänkin kysymyksenasettelun tuloksissa on hajontaa molempiin ääripäihin. Vankien ikä tai rikoksen laatu ei vaikuttanut merkittävästi annettuihin vastauksiin, vaan vangit kykenivät melko avoimesti pohtimaan elämäntapahtumien merkitystä ja mahdollisten taustavaikuttajien roolia elämässä.

5.3.4 Omat lapset - millainen perintö?

Kolmella vangilla oli myös omia biologisia lapsia. Lisäksi kaksi muuta vankia oli elänyt perhe-elämää uusioperheessä. Suhteet omiin lapsiin olivat katkenneet tai olleet vaikeat jo ennen vankilatuomiota, mutta nykyisen vankilatuomion ei ainakaan katsottu edistävän kontaktin luomista.

”Jos saan mahdollisuuden vapauduttuani, aion olla mukana hänen elämässään ja kertoa rehellisesti omat kokemukseni. Aion olla hyvä isä lapselleni jos siihen mahdollisuus annetaan.”(H1)

”Olin osa näiden lasten elämää melkein 5 vuotta. En ymmärrä ihmisiä, jos tehdään lapsia aikuisena, kyllähän niistä pitää huoli pitää. Ei niitä saa päästää sellaiseen jamaan, että niillä ei olisi mitään mitä ne ei tarvitsisi.”(H3)

”En usko, että ajattelevat mitään kovin positiivista minusta, kun en ole ollut elämässä mukana.”(H4)

Yksi haastateltava oli tehnyt tietoisin päätöksen olla hankkimatta lapsia ja hän katsoo lapsuuden tapahtumilla olleen vaikutusta tämän päätöksen syntymiseen. Samalla hän pohtii yleis-

sesti yli sukupolvien mahdollisesti jatkuvia negatiivisia perhemalleja sekä suhdettaan tehtyyn rikokseen. Haastateltava oli seksuaalirikoksesta tuomittu.

”En ikinä halua naimisiin enkä lapsia hankkia. Se on aina ollut selvää (...) sääli että muutkin ihmiset joutuvat tämmöistä kokemaan. Olisi ihan kiva, että pysyttäisiin jotenkin puhumaan siitä, että mitenkä vanhempien pitäisi lapsiaan opettaa ja kouluttaa, ja minkälaisia malleja ne antavat. Ettei jatkuisi uusille sukupolville. Eihän pienelle ihmiselle vahinkoa saisi tehdä ja sitten kun on tämmöisiä tekoja tehnyt niin sehän ei kohdistu pelkkää itseän tai Suomen lakia vastaan, vaan muihinkin ihmisiin.”(H7)

Toinen haastateltu vanki näkee mahdollisten lapsien voineen vaikuttaa hänen tekemiinsä ratkaisuihin, jotka ennen pitkää johtivat vankilaan.

”Omia lapsia minulla ei yrityksistä huolimatta ole, mutta olen välillä miettinyt, että olisiko tämä elämä mennyt niin pieleen jos niitä olisin saanut(...)Uskon, että jos minulla olisi ollut lapsia, niin en välttämättä olisi linnassa, koska silloin sillä olisi ollut omaa käytöstä hillitsevä tekijä. Jos minulla olisi lapsia niin itse ainakin tuntisin häpeää.”(H2)

Vaihtelevista vastauksista huolimatta jokaisella haastateltavalla oli selkeä näkemys suhteestaan lapseen. Yhdellä vangilla lapset oli jätetty tietoisesti hankkimatta, toisella terveydellisistä syistä ja kolmannella yrityksistä huolimatta toive omista lapsista oli jäänyt toteutumatta. Ne, joilla omia lapsia oli, halusivat ehdottomasti olla mukana lapsen elämässä ja pitää yhteyttä mahdollisesti jo aikuisiksi kasvaneisiin lapsiinsa. Vankilatuomion ja huonot suhteet lapsen äitiin katsottiin rajoittavan mahdollisuuksia.

6 Johtopäätökset

Tämän opinnäytetyötutkimuksen tehtävänä oli selvittää miesvankien kokemuksia isädeprivaatiosta, miehen malleista ja avata siihen liittyvää problematiikkaa yksilön kehityksessä sekä elämänpolulla. Tutkimuskysymyksiä lähestyttiin teemahaastattelun keinoin, joka mahdollisti runsaan ja monipuolisen haastatteluaineiston syntymisen sekä tulkinnan. Haastatteluaineiston avulla on mahdollista vastata asetettuihin tavoitteisiin. Käyn aluksi läpi johtopäätökseni isädeprivaatiosta ja miehen malleista. Toiseksi tarkastelen havaintojani kasvuympäristön eri tekijöistä ja kolmanneksi tuon esille kuvion avulla opinnäytetyötutkimuksen teeman asettumista suurempaan kokonaisuuteen.

Opinnäytetyötutkimukseni tutkimustulosten mukaan isädeprivaation kokemus ei ilmene vain sosiaalisen poissaolon kokemuksena, vaan se on korostetusti läsnä myös psyykkisenä poissaolona. Lisäksi havaintojeni mukaan isädeprivaation kokemus on aina yksilöllistä ja usein eri tekijöiden välillinen seuraus. Tarkoitin tällä esimerkiksi vanhempien elämäntapahtumien ku-

ten eron vaikutusta lapseen tai isän/isäpuolen puutteellista elämänhallintaa, jonka takia hän ei voi vastata lapsen perustarpeisiin.

Isän puuttumisen psyykinen ulottuvuus nousi monen vangin kertomuksista vahvasti esiin. Vaikka biologinen isä oli perheessä läsnä, saattoi haastatelluilla olla silti tunne isän poissaolosta psyykkisellä tasolla. Isä ei tällöin vastannut niihin tarpeisiin, joita lapsi häneltä odotti tai oli oikeutettu saamaan. Näissä tapauksissa psyykinen poissaolo ei välttämättä rajoittunut vain biologiseen isään, vaan myös äiti koettiin etäiseksi, jolloin voidaan jo puhua deprivaaation laajemmasta käsitteestä. Cullingfordin ja Morrisonin (1997) mukaan jos lapsella ei ole kotona palkitsevia ja tarpeitaan vastaavia suhteita hän etsii ne todennäköisesti siinä tapauksessa muualta. Palkitsevat suhteet saattavat silloin löytyä vertaisryhmistä, jossa sopeutumisen tunne on vastoin kotiolosuhteita läsnä.

Tutkimusten mukaan suhde isään on jäänyt monella miehellä etäiseksi. Etäistä suhdetta on kuvattu asia- tai toimintapainotteiseksi kuin tunnesuhteeksi. Lisäksi jos isä on ollut lapsen elämästä pois tai muutoin poissaoleva, on lapsi luonut korvikkeita jostain muualta kuten sukulaismiehistä tai lähiympäristön miespuolisista henkilöistä. (Ensi- ja turvakotien liitto 2006). Tämän opinnäytetyön tulokset tukevat etäisen isän kokemusta, mutta toisaalta jos haastateltavalla oli ollut tukenaan isän sosiaalista tai psyykkistä poissaoloa kompensoiva ympäristö oli isän roolin puuttuminen koettu osin merkityksettömäksi tekijäksi elämänsä kannalta. Ongelmat syntyivät silloin, kun tätä vanhemmuuden vajetta ei ympäristökään voinut kompensoida.

Tämän opinnäytetyön miesvankien isien ja isäpuolien niin sanottu sosiaalinen pääoma (ks. sivu 22) tai sen puute nousi odotetusti esille. Tarkoitan sosiaalisella pääomalla esimerkiksi sitä aikaa ja sitoutumisen tasoa mitä isä tai isäpuoli lapselleen antaa. Lisäksi joidenkin miesvankien haastattelujen perusteella oli havaittavissa viitteitä lapsen ja isäpuolen konflikteista liittyen auktoriteettiasemaan perheessä. Tutkimustulosteni mukaan joissain tilanteissa haastateltu miesvanki ei voinut hyväksyä sitä asemaa, jonka isäpuoli oli perheessä ottanut. Tämä tukee Lambian (2004) lapsen ja isäpuolen toisinaan vaikeasta suhteesta sekä auktoriteettiaseman ristiriidoista.

Kokonaisuutena niiden miesvankien kokemus isäpuolista, joilla sellainen oli lapsuudessa läsnä, oli huono tai jäänyt vaillinaiseksi. Isäpuoli oli jäänyt etäiseksi äidin kumppaniksi, jolla ei ollut ainakaan positiivisia vaikutuksia kasvatuksellisesta näkökulmasta. Alkoholi ja väkivalta olivat joidenkin isäpuolien kuvauksissa arkipäivää.

Kokemus isäpuolien väkivaltaisesta käyttäytymisestä haastateltavaa tai muuta perhettä (yleensä äitiä) kohtaan on yhdistettävissä niihin vaikutuksiin, joita tutkimuskirjallisuus (Haapasalo 2006, Loeb 2004:434) on havainnut lapsuuden väkivaltakokemuksilla olevan: isän tai isäpuolien väkivaltainen tai uhkaava käyttäytyminen lapsuudessa saattaa aiheuttaa pysyviä muutoksia lapsen emotionaalisissa, kognitiivisissa ja sosiaalisissa suhteissa. Fyysistä väkivaltaa käyttivät tässä opinnäytetyössä ainoastaan isäpuolet ja tutkimusten mukaan isäpuolilla on 50-100 kertainen riski väkivaltaiseen käyttäytymiseen ei-biologisia lapsiaan kohtaan, sillä heidän sitoutuminen ja tunneside saattaa olla vähäisempi biologisen lapsen ja isään verrattuna (Lamb 2006:426). Tutkimusryhmän vangeista viisi oli kokenut tai nähnyt lapsuudessaan fyysistä tai henkistä väkivaltaa.

Päihdekäyttäytymisellä oli joidenkin vankien perhe-elämässä merkittävä rooli, mutta varsinaisessa päihdeperheessä eläneitä vankeja ei haastatteluiden perusteella ollut kuin yksi. Muiden osalta vanhempien päihteidenkäytön ongelmakäytöksi perhe-elämässä sen nimesivät tutkimuksessa tietyin varauksin kaksi muutakin vankia. Päihteidenkäytön havainnointi rajoittui tässä opinnäytetyössä alkoholiin.

Tämän opinnäytetyötutkimuksen tutkimustuloksissa hyvä isyys koostui isän kyvystä ilmaista itseään, näyttää tunteensa ja pyrkimyksenä vuorovaikutukselliseen keskusteluun lapsen kanssa. Tutkimuskirjallisuudessa puhumattoman isän käsite (Aalto 2012) sellaisena perinteisenä miehen kuvana, joka ei käsittele avoimesti tunteitaan on edelleen vahva. Hyvältä isältä odotettiin tässä opinnäytetyössä läsnäoloa puhumisen ja itsereflektion ohella. Läsnäoloa ei tarkemmin yksilöity, mutta mitään ihmetekoja siltä ei odotettu. Puhuttiin toiminnallisesta isyydestä. Yksittäistä ihanneroolia, jota isän tulisi noudattaa, ei tutkimustuloksista noussut esiin. Kyseinen havainto tukee Lambin (2004:11) määritelmää menestyksekkäästä isästä, joka vastaa sosiokulttuurisia ja perheen yksilöllisiä tarpeita olemalla läsnä lapsen arjessa.

Tutkimusten mukaan läheisyyden- ja hellydentunteen puute lapsena voi jatkua ylisukupolvisena kierteenä myös jälkeläisille. (Ståhlberg 2012:12). Opinnäytetyötutkimuksessani nousi esiin perheen vuorovaikutukselliset ongelmat myös sellaisissa perheissä, jotka olivat ainakin jossain elämänvaiheessa muodoltaan ydinperheen käsitettä vastaavia. Käsittelin teoriaosuudessa ydinperheen perhemallin ihannetta ja tämän opinnäytetyön tutkimustulosten valossa ydinperheen rakenne yksinään ei riitä suojaamaan puutteelliselta kasvatuskokemukselta jos perheen vanhemmuuskäytännöt ja vuorovaikutus on oleellisella tavalla rikkoutunut.

Ylisukupolvisuuteen ja sosiaaliseen perimään liittyen isän on yleensä helpompi luoda hyvä tunneside omaan lapseensa jos hän on saanut itse kokea sellaista omassa lapsuudessaan. Tässä opinnäytetyössä ylisukupolvisuutta ei käsitelty niin, että haastateltavien biologisten isien

taustoja olisi kartoitettu asian selvittämiseksi. Kuitenkin ne haastateltavat, joilla oli omia lapsia, halusivat olla esimerkkinä lapsilleen jos siihen vielä mahdollisuuden saisivat. Haastatellut miesvangit eivät halunneet jatkaa niitä negatiivisia kokemuksia omasta lapsuudestaan, vaan aloittaa jotain uutta ja katkaista sellaiset jatkumot, jotka ovat vahingollisia lapsen kehitykselle. Tämä tukee Lambin (2004:104) määritelmää sosiaalisen pääoman muodostumisesta ja kuinka vanhemmillä on siinä keskeinen rooli muun ympäristön ohella.

Haastatellut miesvangit löysivät pääosin syyt nykyiseen elämäntilanteeseen itsestään ja omista ratkaisuksistaan eivätkä lapsuuden vaikeuksista tai perhetilanteen ongelmista. Tämä havainto on linjassa Kyngäksen (2000:86-87) tutkimustuloksen kanssa, jossa selvitettiin miesvankien vankeuteen johtanutta elämänpolkua haastatteluiden avulla. Toisaalta tutkimustuloksista nousi esiin myös toinen ääripään kokemus niiden miesvankien kohdalla, jotka näkivät vanhempien kasvatuskäytäntöjen tai isän mallin puutteen voineen olla merkittävä tekijä elämänsä ohjautumiselle.

Vankien kokemus isäsuhteen merkityksestä elämänsä muodostui kaksijakoiseksi: osa koki selkeästi olleensa isän tai isähahmon tarpeessa lapsuudessa tasapainoisemman elämän mahdollistajana. Toisaalta osa koki selvinneensä ystävien tai muun tukiverkoston avulla hyvin ilman isähahmon läsnäoloa. Tarkastelin lisäksi isovanhempien roolia haastateltavien tukiverkoston osana ja osalla mummon tai papan rooli arjen vanhemmuuden tukijana muodostui hyvin merkittäväksi osaksi. Ääritapauksessa haastateltava saattoi nimetä mummonsa pääkasvattajaksi äidin asemesta ja lisäksi miehen malleista isoisän rooli elämänsä kokemuksen ilmentymänä oli hyvin keskeinen.

Tutkimustulokset osoittivat, että käsite miehen malleista oli muodostunut haastatelluille hyvin moniulotteiseksi käsitteeksi, joka toisaalta on tutkimuskirjallisuudenkin valossa hyvin laaja-alaisesti mielletävissä (Aalto 2012). Lähipiirin sukulaismiehet, koulun opettajat, harrastusten ohjaajat ja toisaalta isä -vaikeasta suhteesta huolimatta koettiin sellaisiksi merkitykselliseksi mieshenkilöiksi, joista vanki oli voinut saada myönteisen kasvamisen edellytyksiä. Parhaassa tapauksessa kotoa puuttuvan isähahmon korvike löytyi elinympäristön mieshenkilöistä ja näin ollen kokemus isättömästä lapsuudesta saattoi ainakin osin korvautua ympäriltä löytyvien miesten avulla. Kokonaisuutta tarkastellen voin todeta, että miehen mallin puutteesta ei kärsitty ainakaan tietoisesti, mutta sitä osattiin viimeistään aikuisiällä kaivata, kun kyky asioiden kriittiseen tarkasteluun lapsuuden tapahtumien suhteen oli kehittynyt.

Erilaiset muutokset perherakenteessa tai lapsuuden kasvuympäristössä on perinteisesti yhdistetty rikollisuuden taustatekijöihin (Elonheimo 2010:58). Aineistoni rikoksetekijät eivät tulleet yhtenevistä perhetaustoista, vaan päinvastoin: perhetaustat muodostuivat hyvinkin eri-

laisiksi, joka jälkikäteen tarkasteltuna on katsottava eduksi aineiston monipuolisuuden näkökulmasta.

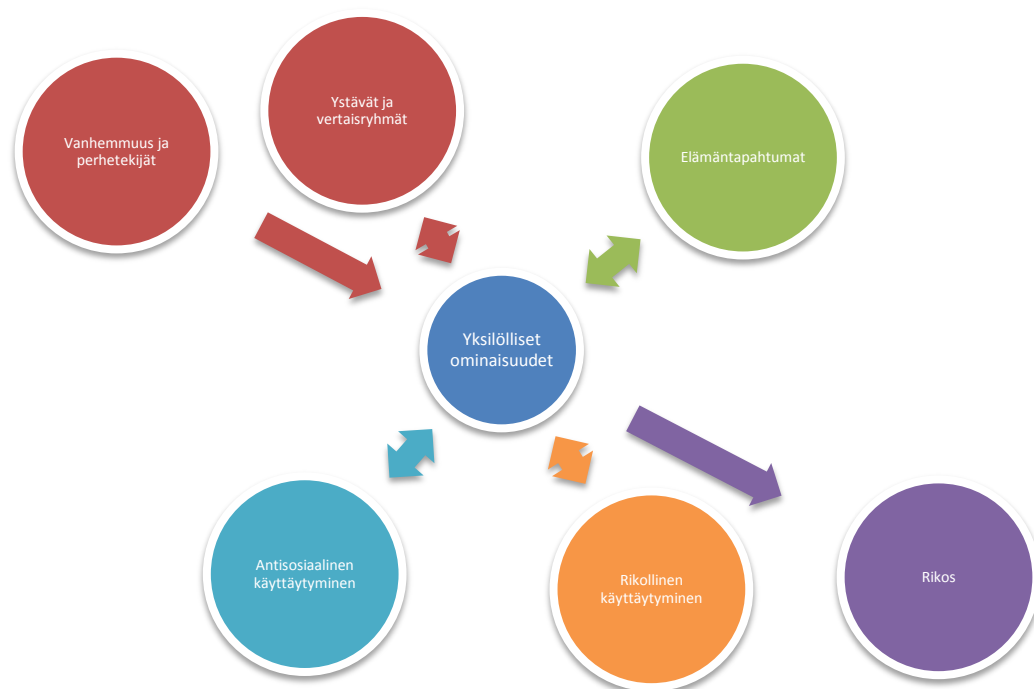
Perhetaustan merkitystä (nuoriso) rikollisuudessa on verrattu laajan yli sadan tutkimuksen meta-analyysissä (Hoewe, ym 2009), jossa pyrittiin selvittämään vanhemmuuden ja rikollisuuden yhteyttä. Tehdyn meta-analyysin keskeinen tutkimuksellinen havainto oli se, että vain alle viidennes tutkimuksista käsitteli isän vanhemmuuskäytäntöjä, vaikka isän puutteellinen tuki poikien kasvatuksessa oli merkittävämpää kuin vastaava tuki äidillä. Meta-analyysin havainto isäsuhteen puutteellisesta tutkimisesta on mielestäni osin yhdistettävissä Lambin (2004) havaintoon siitä, kuinka isäpuolien tutkimuksessa on myös aukkoja. Niiltä osin kuin Hoewen ym.(2009) analyysi käsittelee isän ja pojan välistä suhdetta, on löydettävissä yhtäläisyyksiä tämän opinnäytetyön ja tutkimuskirjallisuuden välillä: isällä saattaa erityisesti poikalapsen murrosiässä olla suojaava vaikutus antisosiaaliselta toiminnalta ja jos sellainen isähahmo puuttuu, äiti ei useinkaan voi olla se korvaava tekijä. Opinnäytetyössäni kolmen vangin kohdalla rikollinen toiminta oli alkanut jo nuorena ja heillä ei yhdelläkään ollut edes osittais-ta pysyvää positiivista isä tai isäpuolisuhdetta taustalla. Toisaalta, kuten opinnäytetyössäni on jo aiemmin todettu, negatiivisia malleja toteuttavan isähahmon poistuminen perhe-elämästä voi olla parempi vaihtoehto lapsen kannalta.

Bloklandin & Nieuwbeertan (2006:247) mukaan ystäväpiirillä voi olla merkittävä rooli antisosiaalisten käyttäytymismallien syntymisessä. Tässä opinnäytetyötutkimuksessa tutkimustulosten mukaan ystäväpiirin vetovoima oli merkittävässä roolissa niille haastatellulle kolmelle nuoruudessa rikollisen toiminnan aloittaneelle miesvangille. Cullingfordin & Morrisonin (1997) mukaan vanhempien merkitys lapsen keskeisenä vaikuttimena ei murrosiässä lopu, mutta vertaisryhmän (kaveripiirin) esimerkki nousee voimakkaammin esille ja saattaa lopulta muodostua määrääväksi tekijäksi lapsen elämän suunnannäyttäjänä. Lisäksi jos hyviä vanhemmuuden esimerkkejä ei ole saatavilla, saattaa riippuvuus kaveripiiristä kasvaa ja täten myös riski antisosiaaliselle käyttäytymiselle korostua. Tämä havainto tukee opinnäytetyöni miesvankien kokemusta kaveripiirin viemisestä mukanaan, kun mitään syytä toimia toisin ei ollut.

Valtaosalla vangeista oli kokemus heikosta koulumenestyksestä, osin numeerisesti arvioituna ja osin yksinäisyyden kokemuksena kouluaikana. Heikko koulumenestys ja koulunkäynnin ongelmat ovat tutkimuskirjallisuuden valossa tietyin varauksin ennustekijöitä mahdollisen antisosiaalisen käytöksen syntymisessä (Haapasalo 2006). Tämän opinnäytetyön pohjalta on huomioitava, että heikkoa koulumenestystä arvioitaessa moni vanki liitti sen yleisenä kokemuksena kouluajastaan ja näin ollen kaverisuhteiden vähyyys tai muut ongelmat liitettiin yhtenäiseksi kokonaisuudeksi.

On todettava, että tutkimuskirjallisuuden valossa (Lamb 2004:356) kodin ulkopuolella asuvien isien tutkiminen on vaikeasti lähestyttävä aihe. Vielä vaikeampaa on saada kattavia tutkimustuloksia isäpuolista, sillä isäpuolen rooli ja suhde lapseen on vaikeasti määriteltävissä uusiperheiden muodon ollessa usein hyvin vaihteleva.

Seuraavassa kuvassa on pyritty selventämään kuinka eri tekijät ovat osaltaan vaikuttamassa rikollisen käyttäytymisen syntymiseen. Keskeistä on havaita yksilöllisten ominaisuuksien merkitys läpi ihmisen kehityskaaren ja eri tekijöiden keskinäinen vuorovaikutus. Hieman kärjistään koko opinnäytetyötutkimukseni teema tiivistyy tähän kuvaan: vanhemmuudella ja perhetekijöillä, kuten isädeprivaatiolla on mahdollisesti osuus rikollisen käyttäytymisen taustalla, mutta muiden osatekijöiden summa on lopputuloksen kannalta merkittävämpi. Kuva on mukaelma Bloklandin & Nieuwbeertan (2006:17) esityksestä.

Kuvio. 7 Rikollisen käyttäytymisen kehittyminen elämäkuluksessa ja taustatekijät.

Kriminologisista lähtökohdista tarkasteltuna taustatekijöiden tutkiminen ja mahdollisten syy-seuraussuhteiden tunnistaminen on ensisijaista, sillä ennaltaehkäisy on keinona tehokkain pohdittaessa niitä keinoja, joilla antisosiaaliseen käyttäytymiseen voidaan yrittää vaikuttaa. Rikollisuuden sosiaalinen ehkäisy nousee tämän opinnäytetyön tuloksista keskeiseksi tekijäksi. Rikoksantorjuntaneuvoston (2013) määritelmä tukee täysin niitä havaintoja, joita myös tässä opinnäytetyötutkimuksessa on korostuneesti tullut esille:

"Monet tulevaa rikollisuutta ennustavat riskitekijät, kuten puutteelliset koti-olot, vanhempien alkoholismi, ristiriitainen kasvatus, hyväksikäyttö lapsuudessa, keskittymishäiriöt koulussa jne. ovat tunnistettavissa jo varhain. Lapset ja nuoret ovatkin sosiaalisen rikosten ehkäisyn tärkein kohderyhmä, ja menetelmässä korostetaan varhaisia toimia rikollisuuden ehkäisemiseksi. Keskeistä on ehkäistä syrjäytymistä, koska useat rikolliseksi kehittymistä edistävät tekijät ovat yhteydessä huono-osaisuuteen ja syrjäytymiseen." (Rikoksentorjuntaneuvosto 2013).

Itsekontrolliteoria (ks. sivu 21) jätettiin tarkoituksella tämän opinnäytetyön teoriaosuudessa taka-alalle, mutta johtopäätöksissä siitä on silti mainittava: Matalan itsekontrollin omaavat yksilöt ovat helpommin houkuteltavissa antisosiaaliseen käyttäytymiseen ja täten madaltunutta itsekontrollia tulisi yrittää yhteiskunnan mahdollistamien tukikeinojen avulla vahvistaa (Rikoksentorjuntaneuvosto 2013). Opinnäytetyöni teemahaastattelukysymyksissä ei erikseen kysytty haastateltavilta viranomaisten roolia ja mahdollisia interventioita niiden vankien kohdalla, joilla tarvetta siihen olisi kertomusten perusteella ollut. Se tuli kuitenkin välillisesti ilmi kahden vangin kohdalla lastensuojelun lyhyellä asiakkuudella sekä koulukotiin joutumisella. Nämä toimenpiteet eivät olleet kuitenkaan riittäviä niin yksilön kuin yhteiskunnankaan kannalta.

Yhteiskunnallisesta ja yksilön näkökulmasta tämä opinnäytetyö tukee tietyin varauksin sitä kehityssuuntaa, johon isyys on osin ajautunut: yhteiskuntamme odottaa isiltä entistä enemmän osallistumista lapsen kasvatukseen ja elämään, mutta toisaalta perherakenteen muutokset, jotka ovat seurausta monien perinteisten käsitysten murtumisesta ovat aiheuttaneet suuren määrän sellaisia eroja, joissa isä on fyysisesti poissa lapsen elämästä. Opinnäytetyötutkimuksessani isyys näyttäytyy suurelta osin negatiivisena ja tuo korostuneesti esiin isyyden epäonnistumisen mahdolliset osavaikutukset. Pyrkimykseni on silti ollut isyyden joutsenlaulun asemesta tuoda esiin niitä tekijöitä, joilla hyvää isyyttä ja lapsen roolimallina olemista voidaan vahvistaa, kun riskitekijät ovat selvillä.

7 Pohdinta

Opinnäytetyötutkimuksen kokonaisuutta arvioidessani olen tyytyväinen, että valitsemani teema on kantanut loppuun asti. Prosessina tämä opinnäytetyötutkimus on ollut pitkä, mutta olen kokenut sen haasteista huolimatta mielekkääksi kokonaisuudeksi. Arvioin seuraavissa kappaleissa opinnäytetyöni suhdetta Laurean kompetensseihin sekä ammatillista kehittymistäni.

Tämän opinnäytetyön onnistumista on aluksi syytä pohtia Laurean asettamien kompetenssien näkökulmasta, jotka ovat: eettinen-, reflektio-, verkosto-, innovaatio- sekä globalisaatio-osaaminen (Laurea Fakta 2012:21). Keskeisimmin tässä opinnäytetyössä näistä kompetens-

seista korostuvat eettinen sekä reflektio-osaaminen ja toissijaisesti globalisaatio ja innovaatio-osaaminen. Eettistä osaamista on käsitelty kohdassa 4.6, joten pohdin seuraavissa kappaleissa muita kompetensseja.

Reflektio-osaamisen tasot näkyvät tässä opinnäytetyössä kykynä tunnistaa ja hankkia oleellinen tieto tukemaan opinnäytetyön teemaa sekä tarkastella kriittisesti lähtökohtia ja opinnäytetyöni merkitystä yhteiskunnallisesti ja rikosseuraamusalalla. Keskeistä opinnäytetyöni kannalta oli tunnistaa ja hyödyntää jo olemassa olevaa osaamistani sekä tietotaitoa sosiaalialan asiakastyöstä, yhteiskunnallisesta valveutuneisuudesta ajankohtaisten asioiden suhteen sekä kykyä hankkia ja jäsentää saatavilla olevaa tietoa asianmukaisella tavalla.

Globalisaatio-osaamisen rooli on tässä opinnäytetyössä tuotu esiin laajan kansainvälisen tutkimusaineiston käyttämisenä sekä toisaalta jo aihevalinta on globaali ja yleismaailmallinen. Tässä opinnäytetyössä esiin noussut problematiikka on jo vuosikymmeniä ollut esillä niin ulkomaisessa kuin osin kotimaisessa alan tutkimuksessa. Innovaatio-osaamisen taso on tuotu opinnäytetyössäni esille, ei niinkään pyrkimyksenä luoda uutta, vaan käsitellä ajankohtaista aihetta itse havaitsemistani tarvepohjaisista lähtökohdista. Kokemukseni sosiaalialalta on opettanut samojen ongelmien olevan suoraan rinnastettavissa tai liitettävissä rikosseuraamusalan asiakaskuntaan tai vankeihin.

Ennen opinnäytetyöprosessin aloittamista oma kokemukseni haastattelututkimuksen teosta oli vähäinen. En silti kokenut haastatteluiden tekemistä hankalaksi, vaikka mukavuusalueelleni ne eivät vielä kuulu. Asennoiduin siten, että jokainen haastattelu on hyvä mahdollisuus kuulla koostettu kertomus yksilöllisestä elämänpolusta ja miten erilaisista taustoista huolimatta jokaisella haastatellulla miesvangilla on tällä hetkellä sama osoite: vankila.

Miesvankien kertomus elämäntapahtumista ei niinkään muuttanut näkemystäni rikosseuraamusalan problematiikasta, vaan vahvisti käsitystäni tiettyjen taustatekijöiden kasautumisesta ja kasvaneesta riskistä johonkin ei-toivottuun. Se ei-toivottu oli näiden miesvankien kohdalla johtanut jostain yhteiskunnassamme vakavana pidetystä rikoksesta annettuun pitkään vankilatuomioon. Viimeistään tämän opinnäytetyötutkimuksen jälkeen sekä perehtyneisyyteni ja alan kokemuksen tuoman näkemyksen avittamana on todettava rikosseuraamusalan vaikuttamismahdollisuuksien rajallisuus tiettyjen elämänkulkua määrittävien tekijöiden osalta.

Päätutkimuskysymys pysyi tässä opinnäytetyötutkimuksessa muuttumattomana läpi prosessin, mutta tarkentavat tutkimuskysymykset mukautuivat ja kohdentuivat haastatteluprosessin edetessä. Huomasin alkuperäisessä teemahaastattelurungossa epätarkoituksenmukaisia pääl-

lekkäisyyksiä, mutta otin vapauden käsitellä niitä hieman eri näkökulmasta haastattelun niin mahdollistaessa. Jokaisen haastattelutilanteen ollessa yksilöllinen, totesin osan teemahaastattelurungosta olevan sopimaton juuri sellaisenaan käytettäväksi, joten otin toisinaan tutkimusasetelman salliman vapauden muokata ja mukauttaa haastatteluiden kulkutapaa paremmin aiheeseen sopivaksi. Kokonaisuutta arvioiden tutkimusmenetelmän valinta ja toteutus oli perusteltua ja lopputuloksena on onnistunut kokonaisuus. Yksilöhaastatteluiden avulla teemallisesti vaikeasti lähestyttävä aihe oli toteutettavissa häiriöttä ja luottamuksellisesti. Teemahaastattelun kysymysten lähettäminen haastateltaville oli ehdottomasti eduksi, mutta käytännön syistä se ei aina ollut mahdollista. Toisaalta en havainnut eroa haastatteluiden laadukkuudessa ja kerronnan määrässä verratessa kysymykset etukäteen saaneita vankeja toiseen ääripäähän, vaan kunkin haastattelun pituus, muoto ja kerronnan taso olivat muista tekijöistä riippuvaisia. Luottamuksellisen suhteen luominen ja keskustelunomainen ilmapiiri olivat keskeisessä osassa näiden haastatteluiden onnistumista arvioitaessa.

Jatkon kannalta on hyvä pohtia mitä opinnäytetyöprosessissa olisi voitu tehdä toisin. Opinnäytetyön haastattelujoukon yhtenäisempi muoto (ikä, rikos, perhetausta) olisi saattanut tuoda rajatumpaa ja helpommin kohdennettavaa tutkimustietoa, mutta käytännön syistä olin pakotettu luopumaan osin tästä alkuperäisestä suunnitelmasta. Alkuperäinen haastateltavien kriteeristö on nähtävissä liitteessä 4. Jos se olisi tarkoituksenmukaista, tämä opinnäytetyötutkimus olisi laajennettavissa Margit Kyngäksen (1991) Sosiaalipolitiikan pro gradu -tutkielman "lapsuus, vankila, tulevaisuus" kaltaiseksi kokonaisuudeksi tietyin muutoksin ja lisäyksin. Aiheena opinnäytetyöni teema on ajankohtainen ja on tarpeellista pitää yllä keskustelua vastakin minkä vuoksi tällekin opinnäytetyötutkimukselle löytyy paikkansa. Vankilasta käsin on myöhäistä yrittää vaikuttaa lapsuuden ja nuoruuden tapahtumiin. Sen sijaan avainasemassa on ennaltaehkäisy.

Rikosseuraamusalan asiayhteydessä tämän opinnäytetyötutkimuksen tuloksia ja aihetta voidaan hyödyntää pohdittaessa niitä lähtökohtia, joista vanki tai asiakas on joutunut kosketuksiin rikosseuraamusalan kanssa. Taustatekijöiden tunnistaminen ja syy-seuraussuhteiden havaitseminen on asiakaslähtöisessä rikosseuraamusalan työssä keskeinen tekijä tuloksekkaaseen ja vuorovaikutukselliseen työhön.

Ennen tutkimusprosessin aloittamista minulla ei ollut laaja-alaista ymmärrystä käsittelemästäni aiheesta. Prosessin edetessä olen oppinut syvällisemmin tiedostamaan niitä tekijöitä, joihin on syytä yrittää vaikuttaa. Sen sijaan vaikuttamisesta ja vaikuttavuudesta rikosseuraamusalalla puhutaan taajaan, mutta tämän aihealueen kohdalla vaikuttamisen haasteet ovat mittavat, sillä tiettyihin tekijöihin voi olla mahdoton vaikuttaa. Uusia näkökulmia ja kykyä havainnoida sekä ymmärtää taustatekijöiden mahdollista vaikutusta yksilön elämään tämä

opinnäytetyö on antanut normaalia satunnaisperehtymistä enemmän. Valitsin opinnäytetyöni aiheeksi jotain sellaista, mitä on hyvin haastava rajata. Välillä se tuntui jopa mahdottomalta uusien teemaan liittyvien ja hyvin keskeisten tekijöiden mukaantulolla. Tein lukuisia kompromisseja niin teoria kuin haastatteluosioidenkin saamiseksi sellaisiksi, että niitä on mielekäs tarkastella. Mielekkyyden tavoittelussa yritin miellyttää myös niitä, jotka tämän opinnäytetyötutkimuksen joskus lukevat. Se tuntui välillä mielettömän haastavalta.

Lähteet

- Aalto, I. 2012. Isyyden aika. Historia, sukupuoli ja valta 1990-luvun isyyskeskustelussa. Jyväskylä. Bookwell Oy.
- Aaltonen, T. & ym. 2004. Rohkeutta, isä!. Hämeenlinna. Karisto Oy.
- Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Avoliittolaki. 1988. 16.4.1987/411. Suomen säädöskokoelma. Finlex-ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 7.9.2013. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1929/19290234>
- Blokland, A. & Nieuwbeerta, P. 2006. Developmental and life course studies in delinquency and crime. A Review of Contemporary Dutch Research. BJu Legal Publishers
- Bly, R. 1991. Iron John. Men and Masculinity. Element Books Limited.
- Caspi, A., Moffitt, T., Cicchetti, D. & Cohen, D. 1995. The continuity of maladaptive behavior: From description to understanding in the study of antisocial behavior. Manual of developmental psychology(472-511). New York. John Wiley & Sons.
- Cullingford, C. 1999. The Causes of Exclusion. Home, School And The Development Of Young Criminals. London. Kogan Page Limited.
- Cullingford, C., Morrison J. 1997. The Relationship Between Criminality and Home Background.
- Ekrem, M. & Eker, A. 2011. An Analysis of Life Course Theories. Viitattu 30.10.2013. http://www.pa.edu.tr/APP_DOCUMENTS/D478B2AD-3813-4555-9629-6332F8CF8D33/cms_statik/dergiler/polisbilimleri/2011/3/8%20makale%20147-166.pdf
- Elonheimo, H. 2010. Nuorisorikollisuuden esiintyvyys, taustatekijät ja sovittelu. Turun yliopiston julkaisusarja. Viitattu 1.10.2013. <http://doria17-kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/59505/AnnalesC299Elonheimo.pdf?sequence=1>
- Ensi- ja turvakotien liitto ry. 2006. Sanasta miestä. Kokemuksia miesten kriisityöstä. Helsinki. Pekan Offset Oy. Viitattu 23.10.2013 <http://ensijaturvakotienliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/84752e5af4e9ac7c008c768c8fc3c1e2/1382516485/application/pdf/3256726/sanasta%20miest.pdf>
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2010. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Juva. WS Bookwell Oy
- Farrington, David P. 2005. Integrated developmental & life-course theories of offending. New Jersey. Transaction Publishers.
- Farrington, David P. & Loeber, R. 2001. Child Delinquents. Development, Intervention and Service Needs. Sage Publications, Inc.
- Farrington, David P. & Coid, Jeremy W. 2003. Early Prevention of Adult Antisocial Behaviour. Cambridge University Press.

- Forssén, Katja & Laine, Kaarina & Tähtinen, Juhani. 2004. Hyvinvoinnin tekijät ja uhat lapsuudessa. Teoksessa: Marginaalit ja sosiaalityö. Jyväskylä. Kopijyvä Oy.
- Forssén, Katja, & Haataja, Anita & Hakovirta Mia. 2009. Yksinhuoltajuus Suomessa. Väestön tutkimuslaitoksen julkaisusarja. Helsinki.
- Gottfredson, Michael R. & Hirschi, T. 1990. A General Theory Of Crime. Stanford University Press.
- Haapasalo, J. 2006. Kasvu ympäristön varhaiset riskitekijät rikollisen käyttäytymisen kehityksessä. Teoksessa: Honkatukia, P & Kivivuori, J. Nuorisoriikollisuus, määrä, syyt ja kontrolli. Helsinki. Hakapaino Oy.
- Hakala, J. 2010. Tutkimusmenetelmän valinnasta. Teoksessa: Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Juva. WS Bookwell.
- Harper, C. & McLanahan, S. 2004. Father Absence and Youth Incarceration. Journal of research on adolescence. Viitattu 30.10.2013. <http://www.sharedparentinginc.org/WP99-03-HarperFatherAbsence.pdf>
- Hoewe, M., Dubas J., Eichelsheim, V., Laan Van Der P., Smeenk, W., Gerris, J. 2009. The Relationship Between Parenting and Delinquency: A Meta-analysis. Viitattu 24.10.2013 http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2708328/pdf/10802_2009_Article_9310.pdf
- Hoikkala, T. 1997. Isä, poika ja auto jälkiviisauden vuodessa. Teoksessa: Roos, JP. & Anne Rotkirch: Vanhemmat ja lapset. Sukupolvien sosiologiaa. Helsinki. Gaudeamus.
- Hoikkala, T. & Roos, JP. 2000. 2000-luvun elämä. Sosiologisia teorioita vuosituhannen vaihteesta. Helsinki. Gaudeamus Kirja Oy.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Yliopistokustannus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä. Gummerus kirjapaino Oy.
- Huttunen, J. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. PS-kustannus Oy. Jyväskylä.
- Isyyslaki. 5.9.1975/700. Viitattu 2.9.2013. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1975/19750700>
- Jousimäki, A. & Kosonen, L. 2009. Syytettynä isä. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.
- Kananen, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä. Tampereen Yliopistopaino Oy.
- Karisto, A. 1998. Matkalla nykyaikaan: elintason, elämäntavan ja sosiaalipolitiikan muutos Suomessa. Porvoo. WSOY.
- Kempainen, L. 2001. Family predictors of severe mental disorders and criminality in the northern Finland 1966 birth cohort. Oulun Yliopisto. Viitattu 25.10.2013. <http://herkules.oulu.fi/isbn9514265114/isbn9514265114.pdf>
- Kivivuori, J. & Salmi, V. 2005. Nuorten rikoskäyttäytyminen 1995-2004. Teemana sosiaalinen pääoma. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Helsinki. Hakapaino Oy.

- Kivivuori, J. 2008. Rikollisuuden syyt. Kustannusosakeyhtiö Nemo.
- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kyngäs, M. 1991. Sosiaalipolitiikan pro gradu -tutkielma "lapsuus, vankila, tulevaisuus" -aika ennen vankilaan joutumista, vankila-aika ja tulevaisuuteen liittyvät visiot nuorten vankien kokemana ja näkemänä. Sosiaalityön koulutusohjelman. Lapin yliopisto.
- Kyngäs, M. 2000. Vankeus miehen elämäkulussa. Rovaniemi. Acta universitatis lapponensis 36. Lapin yliopisto.
- Kärkkäinen, T. 2004. Koulutuksen ja lapsi-vanhempisuhteen yhteys elämässä selviytymiseen. Sosiaalinen perimä ja koulutuskulttuurisen pääoman periytyminen sukupolvesta toiseen. Yliopistopaino. Helsinki.
- Lamb, Michael. 2004. The Role Of The Father in Child Development. Hoboken, New Jersey. John Wiley & Sons, inc.
- Laine, M. 2008. Yhteiskuntapolitiikka 73/2008:2. Lehtiartikkeli. Viitattu 28.10.2013. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/100978/laine.pdf?sequence=1>
- Laurea fakta.2012.Opintoasiainhallinto.Viitattu 18.10.2013. http://www.laurea.fi/fi/opiskelu/oppaat/Documents/laurea_Fakta_170812www_tarkistus1.pdf
- Myllärniemi, J. 2010. Mieheksi ilman isää. Helsinki. Kirjapaja.
- Pulkinen, L. 2011. Lapsen ja nuoren ajautuminen rikollisuuteen. Viitattu 30.10.2013. <http://www oulu.fi/snellman/lomakkeet/Symposium%202011%20%20Lea%20Pulkinen.pdf>
- Rikoksantorjuntaneuvosto.2013. Rikosten sosiaalinen ehkäiseminen. Viitattu 18.10.2013. <http://www.rikoksantorjunta.fi/fi/index/rikoksantorjunta/rikoksantorjunnantstrategiat/sosiaalinenehkaiseminen.html>
- Ruuskanen, P. 2001. Sosiaalinen pääoma- Käsitteet, suuntaukset ja mekanismit. Helsinki. Valtion taloudellinen tutkimuslaitos. Viitattu 12.11.2013. https://www.vatt.fi/file/vatt_publication_pdf/t81.pdf
- Ruusuvuori, J. & Nikander, P. 2010. Haastattelun analyysi. Tampere. Vastapaino.
- Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Latvia. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Sauvola, A.2001. The association between single-parent family background and physical morbidity, mortality, and criminal behaviour in adulthood. Oulun Yliopisto. Viitattu 25.10.2013. <http://herkules oulu.fi/isbn9514259416/isbn9514259416>
- Sinkkonen, J. & Kalland, M. 2011. Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki. WSOYpro Oy.
- Sinkkonen, J. 2012. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. WSOY.

- Ståhlberg, M. 2012. Tutkimus isistä ja pojista. Arjen toimijuus isyyskokemusten ytimessä. Sosiaalipolitiikan pro-gradu- tutkielma. Viitattu 29.10.2013. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/32572/Tutkimus%20isista%20ja%20pojista.pdf?sequence=2>
- Suomen Mielenterveysseura. 2007. Sosiaalinen perimä. Ylisukupolviset kohtalot tutkimuskirjallisuuden valossa. Helsinki. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Tilastokeskus. 2011. Perheet 2011. Viitattu 28.10.2013. http://tilastokeskus.fi/til/perh/2011/perh_2011_2012-05-25_tie_001_fi.html
- Tilastokeskus. 2010. Avioliittojen ja avioerojen määrä vuosina 1965-2010. Viitattu 12.10.2013. http://www.stat.fi/til/ssaaty/2010/ssaaty_2010_2011-05-06_tau_001_fi.html
- Väestöliitto. 2002. Yearbook of population research in Finland XXXVIII 2002. Väestöntutkimuslaitos.
- Ward, W. 2009. Who's Your Daddy? Healing the Father Wound. Xulonpress.
- Yesilova, K. 2009. Ydinperheen politiikka. Gaudeamus.

Kuviot.

Kuvio 1 Käsitteet.....	14
Kuvio 2 Sosiaalinen ja psykologinen isähahmo Huttusta (2001) mukailleen.....	17
Kuvio 3 Keskeiset perheen riskitekijät	25
Kuvio 4 Keskeiset pitkittäistutkimukset.....	27
Kuvio 5 Haastateltavien taustat isän ja isäpuolen suhteen.....	32
Kuvio 6 Esimerkki aineiston analyysistä.....	34
Kuvio 7 Rikollisen käyttäytymisen kehittyminen elämänselässä ja taustatekijät	57

Liitteet

Liite 1 Tutkimuslupa.....	68
Liite 2 Teemahaastattelurunko.....	70
Liite 3 Suostumus	71
Liite 4 Saatekirje ja ilmoitus.....	72

Liite 1 Tutkimuslupa

RISE RIKOSSEURAAMUSLAITOS

Päätös

26.3.2013

15/332/2013

Matti Meriläinen

Hakemuksenne 11.3.2013

Tutkimuslupahakemus

Olet hakenut Rikosseuraamuslaitokselta tutkimuslupaa Laurea-ammattikorkeakoulun rikosseuraamusalan opinnäytetyötä varten. Opinnäytteen ohjaajana toimii

Tutkimuksen aihe

Isättömyys ja mielen mallit miesvankien kokemana

Tutkimuksen toteutus

Noin kymmenen vangin haastattelut Riihimäen ja Jokelan vankiloissa. Tutkimuksen yhteyshenkilöinä ovat rikosseuraamusesimies Riihimäen vankilassa ja rikosseuraamusesimies Jokelan vankilassa.

Lupahakemus

Haette lupaa haastattelujen suorittamiseen.

Päätös

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö myöntää teille tutkimusluvan hakemuksenne mukaisesti.

Vankien haastattelut sovitaan yhteyshenkilöiden välityksellä. Vankien osallistuminen tutkimukseen on vapaaehtoista ja heiltä tulee pyytää yksilöity kirjallinen suostumus haastatteluihin. Aineiston keruu ei saa aiheuttaa kohtuutonta haittaa vankilan muulle toiminnalle.

Tutkimusaineisto on säilytettävä siten, ettei se joudu ulkopuolisten käsiin. Tutkimuksen tulokset on esitettävä niin, etteivät yksittäiset henkilöt ole tunnistettavissa. Tutkimusaineisto on tarkoitettu vain tutkimukselliseen käyttöön ja se on hävitettävä yksilötietojen osalta tutkimuksen valmistuttua.

Tutkimuksen valmistuttua siitä tulee lähettää kopio Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön, Riihimäen ja Jokelan vankilaan sekä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen Kriminologiselle kirjastolle (Vernissakatu 2A, 01301 VANTAA). Opinnäytteestä tulee myös lähettää sähköpostitse tiivistelmä Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön

Osoite
Lintajahdenkuja 4
00530 HELSINKI

Puhelin
029 56 88500

Telekopio
029 56 88446

Sähköpostiosoite
kirjaamo.rise@om.fi

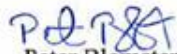
2(2)

(peter.blomster@om.fi). Rikosseuraamuslaitos pidättää oikeuden julkaista tiivistelmän internet-sivuillaan.

Tähän päätökseen voi hakea muutosta Helsingin hallinto-oikeudesta.
Valitusosoitus liitteenä.

Vuokko Karsikas
ylitarkastaja, kehitysjohtajan sijainen

Peter Blomster
tutkija

Tiedoksi

Liite 2 Teemahaastattelurunko

Teemahaastattelurunko

TAUSTATIEDOT

- Ikä
- Vankilakertaisuus

Kuvaile, millainen on mielestäsi hyvä isä ja miehen malli (pojalle)?

1. PERHE, LAPSUUS JA NUORUUS

- Kertoisitko lapsuudestasi sekä perheestäsi/perhe-elämästäsi?
- Minkälainen koulu-aika ja kaveripiiri sinulla oli lapsuudessasi/nuoruudessasi?
- Millainen oli perheesi taloudellinen tilanne?
- Vaihtuiko kasvuympäristö usein esimerkiksi muuttojen takia lapsuudessasi?
- Millaisia muistoja sinulla on lapsuudestasi ja nuoruudestasi jos mietit sitä kasvatuksellisesta näkökulmasta?
- Milloin rikosten teko alkoi, mitä muistat siitä?

2. VANHEMMAT

- Kuvailisitko suhdettasi äitiin ja mahdollisesti osittain läsnä olleeseen isään tai isäpuoleen?
- Minkälaisia käännekohtia muistat lapsuudesta ja nuoruudesta liittyen vanhempien välisiin suhteisiin? esimerkiksi avioero tai uuden isäpuolen tulo perheeseen.
- Millainen suhde sinulla oli isovanhempiisi lapsena ja oliko heillä minkäänlaista roolia kasvattajana?

3. BIOLOGINEN ISÄ ja ISÄPUOLET

- Millaisia muistoja sinulla on biologisesta isästäsi? esimerkiksi ammatti, koulutus, työllisyys, päihteidenkäyttö, rikollisuus?
- Miten biologinen isä on ollut läsnä perheessä lapsuudessa ja nuoruudessa/onko lainkaan?
- Koitko biologisen isän lähtemisellä tai isäpuolen tulolla perheeseen olleen merkitystä perhe-elämän vakauteen?

4. MIEHEN MALLIT

- Nimeä lapsuudestasi ja nuoruudestasi niitä mieshenkilöitä joita muistat pitäneesi esikuvina/auktoriteetteina tai joiden katsot vaikuttaneen kasvuusi. Kerro lyhyesti miksi? esimerkiksi isä, isäpuoli, setä, opettajat
- Muistatko etsineesi tietoisesti miehen malleja lapsuudessasi tai nuoruudessasi?
- Onko kokemuksillasi ollut vaikutusta omaan toimintaasi isänä tai miehen mallina?
- Haluaisitko tuoda vielä esiin jotain liittyen haastattelun teemaan?

Liite 3 Suostumus

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

SUOSTUMUS OPINNÄYTETYÖHÖN OSALLISTUMISEEN

Laurea-ammattikorkeakoulu, Tikkurilan yksikkö 2013

Olen saanut kirjallista tietoa opinnäytetyön sisällöistä, sen tavoitteista sekä nähnyt opinnäytetyöhön liittyvät teemahaastattelukysymykset.

- Suostun vapaaehtoisesti osallistumaan opinnäytetyön haastatteluun
- Henkilötietoja ei kerätä, joten tutkimusrekisteriä ei synny
- Antamiani vastauksia ei voi yhdistää minuun jälkikäteen opinnäytetyön kirjallisessa tuotoksessa
- Kaikki vastaustiedot ovat luottamuksellisia

Minulle on selvitetty opinnäytetyön tarkoitus ja siinä käytetty tallennusmenetelmä (ääninauhoite). Olen tietoinen siitä, että opinnäytetyöhön osallistuminen on vapaaehtoista. Olen myös tietoinen siitä, että opinnäytetyöhön osallistuminen ei aiheuta minulle minkäänlaisia kustannuksia.

Suostun siihen, että minua haastatellaan ja haastattelussa antamiani tietoja ja tiedonkeruussa saatua materiaalia käytetään kyseisen opinnäytetyön tarpeisiin sekä sen loppuraportointiin/esittämiseen. Voin halutessani keskeyttää opinnäytetyöhön osallistumisen milloin tahansa ilman, että minun täytyy perustella keskeyttämistäni. Tutkimuksen valmistuttua haastattelumateriaali hävitetään asianmukaisesti.

Päiväys ja paikka _____

Opinnäytetyöhön osallistuvan haastateltavan allekirjoitus ja nimenselvennys

Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus ja nimenselvennys

Liite 4 Saatekirje ja ilmoitus

MAALISKUU 2013

SAATEKIRJE HENKILÖKUNNALLE

Hei,

Olen tekemässä Laurean rikosseuraamusalan koulutusohjelman opinnäytetyötä. Opinnäytetyön aihe on "isättömyys ja miehen mallit miesvankien kokemana". Tutkimuskysymyksenä on: millä tavoin haastateltavat kokevat isättömyyden tai miehen mallin puutteen vaikuttaneen heidän elämäänsä?

Opinnäytetyön haastatteluaineisto kerätään Riihimäen ja Jokelan vankiloista haastattelemalla yhteensä noin kymmentä miesvankia. Tavoitteenani on tehdä haastattelut huhtikuun aikana. Haastateltavat miesvangit valitaan seuraavin kriteerein:

- a) Ikä yli 30 vuotta
- b) Taustalla rikkonainen perhe, josta isä ollut kokonaan tai osittain poissa
- c) Suomalaistaustainen

Mahdollisten haastateltavien vankien löytämiseksi pyytäisin henkilökunnan apua, sillä teillä on vankien kanssa tehtävän lähityön kautta paras tieto kriteerit täyttävistä vangeista. Toissijaisena vaihtoehtona toivoisin myös mahdollisuutta osastoille jaettavan ilmoituksen jättämiseen haastateltavien löytämiseksi.

Yhteyshenkilöni opinnäytetyöasiassa ovat:

██████████, Jokela

██████████, Riihimäki

Vastaan mielelläni lisäkysymyksiin.

Kunnioittaen,

Matti Meriläinen

Laurea, Tikkurila

Rise 09

matti.merilainen@laurea.fi

20.3.2013

ETSITÄÄN HAASTATELTAVIA!

AIHE: "isättömyys ja miehen mallit miesvankien kokemana"

Hei,

Pyydän Sinua osallistumaan Laurea ammattikorkeakoulun rikosseuraamusalan opintoihin kuuluvaan opinnäytetyöhöni, jossa selvitetään miesvankien kokemuksia isättömyydestä. Tutkimuksen tavoitteena on saada tietoa Sinun henkilökohtaisista kokemuksista liittyen isättömyyteen ja miten se on mahdollisesti vaikuttanut elämäntilanteeseen. Tavoitteena on myös selvittää, millaisia mielenmalleja olet lapsuudessasi ja nuoruudessasi kokenut.

Haastattelen tutkimukseeni noin kymmentä miesvankia, joilla on taustalla rikkinäinen lapsuuden perhe ja jossa isä on ollut kokonaan tai osittain poissa. Haastateltaviksi valitaan suomalaistaustaisia ja iältään sekä vankilakertaisuudeltaan kokeneempia vankeja. Haastattelu on kahdenkeskinen keskustelunomainen tilanne ja se kestää noin 45 minuuttia. Haastattelut nauhoitetaan ja tutkimusaineistoa käsitellään anonyymisti sekä luottamuksellisesti aina tutkimuksen valmistumiseen saakka, jonka jälkeen kaikki aineisto hävitetään asianmukaisesti.

Jos koet kuuluvasi etsimääni haastatteluryhmään ja olet kiinnostunut osallistumisesta, niin ota yhteyttä rikosseuraamusesimies [REDACTED] asiointilomakkeella.

Kunnioittaen,

Matti Meriläinen

Laurea, Tikkurila

Rikosseuraamusala